

Onsdagen den 21 april

Onsdagen den
21 april 1971

Kl. 19.30

*Rätten till avdrag
vid beskattningen
för reklam- och
representations-
kostnader*

Förhandlingarna leddes till en början av herr förste vice talmannen.

§ 1 Rätten till avdrag vid beskattningen för reklam- och representationskostnader

Föredrogs skatteutskottets betänkande nr 20 i anledning av motioner om rätten till avdrag vid beskattningen för reklam- och representationskostnader.

I detta betänkande behandlades

1. motionen 1971:313 av herr Hermansson i Stockholm m.fl., vari hemställts att riksdagen beslutade att till anvisningarna till 29 § kommunalskattelagen (1928:370) foga en ny punkt 19 av viss i motionen angiven lydelse,

2. motionen 1971:582 av herr Bergqvist m.fl., vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begärde en översyn av reglerna angående avdrag vid beskattningen för representationskostnader.

Utskottet hemställde

att riksdagen skulle avslå

1. motionen 1971:313
2. motionen 1971:582.

Herr BERGQVIST (s):

Herr talman! Vi är femton socialdemokrater, som i motion 582 begär att man skall begränsa avdragsrätten för företagens representationskostnader.

Utskottet tycker inte att det finns anledning till något initiativ från riksdagens sida utan deklarerar i stället att avdrag bör medges för sådan representation som ter sig naturlig från affärsmässiga synpunkter.

När utskottet säger detta, bortser man från två saker. För det första: vad som från affärsmässiga synpunkter betraktas som naturlig representation är inte en gång för alla givet. Det beror i stället på vilka sedvänjor som får utveckla sig i näringslivet. Utan tvivel kan samhället påverka dessa sedvänjor. Man kan t. ex. påverka dem med skattepolitikens hjälp. Ger man företagen stora avdragsmöjligheter, stimulerar man till en utbredd och många gånger ömsesidig representation. Att man kan äta, dricka och roa sig delvis på statens bekostnad leder utan tvivel till en ökad representation.

Om man nu i stället införde hårdare skattebestämmelser, skulle företagen göra en noggrannare prövning av sina representationsutgifter. Genom att ändra på skattereglerna skulle man kunna åstadkomma att en del av de representationsutgifter, som i dag betraktas som normala och naturliga från affärsmässiga synpunkter, inte längre blir så naturliga. Skattepolitiken skall vara ett aktivt instrument för jämlikhet och god

Onsdagen den
21 april 1971

*Rätten till avdrag
vid beskattningen
för reklam- och
representations-
kostnader*

hushållning och inte passivt anpassa sig till rådande sedvänjor, om dessa är tvivelaktiga. Man kan verkligen ifrågasätta om det som i dag betecknas som naturligt från affärsmässiga synpunkter alltid är så rationellt från samhällsekonomiska synpunkter. Är det förenligt med effektivitet och god hushållning att näringslivets affärsförhandlingar och övriga kontakter i så hög grad som för närvarande kombineras med uppvaktningar och gåvor, besök på restauranger, kabaréer, nattklubbar, teatrar och med förströelse och sällskapsliv i andra former?

Det andra som utskottet ser bort ifrån är följande: När man säger att avdrag bör medges i den utsträckning som det med nuvarande skatteregler ter sig naturligt från affärsmässiga synpunkter, då understryker man den orättvisa som finns mellan å ena sidan vanliga löntagares möjligheter att göra avdrag för levnadskostnader som är nödvändiga för inkomstens förvärvande, å andra sidan företagarnas möjligheter att i samband med representation få avdrag för sina levnadskostnader.

Låt mig få illustrera hur stränga skattereglerna kan vara i vissa fall när det gäller avdrag för levnadskostnader, som hänger samman med förvärvsverksamheten och som är nödvändiga för inkomstens förvärvande.

Avdrag är således inte medgivet för arbetskläder, uniform, överdragskläder och liknande, inte heller för underhåll av kläder eller tvätt av kläder. Avdrag beviljas inte ens om man fått skattepliktig ersättning för sådana kostnader. Regeringsrätten har exempelvis vägrat godkänna avdrag som gjorts av svetsare, fiskare, fyrbiträde, polisman, militär, präst, hotellvaktmästare, hovmästare m. fl. Avdrag för kläder som förstörts av syra har inte heller medgetts trots att den beklädnadsersättning som löntagaren uppburit för detta varit skattepliktig.

Denna stränghet kan jämföras med de avdrag som beviljats för smink, hårvård och kläder när det gäller vissa kändisar som uppträtt som egna företagare.

Avdrag för arbetsrum har regeringsrätten vägrat översättare, kontraktsprost och professor. Taxeringsnämndsordförande har vägrats avdrag för merkostnader för uppvärmning och belysning av arbetsrum i egen fastighet.

Har den skattskyldige arbete på annan ort än där han är bosatt är huvudregeln att avdrag för fördyrade levnadskostnader inte medges.

När det gäller fördyrade levnadskostnader på själva bostadsorten brukar man inte ens i undantagsfall medge avdrag. Tar man extra arbete och av den anledningen får merkostnader för måltider utom hemmet får man inte avdrag för dessa merkostnader, trots att de uppenbarligen varit nödvändiga för extrainkomstens förvärvande och att det varit naturligt för inkomsttagaren att ådra sig dem.

Får man fördyrade levnadskostnader i samband med resor i tjänsten brukar man som regel inte få avdrag i de fall man dagligen kan nå hemmet.

Om en person frivilligt söker ett nytt och bättre betalt arbete får han i regel inte göra avdrag för flyttningskostnader, trots att extrautgiften varit nödvändig för förvärvande av den högre inkomsten och alltså i och för sig varit affärsmässigt motiverad.

Onsdagen den
21 april 1971

*Rätten till avdrag
vid beskattningen
för reklam- och
representations-
kostnader*

Om en hemmavarande make vill söka sig ut i förvärvsarbete kan det bli fråga om betydande merkostnader för familjen: dryga merkostnader för barnpassning och en lång rad andra merutgifter. Det förvärvsavdrag som gäller från och med 1972 års taxering ligger på högst 2 000 kronor, och det är bara en liten del av de merkostnader som familjen ådrar sig när den andra maken också går ut i förvärvslivet.

Jämför detta med representationsavdragen. När man där talar om att avdrag bara skall beviljas för belopp som kan anses skäligen bör man notera att avdragen i regel ansluter sig ganska väl till de faktiska kostnaderna. När det gäller löntagarens förvärvsavdrag ligger avdraget avsevärt under de faktiska merkostnaderna.

Mot denna bakgrund kan man fråga sig om det rimliga och rättvisa i att avdrag medges för exempelvis följande representationsutgifter: Ett mindre textilföretag ger varje jul ett åttiotal kunder – ”huvudsakligen damer”, framhålles särskilt – gåvor i form av choklad, parfym, reservoarpennor, cigaretter, ljus och böcker. Gåvorna har ett genomsnittspris på ca 25 kronor. Ett svenskt varv överlämnar ett cigarrskrin för 2 084 kronor till ett utländskt rederi med anledning av rederiets hundraårsjubileum.

För representationsmåltider har riksskattenämnden angett vissa väl tilltagna prisramar. Sålunda gäller för representation i form av middag att avdrag kan ske per person med ett belopp upp till 85 kronor plus mervärdeskatt.

När det gäller hotellkostnader har riksskattenämnden inte angett några prisramar. Det är dock inte ovanligt att avdrag medges för kostnader som överstiger normala traktamentsersättningar.

Det anses numera skäligen om avdrag för sjösättningssmycken yrkas med belopp upp till 30 000 kronor när det gäller större fartyg. Fartygets gudmor får skattefritt ett dyrbart smycke, som företaget kan göra fullt avdrag för.

För vanliga omkostnader i förvärvskällan gäller i allmänhet att vad som kan dras av hos en skattskyldig som kostnad återkommer hos en annan som skattepliktig intäkt. Om en rörelseidkare exempelvis tillhandahåller fri lunch för de anställda och gör avdrag för detta, får de anställda i gengäld redovisa lunchen som en skattepliktig förmån. Helt annorlunda är det med representationsutgifterna. Även där dessa innebär en förmån som kan uppskattas till ett betydande värde förekommer ej beskattning av dem som blir bjudna eller får gåvor – alltså inte ens när förmånen vid ett enda tillfälle är värd mer än en årslön för en vanlig inkomsttagare. SSU har frågat tio börsnoterade företag om deras representationskostnader, och de ligger i genomsnitt på 1,2 miljoner kronor per företag. Men utgifterna visar stora variationer, från 11 000 kronor för ett företag till över 4 miljoner kronor för ett annat.

Det är utgifter som huvudsakligen består av kostnader för mat, dryck, betjäning, hotellrum, teaterbiljetter och liknande. Och det som gör att vi i motionen starkt kritiserar nuvarande avdragsregler är framför allt att man kan rada upp det ena exemplet efter det andra där löntagaren har levnadskostnader som är nödvändiga för inkomstens förvärvande men där han ändå inte får avdrag, inte ens om de till levnadskostnaderna

Onsdagen den
21 april 1971

*Rätten till avdrag
vid beskattningen
för reklam- och
representations-
kostnader*

hänförliga utgifterna är av avsevärd storlek och direkt föranledda av förvärvsverksamheten.

Dessutom har representationskostnaderna i mängt och mycket karaktären av att höginkomsttagare ger varandra skattefria förmåner. Det är betecknande att i samband med firmafester, där hela personalen deltar, representationskostnaden är avdragsgill endast för "enklare former av traktering", som det står i anvisningarna. Kostnaden per person bör då inte överstiga två tredjedelar av det högsta belopp som är avdragsgillt i samband med affärsförhandlingar och liknande.

Detta är egentligen bara en del av ett större problem, nämligen att höginkomsttagarna över huvud har bättre möjligheter än andra att skaffa sig skattefria förmåner av olika slag. Men det skulle ändå innebära ett litet och kanske inte helt oviktigt steg mot jämlikhet om man avskaffar eller i varje fall kraftigt beskär avdragsmöjligheterna för representationsutgifter.

Jag ber därför att få yrka bifall till motionen 582.

I detta anförande instämde herrar Hugosson, Alf Pettersson i Malmö, fru Theorin, herrar Zachrisson, Hellström, Eskel och Gustavsson i Nässjö samt fru Hjelm-Wallén och fru Laag (samtliga s).

Herr BERNDTSON i Linköping (vpk):

Herr talman! I motionen 313 kräver vpk-gruppen att en provisorisk beskattning skall införas på alla reklamutgifter med 25 procent genom att endast hälften av sådana utgifter blir avdragsgilla vid beskattningen. Motiveringarna för en reklamskatt kan kort sammanfattas så här – jag hänvisar i övrigt till motionen.

För det första är det enligt vår mening angeläget att begränsa reklamvolymen i samhället i stället för att låta den ytterligare växa. Reklamen används för att manipulera konsumenternas opinion och efterfrågan. Den är fylld av tendentiösa mångtydigheter och argumentationsknep. Den samhällsbild och de ideal den propagerar för är i allmänhet reaktionära. En begränsning av reklamkostnaderna är också riktig med hänsyn till de många viktiga behov som nu inte kan fyllas. Samhällstillgångarna kan användas på ett bättre sätt.

För det andra är det angeläget för staten att vinna nya skatteinkomster och därigenom underlätta en annan fördelning av skattebördan med lättnader för de hårdast tyngda grupperna. Viktigast därvidlag är naturligtvis att ta bort momsens på livsmedel.

Skatteutskottet har inte på något sätt tagit upp dessa problem utan anför endast att man bör avvakta betänkandet från reklamutredningen. Nu säger man att detta skall komma i höst. År 1970 skrev bevillningsutskottet att reklamutredningens arbete skulle vara avslutat förra året, och redan 1968 hänvisade bevillningsutskottet till denna utredning när man ville avslå vår motion om beskattning av reklamen. Man måste fråga sig: Hur länge skall vi behöva vänta på att denna fråga får en lösning?

Det finns ju många riksdagsledamöter som är kritiska mot förslaget till annonskatt. De framhåller bl. a. att det är fel att beskatta en form av reklam men inte andra. Jag vill påpeka att dessa ledamöter i dag har

chansen att åstadkomma en allmän reklambeskattning. Nu får vi se vad deras inställning är värd.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till motionen 313.

Herr BRANDT (s):

Herr talman! Jag skall börja med att säga bara några ord om reklamen. Jag skall – som vanligt, höll jag på att säga – bli ganska kortfattad.

Det är riktigt som här sades att utskottet inte tar någon ställning till motionärernas yrkande. Utskottet följer den praxis som riksdagen i regel tillämpar: att aldrig besluta när det pågår en utredning i en fråga. Man har särskilt stor anledning att inte göra det, om man väntar att denna utredning snart är färdig med sitt betänkande. Och så är ju fallet med utredningen på detta område, som kommer att lägga fram ett förslag.

Det pågår som bekant en utredning om reklamens betydelse i positiv och negativ riktning från samhällets synpunkt, och denna utredning skall, som det heter, ta hänsyn till reklamkostnadernas omfattning och utveckling. Inom utredningen pågår för närvarande undersökningar rörande reklamens ställning i skattehänseende och rörande möjligheterna att genom beskattningen åstadkomma en begränsning av reklamvolymen. Nu har utskottet fått den informationen att utredningen väntas komma med ett betänkande redan i höst, och då är det som sagt naturligt att utskottet anser att man bör avvakta detta och alltså avstyrker motionsyrkandet.

Vad sedan beträffar representationskostnaderna har ju riksskatteverket numera utfärdat ganska detaljerade och omfattande anvisningar i fråga om avdragsrätten för sådana kostnader. Man kan alltså säga att såväl de tillämpande myndigheterna som de skattskyldiga inte längre som de var förut är hänvisade till en rent godtycklig bedömning utan har fasta normer att följa. Det är emellertid uppenbart att det finns särskild anledning för myndigheter och domstolar att kontrollera riktigheten av lämnade uppgifter ävensom av omfattningen av ett företags representation – detta så mycket mera som representationsutgifter med nödvändighet, herr Bergqvist, även måste omfatta levnadskostnader, som i regel annars inte är skattefria.

Riksdagen har ju sagt att utgifter för representation och liknande ändamål är att hänföra till omkostnader i förvärvskälla, dock endast om de har omedelbart samband med verksamheten. Och det anses föreligga då det uteslutande är fråga om att inleda eller bibehålla affärsförbindelser och liknande, då det är fråga om utgifter som avser jubileum för företagen, invigning eller jämförliga händelser eller hänför sig till personalvård.

Det heter vidare att avdrag inte heller får åtnjutas med större belopp än som kan anses skäligt, och det åligger den som har yrkat ett avdrag för representation att till självdeklaration foga noggranna uppgifter om arten och omfattningen av den jämte ingående specifikation hur kostnaderna fördelar sig på olika typer av representation. Högsta belopp för middagar och luncher har, som herr Bergqvist sade, fastställts till 85 respektive 40 kronor.

Avdragsrätten omfattar inte kostnader för sällskapsliv av personlig

Onsdagen den
21 april 1971

*Rätten till avdrag
vid beskattningen
för reklam- och
representations-
kostnader*

natur, personlig gästfrihet o. d. Jag kanske skall tillåta mig att citera ur anvisningarna: "Representationsgåvan är en i kommersiella sammanhang förekommande gåva från ett företag till ett annat företag eller representant för detsamma, avsedd att bidra till goda personliga förbindelser mellan företagen". Sådana gåvor är alltså skattefria, men det måste finnas "omedelbart samband mellan representationen och verksamheten i förvärvskällan", exempelvis när en leverantör uppvaktar ett kundföretag med en blomsteruppsats. Vidare medges avdrag då en filial öppnas eller ett jubileum firas, då företaget står för restaurangbesök i samband med affärssuppgörelser och när en representant överlämnar en chokladkartong, en fruktkorg e. d. Det skall emellertid vara gåvor för skäligt belopp och således inga dyra varor. Man får inte överlämna "t. ex. rökt lax, renkött, starköl, sprit, klädespersedlar e. d." - framställningar härom avslås obarmhärtigt. En specialaffär som handlar med dylika ting torde dock ha rätt att ge sådana presenter i reklamsyfte.

I anvisningarna anförs vidare: "Representation i samband med helger eller personliga högtidsdagar är icke avdragsgill omkostnad i förvärvskälla. Ej heller utgifter för kransar eller blommor i samband med dödsfall anses avdragsgill." Sedvanliga gåvor med karaktär av personalkostnader, exempelvis en klocka efter 25 års tjänst, julpaket av mindre värde till samtliga anställda får dras av.

Jag skall nöja mig med det här.

Jag sitter själv med i mellankommunala prövningsnämnden, och min erfarenhet säger mig att taxeringsmyndigheterna numera bevakar det här ganska noggrant och avslår yrkanden som går utöver anvisningarna. Kommer ett sådant ärende till den instans i vars arbete jag deltar så blir det obarmhärtigt avslag med hänvisning till de normer som riksskatteverket har givit ut. Enligt utskottets uppfattning torde flertalet företag lojalt följa givna anvisningar, säger utskottet. Om de utgivna anvisningarna verkligen följs, så undrar jag om herr Bergqvist egentligen har så mycket emot dem.

Nu säger herr Bergqvist att en arbetare inte får göra avdrag för kläder, för lunch osv. Men egna levnadskostnader får ju inte blandas ihop med utgifter som ett företag har och som inte är egna levnadskostnader utan kostnader i reklamsyfte, för vilka det numera också gäller ganska stränga normer.

Men, herr talman, det skadar aldrig att riksdagen har sin uppmärksamhet riktad på den här frågan. Det skadar inte heller att riksskatteverket har sin uppmärksamhet på den. Jag har den förhoppningen att riksskatteverket skall följa upp den här saken noggrant. Verket är ju nytt och har på grund av strejken inte kommit i gång ordentligt, men när detta nya verk har kommit i gång hoppas jag att verket, om det är nödvändigt, ger ut ännu mera restriktiva anvisningar, så att det inte finns anledning att klaga på dem, om de följer vad riksdagen i princip har uttalat. Utskottet förutsätter därför att verket följer utvecklingen på det här området och vidtar de ändringar i anvisningarna som kan visa sig motiverade.

Jag tror också att den nya skattebrottslagen som riksdagen nyligen antagit och som träder i kraft vid nyåret kommer att medverka till en

Onsdagen den
21 april 1971

*Rätten till avdrag
vid beskattningen
för reklam- och
representations-
kostnader*

större försiktighet från företagens sida när det gäller såväl arten som storleken av yrkade avdrag för representation. Men som sagt, om erfarenheten visar att man inte följer de intentioner som riksdagen haft blir det väl anledning att återkomma.

Herr talman! Med anledning av det anförda och då det som motionären själv medger finns representationskostnader som kan vara befogade och som från affärsmässiga synpunkter ter sig naturliga och berättigade och därför avdragsgilla, avstyrker utskottet motionen med den förhoppningen att, som jag sade, denna fråga följs upp av myndigheterna. Om man ser till att de riktlinjer som riksdagen dragit upp verkligen följs så att man ännu bättre kan kontrollera detta, tror jag att man kan låta det bero tills vidare.

Med dessa ord yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr BERNDTSON i Linköping (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Herr Brandts anförande bekräftar egentligen att utskottets räddningsplanka denna gång liksom 1968 och 1970 blir en hänvisning till pågående utredning och att man alltså inte skall göra något åt frågan. Det är enligt min mening orimligt att på detta sätt skjuta en allvarlig fråga framför sig år efter år.

Dröjsmålen med reklambeskattningen bör också ses mot bakgrunden av hur reklambranschen alltmer kommit att domineras av stora företag och även s. k. multinationella företag. Jag vill påpeka att Veckans Affärer förutspått att 50 procent av byråomsättningen om tio år kan ligga i utländska händer.

Under tiden som skatteutskottet hänvisar till utredningar fortsätter ökningen av reklamverksamheten som på olika sätt manipulerar konsumenternas opinion och efterfrågan, allt i syfte att ge höga kapitalistiska profiler. Vad man än har för förhoppning på reklamutredningens kommande förslag, borde det vara motiverat med en provisorisk skatteregel enligt förslagen i vår motion.

Herr BERGQVIST (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Brandt menade att jag hade blandat ihop å ena sidan egna levnadskostnader som löntagarna har och å andra sidan levnadskostnader som hänger samman med representationsutgifter som företagen har. Men jag vill slå fast att man i den utredning som hade att se över detta i början av 1960-talet säger att man måste beakta generositeten i representationskostnaderna och ställa den emot de möjligheter som andra grupper skattskyldiga har att göra avdrag för sina levnadskostnader. Det är i själva verket ett huvudargument i motionen att det föreligger en orättvis skillnad mellan löntagarnas möjligheter att få avdrag för sina levnadskostnader och de möjligheter som företagarna har att i samband med representation dra av för sina levnadskostnader.

Herr Brandt framhåller att vi numera har fasta normer och att avdrag endast tillåtes om det hela har omedelbart samband med förvärvskällan och det rör sig om ett skäligen belopp. Det är en väsentlig förbättring jämfört med de förhållanden som gällde före 1963. Men, och det är det avgörande, är det acceptabelt att man som i dag får göra avdrag för

Onsdagen den
21 april 1971

*Rätten till avdrag
vid beskattningen
för reklam- och
representations-
kostnader*

sjösättningssmycken på upp till 30 000 kronor som inte beskattas hos mottagaren? Är de exempel som jag i övrigt anfört verkligen rimliga? Det är när man tittat på de konkreta fallen som man kan fråga sig: Är den bedömning som man gör här om vad som är naturligt från affärsmässiga synpunkter verkligen rättvis om man sätter dessa fall emot den stränghet som gäller för löntagarnas möjligheter att dra av för levnadskostnader?

När det gäller missbruk säger utskottet att det inte känner till att det förekommer något utbrett missbruk. Man kan naturligtvis alltid diskutera när ett missbruk är så omfattande att man kan kalla det utbrett. Men för mig är det väsentligt att här förekommer missbruk i en icke ringa omfattning. Därför tycker jag att det är värdefullt att utskottet slår fast att myndigheterna skall beakta detta mycket noggrant. Å andra sidan vill jag understryka svårigheten att i efterhand konstatera om representationen verkligen varit nödvändig för intäkternas förvärvande.

Herr LEVIN (fp):

Herr talman! Samtidigt som jag yrkar bifall till utskottets hemställan, som innebär avslag på den kommunistiska motionen nr 313, ber jag med hänsyn till utskottets något knapphändiga motivering, bakom vilken jag i och för sig har ställt mig, få göra några korta personliga reflexioner.

I motionen anges reklamkostnaderna i Sverige i år komma att uppgå till 3 miljarder kronor. Något som helst belägg för den siffrans riktighet finns inte i motionen. Jag hyser den uppfattningen att den rätta siffran, om vilken man dock inget vet med bestämdhet, snarare ligger vid 2 miljarder kronor och att alltså kommunisterna hugger till med ungefär 50 procent för mycket. Räknet i procent av den privata konsumtionen ligger de svenska reklamutgifterna på samma nivå som i jämförbara länder, nämligen 1,6 procent. I Danmark är motsvarande siffra 1,5 procent, i Norge 1,4 procent, i Finland 1,6 procent och i Schweiz 1,8 procent.

Utskottet har med hänvisning till den sittande utredningen avstått från att kommentera det principiella resonemanget i vpk-motionen, som bl. a. går ut på att reklam användes för att med allehanda mångtydigheter och knep manipulera konsumenterna. Jag vill inte förneka att huvudparten av all reklam syftar till att förmå någon att bestämma sig för ett inköp av något slag. Men därmed är givetvis inte sagt att det är tal om något slags obskyr manipulation. Det ligger väl t. ex. inget klandervärt i att låt oss säga en tillverkare av hydrauliska pressar genom annonsering underrättar verkstadsindustrin om att man nu kan erbjuda en större eller effektivare maskin. Att resa runt och besöka varenda tänkbar köpare inom industrin skulle säkerligen bli dyrare och alltså motverka kommunisternas egen önskan om en kostnadssänkning.

Att framhålla en varas värde och egenskaper är i stor utsträckning en form av nyttig konsumentupplysning, särskilt om man beaktar bestämmelserna i den nya lagen om otillbörlig marknadsföring, som har tillkommit i syfte att motverka avarter inom reklamen. För övrigt är det ju ändå i sista hand konsumenten själv som bestämmer, och med den stigande bildningsnivån och den därmed följande ökade förmågan till kritisk granskning av annonsörens argumentering är riskerna för s. k. manipulation obetydliga. I själva verket tycks mig denna del av det

kommunistiska resonemanget utgöra en förolämpning mot konsumenterna.

Utskottet uttalar sig inte heller alls om den skattesats som förordas av kommunisterna. De säger sig principiellt eftersträva en skattesats på 50 procent men nöjer sig i motionen tills vidare med 25 procents beskattning. Att dessa funderingar är helt orealistiska i ett fritt land framgår inte minst därav att inte ens herr Sträng – som ju inte brukar vara särskilt blyg då det gäller att bjuda på nya skatter eller komma med skattehöjningar – ansåg sig kunna gå högre än till 10 procent, då han i finansplanen aviserade sin annonskatt.

Med det anförda, herr talman, har jag önskat inte bara biträda utskottets yrkande utan också och kanske framför allt ta avstånd från utopierna i vpk-motionen.

När det sedan gäller herr Bergqvists motion är utskottets ståndpunkt klarare. Här sägs bestämt ifrån av ett enigt utskott att rätten till affärsmässigt motiverad representation bör bestå.

Jag finner det emellertid beklagligt att inte mindre än 15 socialdemokrater ställer sig bakom en motion med ett sådant innehåll som motionen nr 582. Den innehåller bl. a. påståendet att representationsutgifter till stor del har karaktär av att höginkomsttagare ger varandra skattefria förmåner på övriga skattebetalares bekostnad. Det anføres konkreta exempel som sannerligen inte är ägnade att styrka dessa påståenden, möjligen med undantag för exemplet med sjösättningssmycket. Framhållandet av att en textilfirma skänker sina kunder exempelvis en bok värd 25 kronor finner jag direkt larvigt. Anmärkningsvärd är också motionärernas uppfattning att 85-kronorsavdraget för en representationsmiddag är generöst. Försök, herr Bergqvist, att på någon god restaurang i Stockholm bjuda på en någorlunda hygglig middag till en lägre kostnad! Det blir säkerligen inte lätt. Är det för övrigt detta, herr Bergqvist, som avses då motionärerna oförsynt nog beskyller företagarna för att i hög grad föra affärsförhandlingar på kabaréer och nattklubbar och för att äta, dricka och roa sig på statens bekostnad? Enligt min uppfattning är motionärerna endast och allenast ute på en formlig klappjakt, för att inte säga hetsjakt, på företagare, vilket jag anser måste brännmärkas. Det är förvånande att 15 socialdemokratiska riksdagsledamöter intar en sådan attityd mot svenska företagare.

Jag kan försäkra damerna och herrarna att representation ingalunda av vare sig företagare eller försäljningsavdelningarnas personal uppfattas som något slags skattefri höginkomsttagarförmån. Tvärtom, den är oftast en betungande förpliktelse. Tjänstemännen brukar inte alls se så förtjusta ut när de ombeds att ta hand om en kund på kvällen. Det innebär ju många gånger att man får avstå från ett normalt familjeliv, och det är enligt min uppfattning snarare förvånande att man inte begär övertidsersättning i större omfattning än vad som faktiskt redan sker.

Motionärerna påpekar som ett slags bakgrund, antar jag, till den här attacken, att avdrag inte beviljas löntagare för arbetskläder, kostnader för vård av minderåriga barn under arbetstid m. m., och det kan ju ligga någonting i det. Man framhåller också, helt korrekt, att endast enklare traktering är avdragsgill då det gäller t. ex. en personalfest. Och det

Onsdagen den
21 april 1971

*Rätten till avdrag
vid beskattningen
för reklam- och
representations-
kostnader*

tycker jag är fel. Men varför tar inte motionärerna då ett initiativ för att råda bot på dessa missförhållanden i stället för att kasta sig över företagens helt legitima kostnader för en verksamhet som till skillnad från motionärernas verklighetsfrämmande funderingar om att det skulle vara fråga om något nöjesliv på statens bekostnad — uteslutande syftar till att knyta eller vidmakthålla rent kommersiella förbindelser för att skaffa företaget beställningar och därmed samtidigt trygga sysselsättningen för de anställda?

Jag vill betona, herr Bergqvist, att representationskostnaderna är en del, och en mycket liten del, av försäljningskostnaderna. I motionen namnger man ett antal företag, och deras representationskostnader anges noga. Bl. a. uppger man att Alfa-Laval och Skånska cement skulle ha förbrukat 1,2 respektive 1,7 miljoner, och man gör det uppenbarligen i syftet att skapa ett allmänt intryck av att här sitter ett antal direktörer och öser ut fantastiska belopp på restauranger. Men dessa försäljningskostnader framstår som utomordentligt obetydliga om man ser på samma företags omsättningssiffror under det aktuella året, som jag tror är 1969. Man kommer nämligen då ner till en siffra på ungefär 0,1 procent för Alfa-Laval och bara drygt hälften så mycket för Skånska cement. Det är för övrigt signifikativt att motionärerna inte med ett enda ord berör vilka skatter som dessa företag under samma år har inlevererat till statskassan.

Jag har med detta, herr talman, velat påvisa att det som motionärerna försöker blåsa upp till något slags stor jämlikhetsfråga i själva verket är en ren bagatell och att deltagande i representation definitivt inte är något eftersträvanvärt nöje för s. k. höginkomsttagare utan — som utskottet påpekar — en helt naturlig och berättigad företeelse.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herrar Magnusson i Borås (m), Turesson (m), Taube (fp), Nilsson i Trobro (m) och Söderström (m),

Herr BERGQVIST (s) kort genmäle:

Herr talman! Efter det senaste inlägget finns det all anledning att erinra om vad skatteutskottets ordförande här sade i debatten, nämligen att det finns särskild anledning att kontrollera riktigheten av lämnade uppgifter om arten och omfattningen av ett företags representation. Om så inte sker kan avdrag i särskilda fall komma att medges i en omfattning som inte varit avsedd vid bestämmelsernas tillkomst. Jag noterar med tillfredsställelse att man har den inställningen, och jag noterar också med tillfredsställelse att utskottets ordförande ville att man skulle utveckla dessa regler i riktning mot större restriktivitet — det sade han klart ut.

Jag skulle vilja be herr Levin att någon gång fundera på hur det kan komma sig att en del företag, när de fått litet sämre förhållanden, drar ned på sin representation. Om nu allt detta var nödvändigt för intäkternas förvärvande osv. borde man ju sträva att upprätthålla minst lika stor omfattning på representationsutgifterna. Men det finns alltså konkreta exempel på att man efter ett dåligt år drar ned på omfattningen, och det kan kanske tyda på någonting.

Jag vill också understryka att det finns en rad konkreta exempel på att

det här är fråga om att man ger varandra skattefria förmåner. Luncher och middagar går ju framför allt till de högre inkomsttagarna. När det gällde personalen i dess helhet var kostnaderna inte avdragsgilla annat än till högst två tredjedelar av de belopp som gäller vid affärsförhandlingar – och de beloppen är de stora.

Herr Levin säger att man inte kan gå ut och äta utan att det kostar 85 kronor på en god restaurang i Stockholm – plus mervärdeskatt, glömde han att lägga till. Många av dem som sitter i denna kammare brukar säkert besöka goda restauranger och klara sig på 15-20 kronor och tycka att de får en hygglig förtäring för det.

Ingen har ännu bestritt att vi har en mycket sträng bedömning när löntagarna uppvisar merkostnader som de tar på sig och som är absolut nödvändiga för att de skall kunna skaffa extrainkomster. De får inte avdrag för detta, och det är den strängheten som man skall ställa i relation till de konkreta exempel jag här redovisade och som jag tycker tyder på en alltför stor generositet.

Herr BERNDTSON i Linköping (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag finner det närmast vara en undanflykt när herr Levin lätsas som om våra siffror skulle sakna grund. Hade så varit fallet, hade det säkert också påpekats från utskottets sida. Jag anser att vi har full täckning för de siffror som är angivna.

Sedan noterar jag också att den reklam som herr Levin har mött tydligen handlar om så nyttiga ting som hydrauliska pressar. Men jag tror inte att herr Levin skall behöva leta särskilt länge i olika publikationer för att hitta reklam som söker övertyga oss att köpa saker och ting som vi själva inte har upptäckt att vi behöver.

Herr LEVIN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag trodde att kommunisterna skulle vara litet försiktigare efter finansministerns lektion i går i interpellationsdebatten. Han påvisade ju att om man försökte realisera de kommunistiska planerna, i vilka ingick den här skatten, för att få ihop 3 miljarder till statskassan, skulle det visa sig att det fanns åtskilliga luftmiljoner i dem. Vad som senast sades här har inte givit mig anledning att ändra uppfattning.

Men jag vill gå tillbaka till vad herr Bergqvist sade. Jag höll ju med herr Bergqvist om att det ligger någonting gale i att t. ex. endast enklare traktering är avdragsgill när det gäller personalfester. Jag sade också att det kunde ligga något i de andra argument som herr Bergqvist anfört om rätten till avdrag för arbetskläder etc. Men varför inte då, herr Bergqvist, göra en framstöt i den riktningen i stället?

Nej, herr Bergqvist, man får det intrycket att resonemanget bottenar i någon form av illa dold avundsjuka.

I en artikel i Aftonbladet i fredags kunde man läsa om herr Bergqvists motion under rubriken "Smaklig måltid direktörer och andra höjdare". Den artikeln är ett typiskt utslag av kvällstidningsjournalistik, men konstigt nog når man inte ner till samma låga "förtrödenhetsnivå" som motionärerna, även om artikeln tydligen är avsedd att utgöra ett slags moraliskt stöd åt herr Bergqvist och hans vilseförda vänner och även om

Onsdagen den
21 april 1971

*Rätten till avdrag
vid beskattningen
för reklam- och
representations-
kostnader*

man hänvisar till herr Ringholm, denna den svenska företagarens främsta stöttepelare, som sägs ha avkrävt den ena direktören efter den andra besked om representationskontots storlek. T. o. m Aftonbladets skribent finner det angeläget att sluta artikeln med en hänvisning till en källarmästare här i Stockholm som fullt riktigt säger att ett bifall till motionen skulle föra oss ett steg närmare järnridån. Journalisten i Aftonbladet inser – till skillnad från herr Bergqvist och hans vänner – att deras förslag skulle leda till katastrofala konsekvenser för restaurangnäringen och de i denna näring anställda. Ett bifall till motionen skulle självklart, eftersom representation inte kan undvaras, leda till att företagaren förlade denna till sitt hem, vilket i och för sig skulle vara billigare men å andra sidan oförenligt med representationens rent kommersiella karaktär. Mellanskillnaden, priset, finge källarmästare, kockar, rockvaktmästare och servitörer m. fl. betala, herr Bergqvist. Flertalet av dessa inser knappast att de tillhör de högavlönades och privilegierades skara, som motionärerna är så angelägna att komma åt.

Jag vidhåller, herr talman, mycket bestämt mitt yrkande om avslag på motionen.

Herr BERGQVIST (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Levin har en enastående förmåga att driva två linjer samtidigt. Å ena sidan talar han om hur utomordentligt liten del av omsättningen som representationskostnaderna utgör för företagen, å andra sidan talar han om att det skulle uppstå katastrofer för företagen om man avskaffade skattebetalarnas stöd till den här representationen. Märk väl: de skattebetalares stöd vilka själva inte får göra avdrag för sina nödvändiga kostnader för intäkternas förvärvande.

Herr RINGABY (m):

Herr talman! Jag skall fatta mig mycket kort. Men bara för att få balans mot herr Bergqvists ständiga angrepp på svenskt näringsliv och det sätt som han anser att näringslivet sköter sitt fögderi på skall jag påminna herr Bergqvist om en sak: Det finns ett annat fält, det offentliga fältet, där det är många miljoner att beta på.

I syfte att representera och göra reklam för sig självt, att göra PR, inbjöd t. ex. landstinget i Örebro län 200 stordirektörer. Man hämtade dem med flygplan på olika platser i vårt långa land, man bjöd dem på flygtur över hela Örebro län, man bjöd dem på stor middag på Frimurarelogen med lax bl. a., man gav var och en presenter på skattebetalarnas bekostnad, och man flög dem med chartrat flygplan hem, var och en till sin ort i landet.

Där finns det också pengar att spara. Angrip den sektorn också någon gång, herr Bergqvist.

Herr BERGQVIST (s):

Herr talman! Jag tycker det är riktigt att titta på både den offentliga och den privata sidan, och jag har ingen anledning att försvara överdrifter på någotdera håll. Men jag vill notera att på den privata sidan förekommer det någonting som icke har någon som helst motsvarighet

annars, och det gäller de här sjösättningssmyckena, där en enda person vid ett enda tillfälle genom att hålla i en stackars flaska får smycken värda 30 000 kronor utan någon som helst beskattning och med full avdragsmöjlighet för företaget.

Herr BRANDT (s):

Herr talman! Jag tillhör visserligen Örebro läns förvaltningsutskott, men det som herr Ringaby här sade är inte orsaken till att jag nu försvarar skatteutskottet. Det gör jag för att jag vill att man skall förstå utskottets ställningstagande.

Även motionären medger att man måste godkänna avdrag som görs för representationskostnader. Men oavsett om man gör det eller inte är det odiskutabelt att företagarna inte kommer ifrån kostnaderna för representation. Jag lyssnade häromdagen till herr Sträng, som berättade hur det går till att göra affärer i u-länderna och i andra länder där svenska företagare inte har några möjligheter att komma undan en oerhörd satsning på representation, eftersom alla andra exportföretag gör det. Frågan är alltså om man skall vara med om att företagarna får göra några avdrag eller inga avdrag alls. Vi medger att de får göra begränsade avdrag för omkostnader, men priserna skall vara skäliga när man bjuder i representationsammanhang osv.

Vid läsningen av denna motion finner man att herr Bergqvist där räknat upp ett flertal stora företag som, hur vi än beslutar här, aldrig kan komma ifrån stora kostnader för representation. Jag är övertygad om det. Och då ställs man inför frågan huruvida vi skall säga att detta har inte ett dugg med företagets verksamhet att göra. Det är en omkostnad som alla andra i företags förvärvsverksamhet; skall vi då säga att dessa ovillkorliga omkostnader för representation – som är helt likställda med alla andra kostnader som företaget har och får göra avdrag för – får ni inte dra av? Tidigare har riksdagen inte ansett sig kunna säga så. Men vi har menat att det har förekommit missbruk tidigare på detta område. Det var vad bevillningsutskottet förklarade. Men numera är inte det missbruket så utbreddt. Vi säger visserligen att visst kan det förekomma missbruk i dag också, men om normerna följs tror jag inte att man kan ha så mycket att anmärka mot bestämmelserna. Herr Bergqvist säger att missbruk förekommer, men då undrar jag om han menar att det är ett missbruk även med hänsyn till de normer som finns, eller om herr Bergqvist menar att det är missbruk även om normerna följs?

Nu har riksdagen dragit upp riktlinjer, och riksskatteverket har utfärdat anvisningar, och om normerna följs håller sig representationen nu inom rimliga gränser, och då bör man inte anmärka på den. Men som jag tidigare sade – och det är också utskottets mening – skall riksskatteverket följa upp denna fråga. Det är nödvändigt att myndigheter och domstolar kontrollerar verksamheten. Och om det då visar sig att normerna tillämpas på ett sätt som inte överensstämmer med vad vi har avsett, då anser jag att frågan bör tas upp igen. Men vi bör väl vänta tills riksskatteverket har verkat någon tid och vi har fått se hur det slår i praktiken.

Detta om detta. Sedan vill jag säga till herr Berndtson i Linköping att

Onsdagen den
21 april 1971

*Rätten till avdrag
vid beskattningen
för reklam- och
representations-
kostnader*

herr Berndtson lär sig nog så småningom att det inte går att få riksdagen att bifalla en motion, när en utredning har förklarat att den om någon månad kommer att presentera ett förslag i frågan.

Herr BERGQVIST (s):

Herr talman! Eftersom herr Brandt ställde en direkt fråga till mig skall jag svara på den.

När man gör avdrag för sjösättningssmycken följer man normerna, precis som man gjorde i de övriga konkreta fall som jag redovisade. Jag tycker därför att dessa normer är alltför generösa jämfört med vad andra grupper skattskyldiga har möjlighet att dra av. Sedan förekommer det inom ramen för dessa normer ett omfattande missbruk som det finns anledning att ha uppmärksamheten på, och där tycker jag att det är värdefullt att utskottet särskilt poängterat att skattemyndigheterna skall lägga sig vinn om att kontrollera detta.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 313, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 582, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Bergqvist begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 20 punkten 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 582.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Bergqvist begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	240
Nej	—	57
Avstår	—	11

§ 2 Föredrogs socialförsäkringsutskottets betänkande nr 14 i anledning av motioner om höjning av åldersgränsen för barnpension inom folkpensioneringen.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 3 Reglerna för tilläggsjukpenning vid havandeskap

Nr 66

Onsdagen den
21 april 1971

*Reglerna för
tilläggsjukpenning
vid havandeskap*

Föredrogs socialförsäkringsutskottets betänkande nr 15 i anledning av motioner angående reglerna för tilläggsjukpenning vid havandeskap.

I ett sammanhang hade utskottet behandlat

1) motionen 1971:721 av herrar Romanus och Ahlmark, i vilken hemställdes att riksdagen beslutade om utsträckt rätt till havandeskapsledighet och tilläggsjukpenning för mödrar, vilkas barn vistades på sjukhus, på det sätt som angavs i motionen,

2) motionen 1971:723 av herr Romanus m. fl., i vilken hemställdes att riksdagen beslutade om viss av motionärerna föreslagen ändring av 3 kap. 13 § lagen om allmän försäkring.

Utskottet hemställde

A. att motionen 1971:721 inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

B. att motionen 1971:723 inte föranledde någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits

1) vid *utskottets hemställan under A* av herr Jonsson i Mora och fröken Bergström (båda fp), som ansett att utskottet under A bort hemställa,

1. att riksdagen i anledning av motionen 1971:721 i skrivelse till Kungl. Maj:t begärde skyndsamt utredning och förslag till lagändring i enlighet med vad reservanterna anfört, samt

2. att motionen 1971:721, i den mån den inte kunde anses besvarad genom vad reservanterna hemställt under 1, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

2) vid *utskottets hemställan under B* av herrar Jonsson i Mora (fp), Ringaby (m) och Björck i Nässjö (m) samt fröken Bergström (fp), som ansett att utskottet under B bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1971:723 för sin del skulle antaga visst av reservanterna angivet förslag till lag om ändring i 3 kap. 13 § lagen (1962:381) om allmän försäkring.

Fröken BERGSTRÖM (fp):

Herr talman! Motion nr 721 behandlar den situation som kan uppkomma då ett nyfött barn måste kvarstanna på sjukhus direkt efter förlossningen. Motionen syftar till att modern skall få den ekonomiska förutsättningen att efter barnets sjukhusvistelse ta ledigt från förvärvsarbete för att vårda barnet. Ekonomisk förutsättning innebär i detta sammanhang rätt till sjukpenning för ledighet som infaller senare än under den vid havandeskap i vanliga fall sjukpenningberättigade perioden om 180 dagar. Förutsättningen är att moderns tidigare ledighet med sjukpenning i samband med förlossningen endast omfattar en del av de 180 dagarna och att resten skulle få tagas ut i samband med barnets hemkomst från sjukhus.

Under de första 30 dagarna efter förlossningen har modern rätt till havandeskapsledighet med sjukpenning för egen återhämtning och vila.

Onsdagen den
21 april 1971

*Reglerna för
tilläggsjukpenning
vid havandeskap*

Efter denna tid utgår sjukpenning endast om hon själv har vård om barnet eller själv är sjuk. Enligt nuvarande regler utgår sjukpenning för havandeskapsledighet längst t. o. m. 180:e dagen efter den dag då sjukpenning börjat utgå. Barnets sjukhusvistelse kan bli så långvarig att den sträcker sig över hela den sjukpenningberättigade perioden eller en mycket stor del därav.

Problemet är dess bättre inte vanligt, men för de människor som drabbas är svårigheterna stora.

Anledningarna till att barn måste kvarstanna på sjukhus efter födelsen kan vara olika. Det kan röra sig om sjuklighet från födelsen, det kan vara fråga om skada vid förlossningen. En tredje orsak kan vara för tidig födsel, då barnet måste vårdas i kuvös. I samtliga fall kan sjukhusvistelsen bli långvarig och innebära mycken oro för föräldrarna.

För att konkretisera kan vi tänka oss ett fall där modern påbörjat havandeskapsledigheten en månad före den beräknade dagen för förlossningen. Det visar sig att det nyfödda barnet kräver sjukhusvård. Modern kan då ta ut ytterligare 30 dagars sjukledighet med sjukpenning för sin egen återhämtning men återgår troligen därefter till förvärvsarbete utom hemmet. Om barnet kan komma hem först sedan fem månader förflutit efter förlossningen har modern ingen rätt till sjukpenning för den ledighet som då kan vara nödvändig för att hon skall kunna ta vård om barnet. Ett bifall till motionen skulle för modern i ett fall som detta betyda fyra månaders ledighet med sjukpenning efter det att barnet kommit hem.

Jag har här ett brev som en moder med dessa problem har skrivit. Jag vill gärna föredra några rader ur detta brev för kammarens ledamöter. Hon fastslår inledningsvis i brevet att det inte är möjligt "för en mor till ett för tidigt fött barn eller till ett barn som är skadat vid födelsen att återgå till sitt förvärvsarbete och skjuta på tilläggsjukpenningen till den tidpunkt då barnet lämnar sjukhuset". Sedan skriver hon följande:

"Fallet är aktuellt för mig men också för många andra." Brevet är skrivet i december förra året — jag nämner detta parentetiskt. "I september fick jag en liten flicka med en läpp-gom-spalt. Detta gör att barnet inte kan suga samt att resultatet av en operation blir bättre vid tidigare ålder. Jag fick alltså lämna barnet ifrån mig för sjukhusvård. Nu vill jag inte gå hemma och tänka på det stackars barnet utan har i stället återgått till mitt förvärvsarbete. Men eftersom jag arbetar går jag miste om tilläggsjukpenningen som jag mycket väl kvalificerat mig för som skattebetalare."

Hon har gjort en förfrågan hos försäkringskassan om möjligheten att uppskjuta sin sjukpenning och fått svaret att det inte är tillåtet. Hon tolkar det besked hon har fått på följande sätt: "Tilläggsjukpenningen är tillkommen för att modern skall få vila sig efter förlossningen och inte för att mor och barn skall få en ekonomisk chans att vara tillsammans."

Hon avslutar brevet med en egen reflexion. Också de raderna vill jag gärna läsa: "Enligt mitt förmenande tror jag att man med tilläggsjukpenning velat ge yrkesarbetande mödrar en ekonomisk möjlighet att vara tillsammans med sina barn åtminstone under sex korta månader. Något som man på grund av en klumpig lagstiftning inte unnar klena,

fosterskadade barn, som under det första halvåret förblir på sjukhus.”

Här slutar utdraget ur brevet.

I utskottsbetänkandet på s. 6 påpekas det dubbla syftet med tilläggsjukpenningen vid havandeskapsledighet — dels moderns återhämtning, dels omvårdnaden om barnet. I fall som dessa, menar jag, är vårdsynpunkten mycket viktig. Barnet kanske är särskilt ömtåligt och därför speciellt vårdkrävande. Därtill kommer anpassningen i hemmiljön, som kan innebära ytterligare problem. För modern kan det därför kännas särskilt angeläget att själv få ta hand om barnet. Detta bör underlättas genom att hon tillerkänns sjukpenning så som föreslås i motionen.

I reservationen — s. 8 i utskottsbetänkandet — framhålles att den närmaste tiden efter sjukhusvistelse i dessa fall kan jämföras med den första tiden av levnaden för friska barn. Jag vill gärna understryka detta men med hänvisning till vad jag sagt tidigare hävda att barn med sjukhusvistelse bakom sig säkerligen är mer vårdkrävande än från födelsen friska barn.

Nuvarande bestämmelser tillgodoser i dessa fall endast moderns återhämtning och inte vårdsynpunkten med avseende på barnet. Denna vårdsynpunkt har dock beaktats för adoptivbarn, i och med att riksdagen ställt sig positiv till ekonomiskt stöd till adoptivföräldrar i samband med adoption, vilket vi också nämner i vår reservation.

Utskottets majoritet menar — det återfinns på s. 7 i betänkandet — att ett bifall till motionen ”skulle medföra att det ena av de båda syftena med rätten till tilläggsjukpenning, nämligen vårdsynpunkten, blev ensidigt tillgodosett på bekostnad av det andra, moderns möjlighet till vila och återhämtning”. Det kan aldrig bli fråga om att vårdsynpunkten blir tillgodosedd på bekostnad av moderns återhämtning. De 30 dagarnas ledighet med sjukpenning för återhämtning efter förlossningen kommer inte att inskränkas om motionen bifalles. Utan någon motivering fastslår utskottsmajoriteten att uppskov med havandeskapsledigheten under obegränsad tid inte kan komma i fråga och att därför svårmotiverade tröskeleffekter skulle uppstå. För oss reseranter är inte detta lika självklart. Vi menar att frågan bör utredas men att en sådan utredning inte behöver bli omfattande. Vi önskar därför skyndsamt utredning och förslag till lagändring.

Herr talman! Jag yrkar härmed bifall till reservationen 1 i socialförsäkringsutskottets betänkande nr 15.

Motionen 723 tar upp en annan frågeställning i anknytning till havandeskapsledigheten, nämligen moderns möjligheter att förvärvsarbete under 180-dagarsperioden, då hon alltså har rätt till sjukpenning. Med nuvarande regler kan hon förvärvsarbete högst 30 dagar under denna period utan att förlora sjukpenningen för den återstående tiden. Motionen syftar till att modern skall kunna förvärvsarbete obegränsat antal dagar utan att förlora rätt till sjukpenning för den resterande tiden inom 180-dagarsperioden. Kvinnan skulle alltså själv kunna bestämma hur lång tid hon vill arbeta.

Bifall till motionen skulle innebära ett steg mot ökad valfrihet för kvinnan beträffande val mellan hemarbete och yrkesarbete utanför

Nr 66

Onsdagen den
21 april 1971

*Reglerna för
tilläggsjukpenning
vid havandeskap*

*Reglerna för
tillägssjukpenning
vid havandeskap*

hemmet. Både motionen och reservationen berör endast en anledning för kvinnan att i denna situation avbryta ett förvärvsarbete som hon påbörjat efter förlossningen och den enda anledningen är arbetets påfrestning. Jag vill påvisa ytterligare en tänkbar och dessutom vanlig anledning — svårigheter med barn tillsynen. Det kanske visar sig efter någon tid att det arrangemang som vidtagits för barnets vård inte fungerar tillfredsställande. Enda utvägen att reda upp svårigheterna kan då vara att modern återtar ledigt från arbetet. Om hon då har arbetat mer än 30 dagar är hon inte längre berättigad till sjukpenning, varför denna ledighet kan medföra ekonomiska påfrestningar för familjen. Vi menar att det bör ligga i samhällets intresse att stödja modern i hennes ansträngningar att ordna för barnet på bästa sätt.

Utskottets majoritet anför att bifall till motionen skulle kunna föregripa familjepolitiska kommitténs behandling av frågan om ett eventuellt vdrbidrag. Vi reserverar oss menar att tanken på ett eventuellt framtida vårdbidrag inte bör hindra en nu förhållandevis enkel ändring i gällande regler — en ändring som skulle betyda ökad flexibilitet. Riksdagen bör därför besluta om den ändring i lagen om allmän försäkring som föreslås i motionen och reservationen.

Herr talman! Jag yrkar med det anförda bifall till reservationen 2 i socialförsäkringsutskottets betänkande nr 15.

I detta anförande instämde herr Romanus (fp).

Herr RINGABY (m):

Herr talman! I avsikt att inte ekonomiska förluster skall åsamkas de kvinnor som i samband med förlossning vill avstå från förvärvsarbete under några månader för att vårda det nyfödda barnet på heltid kan tillägssjukpenning erhållas under en tid av högst sex månader, tidigast fr. o. m. två månader före den beräknade nedkomsten. Men det ligger inte bara ett ekonomiskt tänkande bakom denna förmån. Statsmakten har också klart uttalat att det finns skydds- och vårdsynpunkter bakom reformen. Av påstådd omtanke om både mor och barn skall modern, genom en försäkringsteknisk konstruktion, direkt animeras att avstå från förvärvsarbete och i stället stanna hemma och vårda barnet de första känsliga månaderna efter ankomsten till denna besvärliga värld.

I det syftet infördes från början en mycket rigorös bestämmelse, som innebar att en enda dags förvärvsarbete under 6-månadersperioden medförde ett förverkande av rätten till tillägssjukpenning under hela den återstående tiden. Detta var ett så manande pekfinger mot den nyblivna modern, att riksdagen fann sig föranlåten att 1969 ändra lagen på denna punkt, och den s. k. 30-dagarsregeln infördes och gäller ännu.

I 30 dagar kan alltså en nybliven moder hjälpa till på sin gamla arbetsplats utan att drabbas av ekonomiska sanktioner. Men efter 31 dagar har hon ändå förverkat rätten till tillägssjukpenning, om hon till äventyrs skulle märka att hon inte orkar fortsätta jobbet eller av hänsyn till barnet skulle vilja avstå från förvärvsarbete för att vara hemma resten av 6-månadersperioden.

Det manande pekfingeret finns alltså kvar, det begränsande kritstreck

har bara flyttats fram en bit. 30-dagarsregeln blir i det här fallet ett direkt hinder för de skydds- och vårdsynpunkter som den skulle befrämja.

Jag skall gärna erkänna att beslutet från 1969 om 30-dagarsregeln, som jag själv deltog i, var ett misstag. Men vi har nu möjlighet att rätta till det. Vi borde väl alla i dag, herr talman, med lugn och tillförsikt kunna överlåta åt kvinnan att på egen hand och efter eget omdöme avgöra under vilka tider hon vill arbeta eller vara hemma och vårda sitt barn under 6-månadersperioden utan ekonomiska påtryckningar lagstiftningsvägen.

Jag hoppas att något av Kerstin Hesselgrens anda måtte sväva över kammaren när vi om en stund skall gå till votering i denna fråga.

Efter detta föredömligt korta anförande, herr talman, i en för kvinnan viktig frihetsfråga yrkar jag bifall till reservationen 2 till socialförsäkringsutskottets betänkande nr 15.

Herr CARLSSON i Vikmanshyttan (c):

Herr talman! Frågan om reglerna för tillägssjukpenningen vid barnsård har som herr Ringaby sade varit föremål för behandling vid såväl 1969 som 1970 års riksdagar. 1969 års riksdag beslöt om en uppmjukning av den tidigare restriktiva lagstiftningen på detta område. Före 1969 gällde att en moder, som uppbar tillägssjukpenning under de 180 dagar hon hade rätt till, också måste avhålla sig från förvärsarbete under denna tid.

Det inträffade emellertid några fall som gav eko på olika sätt i landet, med påföljd att man omprövade lagstiftningen. Vederbörande hade fyllt viktiga uppgifter på sin arbetsplats och därmed förlorat rätten till tillägssjukpenning. Det ansågs alltför restriktivt att inte ha rätt att arbeta någon dag. Detta var orsaken till att 1969 års riksdag fattade beslut om att modern skulle få arbeta upp till 30 dagar, utan att detta skulle äventyra tillägssjukpenningen.

De nuvarande reglerna i fråga om rätt till tillägssjukpenning innebär att ersättning kan upp bäras redan 60 dagar före den väntade nedkomsten och längst 180 dagar efter förlossningsdagen. Totalt rör det sig om 180 dagar. Villkoret för erhållande av denna tillägssjukpenning är att man är försäkrad för tillägssjukpenning inom sjukförsäkringen. Det är angeläget att ha detta med i blickfånget.

Till socialförsäkringsutskottets betänkande nr 15 finns fogade tvenne reservationer, vilka fröken Bergström och herr Ringaby här gjort sig till tolk för.

Reservationen 1 syftar till att kvinnan skall få upp bära tillägssjukpenning under totalt sex månader och att tiden därför skall kunna uppskjutas om barnet måste vistas på sjukhus.

Ett bifall till motionen och reservationen, som förutsätter att modern förvärsarbetar tills barnet kommer hem från sjukhuset, skulle medföra att man skulle tappat bort en del av syftet med tillägssjukpenningen, nämligen vårdsynpunkten. Den är väsentlig liksom också moderns möjligheter till vila och återhämtning. Det kan enligt utskottets mening inte accepteras att man inför en sådan regel som reservationen 1 innebär. Dessutom skulle rätt till tillägssjukpenning under obegränsad tid framåt kunna innebära konsekvenser som det är utomordentligt svårt att

Onsdagen den
21 april 1971

*Reglerna för
tilläggsjukpenning
vid havandeskap*

överblicka.

Från dessa utgångspunkter har utskottet kommit fram till ett avslagsyrkande på motionen och därmed också på reservationen 1, och jag skall på den punkten be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Reservationen 2 bygger på motionen 723 vilken tar upp frågan om att kvinnan får förvärvsarbete högst 30 dagar under 180-dagarsperioden utan att förlora rätten till fortsatt sjukpenning under resten av perioden. Man har just här fört en diskussion om att om kvinnan skulle arbeta ytterligare en dag, skulle hon förlora denna rätt till tilläggsjukpenning. Man menar att det är orimligt, och på den punkten vill motionärerna ha till stånd en ändring. I motionen användes t. o. m. uttrycket att de nuvarande reglerna om rätt att arbeta högst 30 dagar innebär en förmyndarinställning från statsmakterna. Det framgick också i någon mån av den diskussion fröken Bergström här förde.

Att skriva en sådan sak i motionen innebär ändå att man inte känner till den historiska bakgrunden. Får jag påminna om att i botten av denna fråga ligger en konvention, nr 103, från Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1952. Konventionen ger rekommendationen att kvinnan skall ha rättighet att stanna hemma och vårda sitt barn.

När frågan avgjordes år 1952 på denna konferens redovisades också olika synsätt på densamma. Av de svenska representanterna röstade regeringsrepresentanten och arbetstagarrepresentanterna för rekommendationen. Det sista är viktigt att minnas, därför att motionärerna här har åberopat LO:s yttrande i ett sammanhang. Däremot röstade arbetsgivarrepresentanten vid detta tillfälle mot förslaget till konvention, dvs. mot antagandet av denna rekommendation. Det kan vara värt att erinra om det, eftersom motionärerna och reservanterna vill ta bort denna rätt till ledighet, ta bort detta skydd för moder och barn.

Den utformning som den svenska lagstiftningen har fått innebär att en mor erhållit laglig rätt att åtnjuta sex månaders ledighet — det har skett i etapper — dvs. rätt att avhålla sig från yrkesarbete under denna tid. Hon kan alltså inte tvingas ut på arbetsmarknaden av sin arbetsgivare eller av annan person. Hon äger enligt denna lagstiftning rätt att vara hemma och vårda sitt barn.

Jag erinrade tidigare om att det år 1969 gjordes en uppmjukning av denna lagstiftning. Det var på grund av särskilda förhållanden som man gav kvinnan möjlighet att arbeta under högst 30 dagar utan att hon skulle förlora rätten till tilläggsjukpenning. Liksom herr Ringaby, som framhöll att han deltog i utskottsarbetet den gången, så vill också jag nämna att även jag gjorde det. Jag har ett minne av att det rådde en viss tveksamhet om man skulle sträcka sig så långt som till 30 dagars arbete utan att rätten till tilläggsjukpenning gick förlorad. Man befarade att något av själva idén bakom lagen då skulle försvinna — om skydd för mor och barn. Det är just skyddet för mor och barn som ligger i botten på de regler som i dag gäller.

Varför gick man då med på dessa 30 dagar? Jo, det var därför att man ville ge möjlighet för en mor att fullgöra viktiga arbetsuppgifter. Det fanns nämligen konkreta exempel på behovet av detta.

Motionärernas förslag innebär i realiteten en återgång till den gamla

ordningen, nämligen att kvinnan tappar bort rättigheten till skyddet, som hon ändå har fått i etapper, för sig och sitt barn, och att hon kan tvingas ut på arbetsmarknaden igen. Vi måste när vi talar om valfrihet vara medvetna om att förslaget innebär att en mor kan tvingas ut på arbetsmarknaden – lagstiftningen syftar till att förhindra detta – och därmed skulle den valfrihet man vill främja i realiteten gå förlorad. Nu finns det ett stöd i lagen för moderns möjlighet att vara hemma – ett stöd till skydd för modern, ett stöd för barnet att få behålla sin mor hemma och ett stöd i kampen för att värna familjen. Det sista är inte minst angeläget i vår tid.

Det är från dessa utgångspunkter som vi i utskottet kommit fram till att det inte finns någon anledning eller möjlighet att följa motionärernas förslag och inte heller förslaget i reservationen 2.

Jag ber, herr talman, att också på den punkten få yrka bifall till utskottets förslag och därmed avslag på båda reservationerna.

Fröken BERGSTRÖM (fp):

Herr talman! Jag måste nog uttrycka en viss förvåning över herr Carlssons i Vikmanshyttan resonemang. Han talar om att motionärerna och vi reserverar vill ta bort rätten till skydd för modern. Det borde ha framgått både av motionen, reservationen och av vad jag sagt tidigare att det ingalunda är fallet. Vi vill tvärtom slå vakt om detta skydd för modern, men vi vill samtidigt att modern på bästa möjliga sätt skall kunna ta hand om barnet.

Herr Carlsson nämnde att bestämmelsen om möjligheten att arbeta i högst 30 dagar utan att förlora sjukpenningen har kommit till just med hänsyn till konkreta svårigheter på arbetsmarknaden. Man var angelägen om att en kvinna skulle kunna gå ut i arbete, i varje fall tillfälligt för att klara vissa uppgifter, och av den anledningen gjorde man denna justering av reglerna och utsträckte då tiden till högst 30 dagar. Herr Carlsson menar att motionen skulle innebära att kvinnan kan tvingas ut på arbetsmarknaden. Jag kan inte se att det på något sätt skulle vara fråga om ett tvång för henne. Däremot kan reglerna innebära ett tvång för kvinnan att fortsätta det förvärsarbete som hon har tagit upp när hon tror sig ha klarat tillsynen av barnet på annat sätt och denna vård sedan inte fungerar tillfredsställande utan hon själv måste återgå till hemmet för att klara upp det hela. Regeln om att man kan få sjukpenning under förutsättning att man arbetar högst 30 dagar kan innebära ett så stort ekonomiskt avbräck för kvinnan att hon måste hitta på nödlösningar för barnet i stället för att återgå till hemmet och själv ta hand om det.

Herr talman! Jag ber att än en gång få yrka bifall till reservationen i detta avseende.

Herr RINGABY (m):

Herr talman! Jag har väl inte så stor anledning att fortsätta debatten, men eftersom herr Carlsson i Vikmanshyttan hänvisade till ILO-konventionen vill jag säga att den bara ger rekommendationer till en sådan här rättighet men självfallet inte lägger sig i detaljutformningen av lagstiftningen. Hur man än vänder sig i denna fråga blir det litet besvärligt om

Onsdagen den
21 april 1971

*Reglerna för
tillägssjukpenning
vid havandeskap*

man skall ta hänsyn till skyddstanken i reformförslaget. När rätten till tillägssjukpenning var förverkad efter en dags arbete, som den var tidigare, var det besvärligt för kvinnan om hon en dag gick tillbaka i sitt gamla jobb för att hjälpa sin arbetsgivare. Då kunde hon inte sedan återvända till hemmet för att sköta barnet och samtidigt behålla sjukpenningen.

Detsamma blir förhållandet när vi har en 30-dagarsregel. Det är inte så lätt att avgöra när man orkar gå tillbaka i förvärvslivet. Om en kvinna varit i arbete en månad efter nedkomsten men efter 31 dagar märker att hon inte orkar utan vill återvända hem, hindrar ju denna regel henne från att gå tillbaka och erhålla tillägssjukpenning under den tid hon sköter barnet. Det är bara kvinnan själv som kan avgöra under vilka tider hon orkar jobba och under vilka tider hon vill vara hemma. Jag tycker att vi gott kan ge henne det förtroendet.

Herr CARLSSON i Vikmanshyttan (c) kort genmäle:

Herr talman! Fröken Bergström uttryckte sin förvåning över mig och min syn på denna fråga. Jag är inte alls förvånad över detta uttalande eftersom fröken Bergström liksom herr Ringaby har missuppfattat andemeningen bakom den lagstiftning vi har i dag, nämligen att skydda barnet och ge modern möjlighet att vara hemma hos sitt barn.

Tidigare var det ju så att modern inte fick vara ute i förvärvsarbete en enda dag utan att förlora sin tillägssjukpenning. Sedan gav man en möjlighet för modern att under särskilda förhållanden arbeta 30 dagar. Hon kunde få gå på sammanträden och fullgöra viktiga uppgifter, som hennes arbetsgivare ansåg att han behövde henne för. Men den tanke man hade när man fattade beslutet var att man skulle skydda barnet och modern men ändå öppna en möjlighet för modern att fullgöra angelägna arbetsinsatser. Utskottet hade den gången inte alls den syn på frågan som herr Ringaby och fröken Bergström har, nämligen att modern ovillkorligen skall ut på arbetsmarknaden.

Grundtanken var att man skulle ge modern möjlighet att vara hemma. Det är också andemeningen bakom den ILO-rekommendation som finns och som vi har försökt förverkliga i vår lagstiftning. Andemeningen i lagstiftningen har alltså varit omvårdnaden och omtanken om barn och moder.

Herr RINGABY (m) kort genmäle:

Herr talman! Men det är ett faktum att både moder och barn kommer i en tvångssituation efter 31 dagar, och då är vårdsynpunkten i fara.

Fru HOLMQVIST (s):

Herr talman! Jag vill helt kort anlägga några synpunkter på socialförsäkringsutskottets betänkande nr 15.

Jag skulle ha önskat att den synpunkten hade kommit fram i utskottets motivering för sitt avslagsyrkande till motionen 723 av herr Romanus m. fl., att riksdagen vill slå vakt om den förvärvsarbetande moderns lagliga rätt att under futtiga sex månader vara tillsammans med sitt barn och värda det. Jag är glad över att herr Carlsson i Vikmanshytt-

tan tagit upp den saken i sitt anförande, men det står inte något om det i den alternativa skrivningen till utskottets betänkande.

Även om motionärerna och reservanterna syftar till att ge kvinnan möjlighet att vara hemma i sex månader, är det som jag ser det i realiteten fråga om ett intresse för arbetsgivaren. Hur ser verkligheten ut för förvärvsarbetande mödrar? Den ensamstående modern lika väl som den förvärvsarbetande gifta modern är nogsnamt medveten om det dåliga anseende mödrar har som arbetskraft – med rätt eller orätt är en annan sak. Är vederbörande inte på det klara med det, blir hon säkerligen snart varse detta, om inte förr så åtminstone om barnet insjuknar sedan hon återupptagit förvärvsarbetet.

Inom den offentliga sektorn ges rätt till viss ledighet enligt avtal. Inom den privata sektorn accepteras inte alltid barnets sjukdom som giltig anledning till frånvaro. Det finns t. o. m arbetsgivare som klart talar om att barns sjukdom inte godtas som orsak till frånvaro från arbetet. Bara tanken på detta och framtida befarade svårigheter att ordna barntillsynen är säkert tillräckligt för att endast ett fåtal spädbarnsmödrar skall ha kraft nog att använda möjligheten, som motionärerna uttrycker det, att själva avgöra om de vill förvärvsarbete under havandeskapsledigheten, i varje fall om de är privatanställda. Ja, inte är det ökad valfrihet annat än i den meningen att modern har valfrihet att förkorta sin havandeskapsledighet.

Jag undrar om det finns någon mor som är snabbköpskassörska och som har mod att säga nej, om arbetsgivaren behöver hjälp en lördag eller helgdagsafton eller meddelar att moderns vikarie har blivit sjuk. Samhällets service är utesluten för barntillsyn. För en ensamstående mor utan anhöriga är enda möjligheten, efter vad jag kan förstå, att ta barnet med på arbetsplatsen. Enligt mitt förmenande kan det inte vara riktigt att ytterligare beskära den korta tid som mödrar har laglig rätt att vårda sina barn under de sex första månaderna efter födelsen.

Herr talman! Jag har inget annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Fröken BERGSTRÖM (fp):

Herr talman! Fru Holmqvist talar om att det skulle vara framför allt ett intresse för arbetsgivaren att göra den förändring i lagen som vi nu diskuterar. Jag ser det helt från motsatta sidan: som ett intresse för familjen att ha den här möjligheten.

I en nybliven mors övervägande av om hon skall återgå till förvärvsarbete måste ligga för det första möjligheten att ordna för barnet och för det andra möjligheten att själv orka med arbetet. Om det visar sig att bedömningen inte varit riktig i något av dessa avseenden, måste hon lämna arbetet, och då skall det inte hänga på om hon har arbetat 30 eller 31 dagar, för att hon skall få sjukpenning för den tiden.

Fru Holmqvist frågade vilken varuhuskassörska som har mod att säga nej, när arbetsgivaren kommer och säger att han behöver hennes hjälp. Varför skulle hon inte ha mod att säga nej? Hon har ju laglig rättighet att vara borta under minst sex månader i samband med havandeskap och förlossning utan att arbetsgivaren har möjlighet att avskeda henne, om hon har haft en tillräckligt lång anställning.

Onsdagen den
21 april 1971

*Reglerna för
tilläggsjukpenning
vid havandeskap*

Jag vill i det här sammanhanget också peka på LO:s remissutlåtande i anknnytning till att den här lagen diskuterades 1969. Där sägs direkt att LO inte anser att det kan innebära några risker för modern om lagen uppmjukas. Jag tycker att detta yttrande från LO:s sida är mycket talande.

Fru HOLMQVIST (s):

Herr talman! Här åberopas LO:s yttrande, men LO är ju långt borta från den ensamma modern som står öga mot öga med arbetsgivaren, framför allt om hon arbetar på en liten arbetsplats, där hon möter sin arbetsgivare personligen. Det är inte så enkelt att säga nej till ett förvärvsarbete, och jag är övertygad om att det kvarstår en känsla av obehag, när hon återtar sin tjänst, ifall hon skulle ha modet att vägra.

Riksdagsledamöterna bör hålla i minnet att alla kvinnor inte har kraft att möta den enskilde arbetsgivaren. Det är endast statsanställda som har rätt till ytterligare tjänstledighet i samband med barnsörd; även kommuner och landsting har ställt sig välvilliga till sådan ledighet. Det kan sägas till en som är statsanställd att man har laglig rätt att vägra, men jag undrar hur det känns för dem som själva skall möta arbetsgivaren.

Herr RINGABY (m):

Herr talman! Fru Holmqvist drog in arbetsgivarintresset här och hänvisade till kassörskan i snabbköpet. Har hon mod att säga ifrån, om arbetsgivaren påkallar att hon skall hjälpa till i jobbet? Och fru Holmqvist, om kvinnan faller för dessa övertalningsförsök och hjälper till i 31 dagar men sedan finner att hon är absolut tvungen att gå tillbaka hem till sitt barn och vårda det, vad händer då? Hon kanske inte orkar fortsätta arbeta, hon kanske anser att hon hade fel och att hon nu måste återvända till sitt barn. Då har hon förverkat rätten till tilläggsjukpenning. Och då är hon verkligen i en tvångssituation, ty då kan hon inte göra annat än att fortsätta arbeta.

Nog tycker jag att fru Holmqvist skulle kunna överlåta åt den här kassörskan att själv avgöra hur hon vill ha det.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten A

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Jonsson i Mora och fröken Bergström, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fröken Bergström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 15 punkten A röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Jonsson i Mora och fröken Bergström.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fröken Bergström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 250
Nej - 56
Avstår - 2

Punkten B

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Jonsson i Mora m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fröken Bergström begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 15 punkten B röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Jonsson i Mora m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fröken Bergström begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat.

Ja - 210
Nej - 92
Avstår - 6

§ 4 Tandvårdsförsäkring för diabetiker, m. m.

Föredrogs socialförsäkringsutskottets betänkande nr 16 i anledning av motioner rörande tandvårdsförsäkring för diabetiker, m. m.

Socialförsäkringsutskottet hade i ett sammanhang behandlat

1) motionen 1971:127 av herr Hamrin m. fl. såvitt avsåg den del vari motionärerna hemställt att riksdagen skulle besluta att hos Kungl. Maj:t anhålla att de handikappades speciella problem togs i beaktande vid utformningen av en tandvårdsförsäkring.

2) motionen 1971:347 av fröken Pehrsson m. fl., i vilken hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t uttalade att förslag om tandvårdsförsäkring för diabetiker borde framläggas med förtur.

Utskottet hemställde

att motionerna 1971:127, såvitt nu var i fråga, och 1971:347 inte föranledde någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av fröken Pehrsson (c), som ansett att utskottet bort hemställa,

A. att riksdagen i anledning av motionen 1971:347 i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening gav till känna vad reservanten anfört om

Nr 66

Onsdagen den
21 april 1971

Tandvårdsförsäkring för diabetiker, m. m.

Onsdagen den
21 april 1971

*Tandvårdsförsäk-
ring för diabetiker,
m. m.*

tillgodoscende av diabetikernas tandvårdsbehov, samt

B. att motionen 1971:347, i den mån den ej kunde anses besvarad genom vad reservanten hemställt under A, och motionen 1971:127, såvitt nu var i fråga, inte föranledde någon riksdagens åtgärd.

Fröken PEHRSSON (c):

Herr talman! Frågan om allmän tandvårdsförsäkring har vid olika tillfällen aktualiserats. I takt med utbyggnaden av allmän sjukförsäkring och andra åtgärder för att skapa social trygghet åt medborgaren har tandvårdsförsäkringen framställt som alltmer angelägen.

Tandvården är för den enskilde medborgaren mycket kostsam, och låginkomstutredningen har visat att stora grupper i Sverige helt enkelt inte har råd att sköta sina tänder och därmed åsamkas onödigt lidande och utsättes för risker i form av följsjukdomar och andra komplikationer. Därför har från centerpartiets sida sedan lång tid tillbaka kravet på en allmän tandvårdsförsäkring spelat en väsentlig roll. Vi menar att genomförandet av en allmän tandvårdsförsäkring är en angelägen reform som bör genomföras snarast.

I statsverkspropositionen sägs om utformningen av tandvårdsförsäkring att den frågan behandlas av en expertutredning, som tillsattes i maj förra året. Direktiven ger vid handen att utredningsmannen till uppdragets fullföljande får göra en inventering av de tandvårdsbehov som kan finnas bland olika grupper av medborgare och som kräver särskilda åtgärder för att kunna tillgodoses. Det är självfallet att de prioriteringsfrågor som kan aktualiseras kommer att kräva svåra och ömtåliga ställningstaganden.

I likhet med vad som uttalas i motionen 1971:347 finner jag det i hög grad angeläget att diabetikernas tandvårdssituation blir föremål för särskild uppmärksamhet under utredningsarbetet. Som framhålles i motionen har det konstaterats, att inte mindre än 20 procent av insulinpatienterna har kärlförändringar i tandköttet, rothinnan och pulpan. Bland de sockersjuka förekommer också en ogynnsam växelverkan mellan vissa tandsjukdomar och diabetessjukdomen. Diabetikerna bör därför enligt min mening direkt kunna hänföras till de grupper som i första hand bör få tillgång till fri tandvård och bättre möjligheter att förebygga tandsjukdomar. Denna uppfattning, menar jag, bör delges 1970 års utredning om tandvårdsförsäkring för beaktande.

Jag vill, herr talman, yrka bifall till reservationen, som är fogad vid socialförsäkringsutskottets betänkande nr 16.

Fru HÅVIK (s):

Herr talman! Fröken Pehrsson talade här om centerns intresse för den allmänna tandvårdsförsäkringen. Det skulle väl dra för långt ut att ta upp en debatt om detta. Kanske vi skall begränsa oss till vad hennes motion egentligen gäller: en begäran om fri tandvård för diabetiker. Jag vill peka på att den motion som vi har att behandla är en direkt avskrift av de yttranden som handikapprådet och Svenska diabetesförbundet avgav med anledning av utredningsbetänkandet om folktandvårdens utbyggnad och reglering 1970.

Onsdagen den
21 april 1971

*Tandvårdsförsäkring för diabetiker,
m. m.*

Engagemanget och intresset är stort när det gäller att lösa tandvårdsproblemen för de handikappade. Innan jag går in på själva utskottsberäkningen vill jag nämna vad som är på gång i denna fråga. Statens handikappråd har tillsatt en särskild arbetsgrupp med specialtandläkare för att kartlägga tandvårdsbehovet och visa på framkomliga vägar. De frågor som man tar upp är utbildningen vid tandläkarhögskolorna, tekniken för att klara av en sådan här tandvård och vilka läkare som kan vara beredda att ta emot handikappade patienter. Vid en kommande sjukhusmessa i Malmö i juni månad i år skall en demonstrationsklinik för tandvård av handikappade om möjligt inrättas. Ett särskilt problem utgör tandvården vid våra olika institutioner. Folktandvårdsutredningen tar just nu upp problematiken beträffande anstaltsvården och specialisttandvården i öppen vård. Svenska tandläkaresällskapet har också tillsatt en handikappgrupp för att utarbeta riktlinjer, och kontakter har etablerats mellan tandläkare och handikappade för samtal. Svenska diabetesförbundet kommer den 8 maj i år att ha en tandvårdskonferens i riksdagshuset med deltagande av specialtandläkare och socialvårdens företrädare. I juni kommer de svenska och övriga skandinaviska epileptikerförbunden att tillsammans med Nordisk odontologisk studenterråd i samarbete med statens handikappråd att ha ett symposium om de handikappades tandvårdsproblem. De främsta experterna i Norden deltar för Norge, Sverige och Danmark, och ett kompendium väntas bli utarbetat, särskilt avsett för tandläkarstuderande vid de nordiska tandläkarhögskolorna.

Herr talman! Detta var bara en inledning för att belysa intresset just för dessa frågor. Vi vet att i april 1970 tillsatte chefen för socialdepartementet 1970 års utredning om tandvårdsförsäkring, och i direktiven sägs bl. a. följande: "En tandvårdsförsäkring kan göras allmängiltig, men det kan också finnas skäl för vissa avgränsningar och för prioritering av vissa tandvårdsbehov. Det blir en av utredningsmannens uppgifter att klarlägga tandvårdsförsäkringens omfattning och i detta avseende lägga fram alternativa förslag."

Utskottet har i sitt betänkande sagt att av utredningsdirektiven följer dessutom att utredningsmannen har att undersöka i vad mån det bland olika grupper av våra medborgare som med hänsyn till ålder eller av andra skäl blir föremål för ett intresse finns människor som har ett tandvårdsbehov som särskilt bör tillgodoses. Utskottet utgår ifrån att just de grupper som man talar om i motionen 347, och även i en motion från folkpartihäll, kommer att bli uppmärksammade och tillgodosedda.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkande nr 16.

Fröken PEHRSSON (c):

Herr talman! Jag finner det mycket glädjande med detta stora intresse för handikapptandvård över huvud taget, varvid även diabetikerna kommer in i bilden.

I statsverkspropositionen, som jag direkt citerar, skriver man: "En pågående expertutredning har till uppgift att klarlägga hur en tandvårdsförsäkring närmare bör utformas. Enligt direktiven för utredningens arbete bör syftet med en tandvårdsförsäkring vara att göra en god

Onsdagen den
21 april 1971

*Viss översyn av
skattesystemet,
m. m.*

tandvård tillgänglig till en för alla medborgare överkomlig kostnad. I direktiven har också anförts att en tandvårdsförsäkring kan göras allmängiltig, men att det också kan finnas skäl för vissa avgränsningar och för prioritering av vissa tandvårdsbehov.”

Det är med tanke på detta som motionen och reservationen har tillkommit. Jag vill framhålla som min uppfattning att diabetikerna behöver prioriteras. Jag vet att utredningen tillsattes i maj 1970. Men utredningar brukar ta lång tid på sig, och för att inte de olika grupper som behöver prioriteras skall vara tvungna att vänta alltför länge och utstå alltför stora svårigheter har jag reserverat mig i denna fråga.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Fru HÅVIK (s):

Herr talman! Jag tror att vi skall vara mycket försiktiga när vi bryter ut vissa grupper och vill skapa specialregler för dessa i en försäkring. Vi har varit försiktiga med att göra detta när det har gällt sjukförsäkringen, och vi bör vara försiktiga med att göra det också i en kommande tandvårdsförsäkring.

Jag respekterar fröken Pehrssons patos i denna fråga. Men fröken Pehrsson är ändå ganska ensam och har inte lyckats få sina partikamrater i utskottet med på reservationen. Jag är dock övertygad om, fröken Pehrsson, att när utredningen är klar så kommer inte fröken Pehrssons grupp, som ligger henne så varmt om hjärtat, att vara bortglömd.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av fröken Pehrsson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

§ 5 Viss översyn av skattesystemet, m. m.

Föredrogs skatteutskottets betänkande nr 18 i anledning av motioner om viss översyn av skattesystemet, m. m

I detta betänkande behandlades

motionen 1971:88 av fru Hörnlund m. fl., vari hemställts att riksdagen beslutade att avdraget på slutskatten (1 800 kronor-reduktionen) skulle avtrappas med början vid den inkomstgräns när grundavdraget var borta (52 500 kronor) och med en tiondel av den del av inkomsten som översteg 52 500 kronor,

motionen 1971:302 av herr Bohman m. fl., vari yrkats bl. a.

1. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställde

a. om en total översyn av skattesystemet sett bl. a. mot bakgrund av gällande system för bostadstillägg och barndaghemsavgifter i enlighet med vad som angavs i motionen,

b. om utredning angående skydd mot automatiska skattehöjningar,

c. att Kungl. Maj:t efter företagen utredning med beaktande av de i motionen anförda synpunkterna skulle förelägga riksdagen förslag innebärande

dels att förvärvsarbetande föräldrar med minderåriga barn skulle kunna erhålla avdrag för styrkta nödiga kostnader för barntillsyn,

dels att personer som hade vårdnaden om sjuk eller åldrig nära anhörig skulle äga avdragsrätt för nödiga tillsynskostnader,

d. att Kungl. Maj:t skulle till innevarande års höstriktsdag framlägga förslag innebärande att makar som båda varit verksamma i förvärvskällan i ej blott ringa omfattning t. ex. inom jordbruk, handel, hantverk samt fria yrkesutövare skulle liksom övriga skattskyldiga erhålla rätt till individuell beskattning — avdrag för makelön — i enlighet med i motionen angivna synpunkter,

2. att riksdagen beslutade att den kraftiga marginalskatteeffekten för inkomsttagarna i det lägre mellaninkomstskiktet begränsades i enlighet med vad i motionen anförts,

motionen 1971:307 av herrar Hedlund och Helén, vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om utredning beträffande rätt till individuell beskattning enligt i motionen angivna grunder i de fall då två äkta makar båda var verksamma i jordbruk, småindustri, hantverk, handel eller annan rörelse,

motionen 1971:308 av herrar Hedlund och Helén, vari hemställts bl. a. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om utredning och förslag till riksdagen i syfte att införa ett hemmamakebidrag i stället för nuvarande avdrag på slutskatten för hemmavarande make,

motionen 1971:309 av herrar Hedlund och Helén, vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begärde en förutsättningslös utredning om "indexreglering" av skatteskator och avdrag i syfte att i enlighet med vad som anförts i motionen hindra att penningvärdeförändringar medförde ändrat skattetryck,

motionen 1971:462 av herr Nordgren m. fl., vari yrkats att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställde om snabb utredning och förslag, syftande till att innehavare av enskild firma skulle ha rätt att göra avdrag för lönekostnader även i de fall lönen utbetalats till i företaget medarbetande make eller maka,

motionen 1971:578 av herr Adolfsson m. fl., vari hemställts att riksdagen beslutade att företagare som drev sin verksamhet som fysisk person medgavs rätt till avdrag för medhjälpande makes lön till den del ersättningen kunde anses rimlig i förhållande till arbetsinsatsen,

motionen 1971:579 av herrar Andersson i Knäred och Josefson i Arrie, vari hemställts att riksdagen beslutade att 46 § 3 mom. kommunalskattelagen (1928:370) skulle ha av motionärerna angiven lydelse,

Onsdagen den
21 april 1971

*Viss översyn av
skattesystemet,
m. m.*

motionen 1971:588 av herrar Carlshamre och Lothigijs, vari hem ställts

- a. att riksdagen beslutade att 46 § 2 mom. kommunalskattelagen skulle ha viss av motionärerna angiven lydelse,
- b. att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställde om särskild utredning och förslag syftande till objektiv behandling av skilsmässoparter,

motionen 1971:597 av herr Fälldin m. fl., vari hemställtts att riksdagen beslutade, att 52 § 1 mom. kommunalskattelagen (1928:370) skulle ha av motionärerna angiven lydelse.

Utskottet hemställde att riksdagen skulle avslå

1. motionen 1971:88
2. motionen 1971:302, i vad den behandlades i detta betänkande,
3. motionen 1971:307
4. motionen 1971:308, i vad den behandlades i detta betänkande,
5. motionen 1971:309
6. motionen 1971:462
7. motionen 1971:578
8. motionen 1971:579
9. motionen 1971:588
10. motionen 1971:597.

Reservationer hade avgivits

beträffande *allmän översyn av skattesystemet*

1. av herrar Magnusson i Borås och Nilsson i Trobro (båda m), vilka ansett att utskottet under 2 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1971:302 i vad avsåg en total översyn av skattesystemet i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställde om en sådan översyn bl. a. mot bakgrund av gällande system för bostadstillägg och barndaghemsavgifter i enlighet med vad som angavs i motionen,

beträffande *avtrappningen av grundavdraget m. m.*

2. av herrar Magnusson i Borås och Nilsson i Trobro (båda m), vilka ansett att utskottet under 2 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1971:302 i vad avsåg avtrappningen av grundavdraget m. m. skulle anta i reservationen angivet förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370) samt förslag till förordning om ändring i förordningen (1947:576) om statlig inkomstskatt,

beträffande *indexreglering*

3. av herrar Magnusson i Borås (m), Josefson i Arrie (c), Larsson i Umeå (fp), Nilsson i Trobro (m), Sundkvist (c), Olof Johansson i Stockholm (c) och Levin (fp), vilka ansett att utskottet under 2 och 5

bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionerna 1971:302 i vad avsåg utredning angående skydd mot automatiska skattehöjningar och 1971:309 i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om utredning angående "värdesäkring" av skatteskalen och olika avdrag i skattesystemet eller andra åtgärder i syfte att garantera att en fortgående inflation inte som hittills väsentligt skärpte skattetrycket,

Nr 66

Onsdagen den
21 april 1971

*Viss översyn av
skattesystemet,
m. m.*

beträffande förvärvsavdraget m. m.

4. av herrar Josefson i Arrie (c), Larsson i Umeå (fp), Sundkvist (c), Olof Johansson i Stockholm (c) och Levin (fp), vilka ansett att utskottet under 8 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1971:579 antog i reservationen angivet förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370),

5. av herrar Magnusson i Borås och Nilsson i Trobro (båda m), vilka ansett att utskottet under 2 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1971:302 i vad avsåg förvärvsavdrag m. m. i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla, att Kungl. Maj:t efter företagen utredning med beaktande av de i motionen anförda synpunkterna skulle förelägga riksdagen förslag innebärande dels att förvärvsarbetande föräldrar med minderåriga barn skulle kunna erhålla avdrag för styrkta nödiga kostnader för barntillsyn, dels att personer som hade vårdnaden om sjuk eller åldrig nära anhörig skulle äga avdragsrätt för nödiga tillsynskostnader,

beträffande lön till make m. m.

6. av herrar Magnusson i Borås (m), Josefson i Arrie (c), Larsson i Umeå (fp), Nilsson i Trobro (m), Sundkvist (c), Olof Johansson i Stockholm (c) och Levin (fp), vilka ansett att utskottet under 2, 3, 6 och 7 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1971:307 samt med anledning av motionerna 1971:302, 1971:462 och 1971:578 i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om utredning beträffande rätt till individuell beskattning i enlighet med vad reservanterna anført i de fall då två äkta makar båda var verksamma i jordbruk, småindustri, hantverk, handel eller annan rörelse,

7. av herrar Magnusson i Borås (m), Josefson i Arrie (c), Larsson i Umeå (fp), Nilsson i Trobro (m), Sundkvist (c), Olof Johansson i Stockholm (c) och Levin (fp), vilka ansett att utskottet under 10 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1971:597 antog i reservationen angivet förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370),

Onsdagen den
21 april 1971

*Viss översyn av
skattesystemet,
m. m.*

beträffande *avtrappning av skattereduktion*

8. av fru Holmqvist (s), som ansett att utskottet under 1 bort hemställa,

att riksdagen med anledning av motionen 1971:88 i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anålla om förslag till höstriksdagen om särskilda avtrappningsregler i fråga om skattereduktion enligt 2 § 4 mom. uppbördsförordningen (1953:272) för skattskyldig med förhållandevis hög inkomst,

beträffande *hemmamekbidrag*

9. av herrar Josefson i Arrie (c), Larsson i Umeå (fp), Sundkvist (c), Olof Johansson i Stockholm (c) och Levin (fp), vilka ansett att utskottet under 4 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1971:308 i vad den behandlats i detta betänkande i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om utredning om införandet av ett hemmamekbidrag i stället för nuvarande avdrag på slutskatten för hemmavarande make.

Herr MAGNUSSON i Borås (m):

Herr talman! När fjolårets riksdag på förslag av regeringen genomförde den nuvarande skattelagstiftningen, opponerade sig moderata samlingspartiet emot detta förslag. Vi ansåg för det första att frågan icke hade varit föremål för den allsidiga utredning som är praxis i vårt land och som man hade särskilt stort behov av i just denna fråga. För det andra ansåg vi att verkningarna av förslaget icke skulle bli de som regeringen förespeglade.

Man hävdade att två tredjedelar av svenska folket skulle få lägre skatt. Alla ensamstående inkomsttagare med inkomster upp till 70 000 kronor och gifta med inkomster något över 30 000 kronor skulle få lägre skatt. Starka skäl gjorde att vi ansåg att detta var en felaktig uppgift, och erfarenheterna visar redan nu att vi hade rätt i vår bedömning. Den övervägande delen har i stället fått en skatteökning.

Förslaget medförde också, som vi förutsåg, att vi fick ett betydligt ökat skattetryck. Åtgärden kan därför sägas ha varit en kringgående rörelse för att med miljardbelopp öka det totala skattetrycket på människorna i vårt land.

Reaktionerna har inte heller låtit vänta på sig. Människorna har kommit underfund med att de har fått alltmera ont om pengar, och inkomsterna vill nu inte räcka till för de nödvändigaste levnadsomkostnaderna. Detta är ett rätt allmänt konstaterande. Jakten och striden är i full gång, och i dag gäller det i allmänhet inte att få det bättre, utan det gäller att inte få det alltför mycket sämre i vårt för så mycket eget beröm kända samhälle.

Vi påvisade också att marginalbeskattningen av eventuellt stigande inkomster skulle komma att bli orimligt hög på helt vanliga inkomster och att beskattningen skulle komma att verka starkt hämmande på både arbetsvilja och sparmöjligheter för hushållen. Detta skulle även kunna få

till följd att tillväxttakten skulle påverkas i negativ riktning. Vidare skulle den höga marginalbeskattningen komma att verka starkt inflationsdrivande genom stora krav på kompensation vid lönesättningen och därmed ytterligare höja vårt förut höga kostnadsläge i förhållande till våra konkurrenter, både ute på världsmarknaden och på vår egen hemmamarknad. Detta kommer på sikt att få till följd ännu större påfrestningar på vår handelsbalans och på vår valutaställning.

Med dessa mycket starka skäl krävde vi en förnyad utredning innan beslut fattades. I denna utredning borde även arbetsmarknadens parter få delta, vilket tidigare alltid har varit brukligt vid skattereformer. När regeringen emellertid ställt sig vid sidan av opposition och arbetsmarknadsparter och vill vara sig själv nog är det inte att förundra sig över att det har gått som det har gjort. Tyvärr blev vårt parti ensamt om detta nödvändiga krav på en ny utredning, och beslutet fattades i riksdagen utan hänsyn till de allvarliga verkningar av förslaget som vi har påtalat.

Då nu verkningarna på den korta tid som hitintills förflutit sedan reformens förverkligande blivit ännu allvarligare än t. o. m. vi förmodade, är det så mycket mera befogat att kräva en ny översyn, som vi också gjort i vår skattemotion i januari månad, vilken nu har fullföljts i vår reservation nr 1 till dagens utskottsbetänkande. Det är bara förvånansvärt att detta krav på översyn icke vunnit anslutning från något annat parti än moderata samlingspartiet.

Inte minst borde dagens allvarliga läge på arbetsmarknaden mana till försiktighet. Ett omedelbart beslut av riksdagen om en skatteutredning av den typ som vi har begärt i vår reservation nr 1 skulle med all säkerhet verka starkt lugnande på den i dag så heta arbetsmarknaden.

Skatternas inflationsdrivande effekt kommer att i längden bli ödesdiger för hela vårt land. Vi får ju dagligen bevittna hur människor som kan anses ligga högt på skatteskalan inte har möjlighet att klara sina levnadsomkostnader utan samhällets bistånd på den grund att skatterna tar en alltför stor del av inkomsten. Det går inte att längre försöka blunda för den verklighet som innebär att för alla inkomstagare är den efter skatt behållna inkomsten avgörande, och det är förvånansvärt att det fortfarande är någon som försöker att förneka detta faktum

Den hårda beskattningen har medfört att vi här i vårt land kan sägas ha fått en skattesocialism. Samhället har helt enkelt socialiserat en för stor del av människornas arbetsinkomster. Vad har följden blivit av detta? Jo, i dag finns det tydligen ingen annan möjlighet att höja sin standard än att försöka tillvinna sig någon form av förmån från samhället. Vägen till detta kan i sina yttersta konsekvenser vara att man helt enkelt låter bli att arbeta eller att man minskar sina ansträngningar. En ökad fritid blir alltid en skattefri förmån.

Ja, nog finns det många och starka skäl för att begära en ny skatteöversyn. Nu säger utskottsmajoriteten att man vill avvakta verkningarna av den nuvarande skattelagstiftningen. Jag vågar hävda att vårt land inte har råd med en sådan väntan.

Inom moderata samlingspartiet anser vi läget vara så allvarligt att riksdagen redan i dag bör besluta om vissa ändringar för att lindra de värsta verkningarna av det hårda skattetrycket. Vi föreslår därför att man

Onsdagen den
21 april 1971

*Viss översyn av
skattesystemet,
m. m.*

för de inkomstlägen som drabbas hårdast av de höga marginalskatterna, nämligen inkomsterna strax över 30 000 kronor, åstadkommer en lindring som innebär en skattesänkning på ca 400 kronor per år. Den teknik som då skulle komma till användning är att avtrappningen av grundavdraget, som nu inträder vid 30 000 kronors årsinkomst, börjar först vid en inkomst på 35 000 kronor.

Vi har i vår motion med exempel visat hur en familjeinkomsttagare med 25 000 – 30 000 kronors inkomst drabbas av den hårda marginalbeskattningen. Detta åskådliggör på ett slående sätt hur det går när man bortser från skatteförmågeprincipen, vilket skedde vid fjolårets skattebeslut. Det är inte nog med att vederbörande drabbas av en marginalskatt på ca 50 procent, om han ligger under 31 000 kronor, och med 50 procent över detta belopp. Marginaleffekten blir ännu starkare genom att barndaghemsavgifterna stiger. Dessutom kan vederbörande råka ut för ett inkomstbortfall genom en minskning av bostadstillägget. Detta gör att hela löneförhöjningen i vissa fall kan gå åt för att kompensera marginalskatten, höjda avgifter, minskade förmåner och stigande priser.

För framtiden kräver vi att förslag presenteras, som innebär att avdrag får göras för styrkta kostnader för barntillsyn, om föräldrarna förvärvsarbetar, eller för vård av annan anhörig. Detta kan inte anses vara annat än rättvist, eftersom vederbörande därigenom besparar samhället stora investeringskostnader i form av barndaghems- eller vårdhemsbyggen. Härtill kommer sedan de stora driftkostnaderna, som i allmänhet ligger mellan 10 000 och 15 000 kronor per barn som vistas på daghem. Vid denna jämförelse blir vinsten för samhället stor, när föräldrarna själva drar försorg om och vårdar sina barn. Det yrkande som framställes i reservationen 4 täcks genom vår reservation nr 5, men vi kommer givetvis att stödja reservationen 4 om vår reservation faller i en tidigare votering.

Genom fjolårets riksdagsbeslut övergick vi från två skatteskalor, en för gifta och en för ensamstående, till endast en. Detta betyder att var och en skall beskattas för sin inkomst. När det gäller jordbrukare och andra företagare, där mannen och hustrun arbetar inom jordbruket eller företaget och alltså gemensamt åstadkommer inkomsten, blir den ena, i allmänhet mannen, ensam beskattad för hela inkomsten. På grund av våra stigande skatteskalor blir dessa två människor beskattade betydligt hårdare än om var och en hade fått skatta för sin inkomst. Om bara den ene beskattas för en inkomst på t. ex. 40 000 kronor, så får han över 3 500 kronor mera i skatt än om de hade beskattats med 20 000 kronor vardera. Här uppstår alltså en stor orättvisa. Samtliga tre oppositionspartier har varit ense om att i en reservation kräva rättvisa i det stycket. Detta framgår av vår reservation nr 6. Den socialdemokratiska delen av utskottet har nöjt sig med att konstatera att förhållandena är långt ifrån tillfredsställande, men därmed har det fått vara. Problemet skulle mycket enkelt kunna lösas genom att man inför rätt för vederbörande jordbrukare eller företagare att utgiva lön i vanlig ordning till den andra maken.

I reservationen 6 hemställes om bifall endast till motionen 307. Det har tydligen uppstått något tekniskt fel. Man önskar naturligtvis hemställa om bifall till samtliga de uppräknade motionerna i berörda avseende.

Onsdagen den
21 april 1971

*Viss översyn av
skattesystemet,
m. m.*

Med nuvarande skattesystem är inflationen statskassans bästa bundsförvant genom att skatterna på grund av vårt progressiva skattesystem automatiskt stiger när inkomstläget ökar, vilket det ju gör i ett inflationssamhälle. Finansministern sade också i en debatt här i riksdagen för någon tid sedan att det är nödvändigt att ha detta system; i annat fall skulle finansministern bli tvungen att komma ännu oftare till riksdagen och begära skattehöjningar. Vi anser emellertid att skatterna skall beslutas av riksdagen och icke genom ett system som höjer skatterna utan beslut på grund av att det i vårt land förs en inflationspolitik. Med ett progressivt skattesystem på den direkta skattens område höjer man vid inflation den totala skatteprocenten utan att riksdagen därom fattar beslut. Vi kräver därför ett förslag som innebär att skatteskalor och grundavdrag erhåller någon form av indexreglering. Den utredningen är de tre oppositionspartierna i skatteutskottet ense om att begära.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationerna 1, 2, 3, 5, 6 och 7.

I detta anförande instämde herrar Nilsson i Tröbro, Adolfsson, Werner i Malmö, Hovhammar och Schött (samtliga m).

Herr JOSEFSON i Arrie (c):

Herr talman! I detta betänkande behandlar skatteutskottet ett flertal motioner som tar upp frågor vilka diskuterades också i anslutning till förra årets stora skattebeslut. Även om det förra året fördes en både häftig och livlig diskussion om förarbetet till skattepropositionen, var vi ändå i stort sett ense om målsättningen för skatteomläggningen, nämligen att den skulle innebära en total skattelättnad för de lägre inkomsttagarna. Trots detta fanns det ett antal punkter där meningarna var delade. Innan jag går in på dessa frågor vill jag något ytterligare anknyta till den principiella målsättningen för förra årets skattebeslut.

Som jag nyss sade var målsättningen att lätta på skattetrycket för de lägre inkomsttagarna. För att detta skulle kunna ske och få bestående verkan erfordrades det att man kunde hålla tillbaka prisstegringarna och bibehålla ett fast penningvärde. Nu har inte den förutsättningen uppfyllts. Risk föreligger därför att hela syftet med skatteomläggningen kommer att förvanskas. En stark prisstegring på nödvändighetsvarorna skärper genom den indirekta beskattningen skatteuttaget för de lägre inkomsttagarna samtidigt som en lönestegring dels ökar prisstegringarna, dels genom det direkta skattesystemets konstruktion skärper uttagsprocenten. En pris- och lönestegring medför med andra ord automatiskt en skatteskärpning, och det kan ej vara tillfredsställande. Vi har därför från centern och folkpartiet i motion begärt att en utredning skall göras för att skatteskalor och grundavdrag i någon form skall värdesäkras, så att man förhindrar att inflationen medför en inte avsedd skärpning av skattetrycket. Om detta skall ske automatiskt eller om riksdagen skall kopplas in för att ta ställning till frågor rörande skatteuttagets storlek så snart en viss förändring skett i penningvärdet är en sak som får behandlas av den utredning som vi kräver skall tillsättas.

Förändringarna i skatteskalorna och grundavdragen kan enligt mitt

Onsdagen den
21 april 1971

*Viss översyn av
skattesystemet,
m. m.*

sätt att se inte ske under loppet av ett beskattningsår utan först vid ett nytt beskattningsårs inträde. Inte minst i låginkomsttagarnas intresse är det angeläget att denna fråga utreds, och i reservation 3 har, som herr Magnusson i Borås nyss nämnde, centern, folkpartiet och moderata samlingspartiet begärt att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anhåller om utredning angående "värdesäkring" av skatteskalan och olika avdrag i skattesystemet eller andra åtgärder i syfte att garantera att en fortgående inflation inte som hittills väsentligt skärper skattetrycket.

När herr Magnusson i Borås uttrycker sin förvåning över att inte fler av partierna anslutit sig till kravet på en översyn av skattésystemet vill jag säga att vi anser att det är dessa punkter som berörs i reservation nr 3 som det är mest angeläget att ha uppmärksamheten riktad på. Det är också dessa frågor som vi ansett bör tas upp till ny utredning i syfte att söka komma fram till ett system som förhindrar den automatiska skärpning av skattetrycket som det nuvarande systemet medför.

I reservation 4 berörs frågan om förvärvsavdraget. Syftet med förvärvsavdraget är att underlätta för personer med barn att ha förvärvsarbete eller att arbeta i eget företag. Förvärvsavdraget för ensamstående uppgår till 2 000 kronor, och samma belopp gäller i allmänhet även för äkta makar. Men för inkomsttagare som har inkomst av jordbruksfastighet eller då faktisk sambeskattning förekommer även för personer med inkomst av rörelse är beloppet fastställt till 1 000 kronor. Därtill gäller regeln att för äkta makar med barn avdraget i första hand skall åtnjutas av den make som har den lägsta inkomsten. Denna regel kan leda till att avdraget bestäms på ett rent slumpartat sätt. Om den make, som har inkomst av jordbruk, har den lägre inkomsten, blir avdraget 1 000 kronor. I motsatt fall kan avdraget uppgå till högst 2 000 kronor.

Jag skall med ett exempel visa hur orimligt denna regel kan verka. Låt oss ta en jordbrukare vars hustru har deltidstjänst; mannen-jordbrukaren har den högsta inkomsten och hustrun den lägsta. Följaktligen får hustrun åtnjuta förvärvsavdraget, som då kan uppgå till 2 000 kronor. Ett annat år kanske hustrun tar heltidstjänst och får den högsta inkomsten. Mannen-jordbrukaren får då åtnjuta förvärvsavdraget. Men observera, mina damer och herrar, att då är förvärvsavdraget maximerat till 1 000 kronor.

Det exemplet räcker för att bevisa hur orimlig denna regel i skattesystemet är. I reservation 4 yrkar vi från centern och folkpartiet att lagstiftningen ändras så, att förvärvsavdraget bestäms till samma belopp, dvs. till 25 procent, både vid inkomst av tjänst och på nettointäkten vid inkomst av jordbruk eller rörelse, dock högst 2 000 kronor.

En annan sak som diskuterades mycket redan förra året var frågan om de fortfarande faktiskt sambeskattade. Principen vid förra årets skattebeslut var bl. a. att var och en skulle beskattas för sin arbetsinkomst, en princip som populärt kallas särbeskattning. Men denna princip sträckte sig inte så långt att två makar som var och en gör en arbetsinsats i det gemensamma familjeföretaget fick beskattas enligt denna regel. För sådana inkomsttagare bibehölls sambeskattningen, något som vid inkomster på över 30 000 kronor leder till en betydande skatteskräpning.

Onsdagen den
21 april 1971

*Viss översyn av
skattesystemet,
m. m.*

Om man tar det exempel som herr Magnusson i Borås nyss gav, är det riktigt att man vid sambeskattnings av 40 000 kronor får en skatteskörpning på något öfver 3 000 kronor. Jag skall ta ett annat exempel, där arbetsinkomsten utgör 45 000 kronor. Den fördelas efter gjorda arbetsinsatser. Fördelningen skulle då bli den att mannen beskattas för två tredjedelar eller 30 000 kronor och hustrun för återstoden, alltså en tredjedel eller 15 000 kronor. Denna fördelning skulle innebära att skatten blev ca 3 000 lägre än vid en faktisk sambeskattnings. Detta är en medveten orättvisa mot en viss grupp skattebetalare som inte kan bli bestående.

Jag kan ge ett annat exempel, som kanske är ännu mer utmärkande. Vi kan ta butiksföreståndaren som också har sin hustru anställd i samma företag. Båda arbetar på heltid i företaget såsom anställda. De tjänar vardera 20 000 kronor. De övertar butiken och blir egna företagare. De arbetar på samma sätt också det kommande året, och då får de en skatteskörpning, som här har nämnts, vid 40 000 i gemensam inkomst, en skatteskörpning på 3 000 kronor. Det kan inte få bli bestående i ett skattesystem att man har en sådan här direkt orättvisa mot en viss grupp. Visst finns det svårigheter när det gäller att komma fram till regler för uppskattnings av arbetsinkomsten men inga sådana svårigheter som kan motivera att man bibehåller ett sådant system som det vi i dag har.

Vi har i vår motion från centern och folkpartiet sagt att vi inte vill skapa några förmånsregler för denna grupp skattebetalare och därför har vi starkt understrukit att det bör vara arbetsinkomsten som skall avgöra fördelningen. Men dessutom har vi föreslagit att den medhjälpare makens eller makans arbetsinkomst bör maximeras till högst tre basbelopp.

När jag läser utskottsmajoritetens yttrande, finner jag vissa uttalanden där som jag inte riktigt förstår och beträffande vilka jag gärna skulle vilja ställa ett par frågor. På 13 i betänkandet säger utskottet: "Utskottet instämmer i uppfattningen att förhållandena på ifrågavarande område är långt ifrån tillfredsställande, även om detta sker från delvis andra utgångspunkter än motionärernas." Jag skulle här vilja fråga: Från vilka utgångspunkter tar man då upp denna fråga, om det inte sker från samma utgångspunkter som reservanterna har begagnat?

Sedan säger utskottet att man inte kan "bortse från att jordbruks- och rörelseinkomster till viss del utgör avkastning på det i verksamheten investerade kapitalet, och denna avkastning bör i princip sambeskattas". Ja, jag vet inte att någon motion har krävt att så inte skulle ske. I centerns och folkpartiets motion har vi ju klart sagt att det är arbetsinsatsen som skall vara avgörande. Vi har även anvisat en ganska snäv regel just för att det inte skall ske missbruk i denna riktning.

Utskottet framhåller också att "en reform i den riktning som motionärerna förordar i många fall skulle leda till ej motiverade skattelättnader". Jag vill fråga: Vilka motiv föreligger då för den skatteskörpning som nuvarande skattesystem innebär för denna grupp skattebetalare?

Herr talman! Vi reservanter vill inte skapa några förmånsregler för denna grupp, men vi anser att denna grupp i vårt samhälle bör beskattas

Onsdagen den
21 april 1971

*Viss översyn av
skattesystemet,
m. m.*

efter samma regler som gäller för vårt lands övriga medborgare.

I reservationen 7 berörs frågan om beskattning av äkta makars gemensamma inkomst. Enligt gällande regler är alltid mannen skattskyldig för denna inkomst. Det leder ofta till att familjer som har ett eget företag får s. k. faktisk sambeskattnings inte bara när båda makarna arbetar i förvärvskällan utan även när hustrun ensam arbetar i företaget och mannen har anställning hos annan arbetsgivare. Detta system verkar direkt stötande, därest hustrun svarar för skötseln av jordbruket och mannen har anställning. I detta fall blir det, enligt nu gällande regler, faktisk sambeskattnings. Om däremot mannen sköter jordbruket och hustrun har arbete utanför hemmet blir vederbörande beskattade var för sig. Det är orimligt att bibehålla dessa föråldrade och könsdiskriminerande regler. Utskottsmajoriteten har inte med ett enda ord motiverat sitt avslagsyrkande och jag förstår till fullo att det kan vara svårt att finna argument för ett sådant ställningstagande. Vi har såväl i motionen som i reservationen yrkat på att lagtexten ändras så att inkomst av jordbruksfastighet och rörelse alltid skall taxeras hos den av makarna som har svarat för den största arbetsinsatsen i förvärvskällan.

Till sist, herr talman, skall jag också med några ord beröra reservationen 9. I denna tas hemmamakeavdraget upp och reservanterna yrkar att frågan om införande av hemmamakebidrag skall utredas. I samband med införandet av särbeskattnings infördes det s. k. hemmamakeavdraget på 1 800 kronor. Motivet var att detta bidrag skulle mildra konsekvenserna av den individuella beskattningen för äkta makar där endast ena maken har arbetsinkomst. Centern hävdade då, som nu, att ett system med bidrag skapar bättre rättvisa än ett avdrag. Enligt utskottsmajoriteten skulle en sådan omläggning medföra en kostnadsökning på 150 miljoner kronor per år. Till detta är endast att säga att det här är fråga om den summa som enligt nu gällande regler inte kan utnyttjas av de verkliga låginkomsttagarna. Det är beklagligt att inte socialdemokraterna vill vara med om att utreda denna fråga. En omläggning till bidragssystemet skulle innebära en betydande hjälp till dem som verkligen har låga inkomster.

Herr talman! Jag har med dessa ord redogjort för motiveringen till några av de reservationer som fogats vid skatteutskottets betänkande nr 18. Jag skall inte längre upptaga tiden, utan jag vill yrka bifall till reservationerna 3, 4, 6, 7 och 9.

Herr LARSSON i Umeå (fp):

Herr talman! Av de reservationer som är fogade till utskottets betänkande står folkpartiets representanter i utskottet under reservationerna 3, 4, 6, 7 och 9. Jag kommer att begränsa mig till att ta upp reservationerna 3, 6 och 9 då synpunkter på reservationerna 4 och 7 redan har framförts av herr Josefson i Arric.

Det nya skattesystemet, som trädde i kraft med detta års ingång, skulle enligt finansministerns uttalande vara till fördel för två tredjedelar av skattebetalarna. Beräkningarna var gjorda utan hänsyn till den verkan som de höjda kommunalskatterna skulle få. Att dessa skatter kraftigt har höjts i de flesta kommuner är en direkt följd av en övervältring av

Onsdagen den
21 april 1971

*Viss översyn av
skattesystemet,
m. m.*

kostnader, som rätteligen borde höra hemma i statsbudgeten. Då dessutom kapitalmarknaden varit mer eller mindre stängd för kommunerna har man fått denna effekt.

För den allmänhet som skall betala skatt är det givetvis ganska ointressant hur summorna fördelar sig på skattsedeln. Det är i stället slutsumman som har betydelse. Skattereformen skulle enligt löftena lätta skattetrycket för dem med låga inkomster och man skulle ta ut något högre skatt för verkligt stora inkomster. Den progressiva statsskatten verkar på det sättet att det procentuella skatteuttaget blir högre ju större inkomsterna är. Genom att kommunerna har fått bära en allt större börda har man överfört skatteuttaget till den delen i allt större utsträckning. Kommunalskatterna är inte progressiva som statsskatten, så man tar här tillbaka en stor del av de skatteförmåner som människor med lägre inkomster skulle ha fått.

Vad som är mest betänkligt i ett skattesystem med en progressiv skatt, där marginals-katten redan börjar bli hög då det gäller medelinkomster, är att inflationen utgör en ständig skatteskärpning. I de fall då löntagarna får kompensation för prisstegringar kommer skatten att skärpas och därigenom urholka de eventuella kompensationer som man har fått. Vi får med andra ord en automatisk skatteskärpning ju mer regeringens ekonomiska politik frambringar kostnadsstegringar.

Från folkpartiets sida har vi redan tidigare påpekat förhållandet att beskattningen faktiskt skärps utan att riksdagen fattar några beslut i den riktningen. I samband med skattepaketet förra året framförde vi därför ett förslag om att skatteskalorna borde värdesäkras och anpassas till penningvärdets försämring. Vi återkommer det här året med samma krav, vilket nu uppmärksammas på ett helt annat sätt än då det framfördes första gången. Då förelåg ett mera förstrött intresse för förslaget men nu har den bistra verkligheten givit förslaget en helt annan dignitet.

De pågående avtalsrörelserna och svårigheterna att överenskomma om lönesättningen för framtiden är starkt beroende av den osäkerhet som råder beträffande utvecklingen av penningvärdets försämring. Arbetslagarna vet mycket väl att en kompensation för höjda priser, även om detta täcks helt i verkligheten, betyder en reell inkomstminskning beroende på den skärpning som sker genom den progressiva skatten.

Att skatteskalorna skall vara så konstruerade att alla med höga inkomster får betala en större andel procentuellt i skatt är vi överens om, men att man skall få en automatisk skärpning av skatten för medelinkomster – ett läge i vilket det stora flertalet av löntagarna befinner sig – och en direkt reell inkomstminskning kan inte vara riktigt.

Folkpartiförslaget, som för ett år sedan betraktades som nästan akademiskt, har blivit bister verklighet i dag. Ett tillmötesgående av våra krav förra året skulle nu med säkerhet varit bra. Motionärerna liksom reservanterna begär en utredning angående skydd mot automatiska skatthöjningar och en värdesäkring av skatteskalorna och olika avdrag i skattesystemet eller andra åtgärder i syfte att garantera att en fortgående inflation inte som hittills skärper skattetrycket.

I reservationen 3 framhåller vi att det är vår bestämda uppfattning att inflationsskyddade skatteskalor och avdrag skulle underlätta kommande

Onsdagen den
21 april 1971

*Viss översyn av
skattesystemet,
m. m.*

avtalsrörelser liksom att det direkt och indirekt skulle få gynnsamma konsekvenser för hela samhällsekonomin. I den mån man måste införa ändringar av skatteuttaget är det självklart att det skall vara riksdagen som skall bestämma om den saken. Att beslutade skatteuttag och skatteskalor liksom avdrag och andra stödåtgärder skall få en annan effekt och betydelse utan att riksdagen beslutar därom är fullständigt orimligt. Genom inflationens verkningar kommer vi att få en sådan effekt, om vi inte på något sätt vidtar åtgärder för att eliminera detta.

Vi vet redan nu att utvecklingen av de kommunala skatterna kommer att gå i den riktningen att skattetrycket där skärps. Detta får automatiskt till följd att skattebördan för de lägre inkomstagarna höjs på ett kännbart sätt. Man vet redan nu att den utlovade skattesänkningen för två tredjedelar av skattebetalarna starkt kommer att urholkas redan innan den nya skattereformen hunnit verka. Det borde inte ha varit okänt för regeringen att det skulle bli på det här sättet, varför de storstilade löftena kunde ha sparats till den tidpunkt då de kunde ha haft verkligt innehåll – om nu en sådan tid med den nuvarande regeringen någonsin kommer.

I motionen 309 begärs en indexreglering av skatteskalor och avdrag, och i motion nr 302 begärs en utredning angående skydd mot automatiska skattchöjningar. Det är av vikt att den nyligen av riksdagen begärda översynen av kostnadsfördelningen mellan stat och kommun kombineras med en utredning om värdesäkring av skatteskalorna, då det samlade skatteuttaget och dess fördelning på olika inkomstgrupper är av stor betydelse. Förskjutningen av skatteuttaget till kommunerna är att bakvägen ta tillbaka de förmåner som skattereformen utlovade. Att detta redan skett i stor utsträckning genom de i år höjda kommunalskatterna är ett faktum, och med den framtida utvecklingen får man befara att denna för de lägre inkomstagarna så ogynnsamma skattebelastning ytterligare skärps.

I reservationen 6 begärs en utredning beträffande rätt till individuell beskattning i de fall då två äkta makar är verksamma i jordbruk, småindustri, hantverk, handel eller annan rörelse.

Med gällande regler är det företagsformen som avgör hur beskattningen sker. Driver man företaget i aktiebolagsform får båda makarna sin skatt beräknad på den lön som utgår och som då brukar vara beräknad efter arbetsinsatsen. Det är även andra fördelar som man då kan utnyttja. Har man inte denna företagsform sker beskattningen efter andra, mera skärpta regler, vilka orsakar större skatteuttag. Om två makar arbetar i eget företag eller som anställda med samma inkomst är det orimligt att detta skall avgöra storleken på deras skatt. Här bör man ha likartade regler, och det är inte svårt att genomföra. Många kommer att välja aktiebolagsformen för att få en mer rättvis skatt, och det kan inte vara någon önskvärd utveckling. Principen att den som förvärvat inkomsterna även skall beskattas för dem tycker jag borde vara en självklarhet.

Som regel är det mindre företag det här gäller och det finns ingen anledning att denna grupp av företagare skall missgynnas gentemot andra därför att de valt en enklare företagsform. Det är ju inkomstens storlek som skall vara det avgörande, inte företagsformens konstruktion. Likhet i beskattningen borde vara en självklarhet, och därför bör de småföretagare

det här gäller inte skattemässigt bestraffas därför att deras företag är litet. De belastas med högre skatteuttag än om de tjänade samma summa genom anställning antingen hos andra eller i av dem själva ägt företag.

I reservationen 9 anhålls om utredning om införandet av hemmamakebidrag i stället för nuvarande avdrag på slutskatten för hemmavarande make.

Den konstruktion som vi nu har och genom vilken avdrag görs på skatten i stället för på inkomsten är en åtgärd i rätt riktning. För inkomster som är så låga att avdraget inte kan utnyttjas får denna reform ej den effekt som man skulle önska. Det är ju människor med dessa låga inkomster som har det största behovet av avdraget. Vi anser att avdraget i stället skulle utformas som ett bidrag. Därigenom skulle man få ut större rättvisa och framför allt – om man väljer bidragsformen – skulle de sämst lottade få vara med.

En värdesäkring av skatteskalorna liksom en skärpt uppmärksamhet på kommunalskatternas utveckling är nödvändig. Utvecklingen där är oroande. Kommunerna kommer att bli tvungna att höja skatterna även om de inte höjer ambitionsnivån vad det gäller service- eller investeringsidan. Den höjda momsens liksom arbetsgivaravgiften kommer automatiskt att öka skattetrycket. Fortsätter kostnadsstegringen blir dessa skatter på skatten än mer framträdande och kostnadskrävande för kommunerna. Det enda sätt kommunerna har att kompensera sig är att höja skatteuttaget. Verkningarna av det är väl kända. Dessa höjda skatter kommer att särskilt hårt drabba de lägre inkomstgrupperna, vilka kanske har en rätt obetydlig statsskatt men alltså får en mycket hög kommunalskatt.

De reserver som funnits på den kommunala sidan är nu i det närmaste uttömda och likviditetssläget är besvärligt. Lösningen ligger i att skaffa större inkomster. Vilken väg man då går torde inte vara obekant. De krav som reservanterna i skatteutskottet rest är därför högst motiverade, och jag ber att få yrka bifall till reservationerna 3, 4, 6, 7 och 9.

Vad det gäller reservationen 1 kommer vi från folkpartiets sida att lägga ned våra röster vid en eventuell votering.

En samlad översyn av skattelagstiftningen anser vi motiverad, men vi kan inte dela de motiveringar som åberopas i motionen 302. Vi anser att en bred opinion inom samtliga partier borde ha stått bakom ett sådant krav utan de bindningar som ett bifall till reservationen 1 utgör.

Under detta anförande övertog herr talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Fru HOLMQVIST (s):

Herr talman! Till skatteutskottets betänkande nr 18 har jag fogat en reservation, nr 8.

Vid fjolårets behandling av det s. k. skattepaketet framhöll jag det stora värdet av att förslaget vid införandet av särbeskattningsystemet hade en konstruktion som på ett godtagbart sätt skyddade äkta makar, som av olika skäl var nödsakade att leva på endast en låg inkomst, från skatteskärpningar. Denna konstruktion bör enligt min uppfattning i

första hand ses som ett led i strävandena att åstadkomma förbättringar för låginkomsttagarna. Denna skattereduktion med 1 800 kronor har särskilt motiverats av att förhållandena kan vara sådana, att båda makarna inte kan erhålla arbete; detta är ju omvittnat framför allt på vissa orter med industri av sådan art att inga eller få arbetstillfällen lämpade för kvinnor erbjudes.

En ledig tjänst som skolstäderska, biträde vid skolbarnsbespisningen eller biträde på ålderdomshemmet eller andra mindre attraktiva arbeten lockar många sökande på sådana orter i jämförelse med orter som kan erbjuda differentierade arbetstillfällen för kvinnor.

Det kan inte förnekas att många äldre kvinnor saknar utbildning eller andra förutsättningar för att få arbete. Även om så är fallet anser jag ändock, att om den förvärvsarbete makens inkomst är hög föreligger inte sociala skäl för skattereduktion såsom för framför allt låginkomsttagare.

Under den debatt som i åratals fördes om särbeskattningen kritiserades sambeskattningen av äkta makar därför att den inte var neutral genom sammanläggningen vid beskattningen till staten av makarnas inkomster. Därför sadet det att kvinnor gifta med män som hade höga inkomster föredrog att inte förvärvsarbete. I debatten gjordes också gällande att många kvinnor med gedigen utbildning, dyrbar för samhället, valde att arbeta uteslutande inom hemmet på grund av skattesystemet.

Kvinnor som är gifta med män med höga inkomster har en reell möjlighet att välja mellan arbete i hemmet och förvärvsarbete. De förekommer inte som arbetssökande och de är inte beredda att ta tunga och lågt avlönade arbeten. För kvinnor som är gifta med låginkomsttagare finns inte denna valmöjlighet. De är hänvisade till och beredda att ta det arbete som erbjudes dem.

Det främsta skälet som gifta kvinnor, som har reell valmöjlighet, förebär för att inte förvärvsarbete är att det inte lönar sig för dem att förvärvsarbete, andra är bekvämlighetsskäl, makens och ofta vuxna eller halv vuxna barns inställning, olägenheten av eller risk för att ledighet inte skall sammanfalla med makens. Det positiva, såsom ekonomiskt skydd vid sjukdom, trygghet genom intjänande av egen pension, nämns inte. Tyvärr har många kvinnor alltför sent upptäckt det värde ett förvärvsarbete hade haft om deras äktenskap skulle komma att upplösas.

Enligt min uppfattning finns inte skäl för att behålla skattereduktionen för makar med *en* hög inkomst, och jag anser således i likhet med motionärerna att denna skattereduktion bör avtrappas, om inkomsten överstiger vissa belopp, och att en sådan åtgärd bör genomföras snarast möjligt.

Jag är inte beredd att nu ta ställning till den procentsats som föreslagits i motionen och inte heller till hur en avtrappning av detta slag i detalj bör utformas. Jag kan inte bortse ifrån att i ett förslag måste ingå regler för hur avtrappningen skall ske, om ena maken har en mindre inkomst, även om man kan förutsätta att detta endast kommer att utgöra ett fåtal om ens några fall.

För att inte ta kammarens tid i anspråk i onödan går jag inte in på utskottets betänkande och reservationerna i övrigt, utan nöjer mig med

att yrka bifall till reservationen 8, vilket innebär hemställa att riksdagen med anledning av motion 88 i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer om förslag till höstriksdagen om särskilda avtrappningsregler i fråga om skattereduktion enligt 2 § 4 mom. uppbördsförordningen för skattskyldig med förhållandevis hög inkomst. I övrigt har jag inget att erinra mot utskottets förslag utan yrkar bifall till detta.

Nr 66

Onsdagen den
21 april 1971

*Viss översyn av
skattesystemet,
m. m.*

Herr BRANDT (s):

Herr talman! Jag hoppas att inte riksdagens ärade ledamöter och inte heller herr talmannen har någonting emot om jag håller detta anförande nästan i telegramstil. De här frågorna diskuterades ju grundligt när skattepaketet beslöts förra året. Alla avsnitt genomgicks ingående och inga som helst nya synpunkter har kommit fram i motioner eller i anföranden vid detta tillfälle.

Tillåt mig säga att det inte finns något utrymme för skattesänkningar – den saken är väl alla övertygade om – allra minst för dem som har bättre inkomster. Men det finns å andra sidan inte heller anledning att skärpa skatten utöver riksdagsbeslutet i fjol, då man tog hänsyn till marginalskatteeffekterna och även till svårigheterna att utforma för praktiskt bruk användbara bestämmelser för det fall att den skattskyldiges maka hade en mindre inkomst. Det gäller alltså makeavdraget.

Indexregleringen av skattesystemet debatterades ju ganska grundligt i remissdebatten i år. Några nya synpunkter tror jag absolut inte att det kommer att framföras i denna debatt, och så har inte skett i utskottet. Den reform som vi genomfört ger de skattskyldiga skattelättnader i inkomstlägena upp till 40 000 - 45 000 kronor. Det är odiskutabelt, vad gäller inkomstskatten.

Vi vill inte vara med om en översyn – även om man kan tycka att skattereformen inte är bra i alla avseenden – med hänsyn till att vi vill avvakta erfarenheterna av reformens verkningar innan vi företar någon översyn. En sådan kommer säkerligen att göras, såvida man inte som finansministern har lovat genomföra sänkningar i takt med att penningvärdet förändras. Jag vill tillägga att det ändå pågår många utredningar på skatteområdet. Det kanske man också bör erinra sig.

Ja, herr talman, med dessa få ord ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr MAGNUSSON i Borås (m) kort genmäle:

Herr talman! Det förvånar mig något när herr Brandt säger att det inte har inträffat någonting nytt. Det har i alla fall inträffat oerhört mycket i vad gäller skärpning av skatten dels på grund av den inflationistiska utveckling som vi haft, dels och speciellt på grund av att de skatteskalor som man fastställde under fjolåret icke tog hänsyn till den verkliga kommunalskatten, som blev mycket högre än vad man då beräknade. På det sättet har skatten kommit att öka betydligt. Jag tycker därför att det finns anledning att verkligen se över detta stora problem. Vi vet också att den mycket hårda marginalsatteskarvning som man genomförde i och med fjolårets riksdagsbeslut har kommit att få mycket allvarliga verkningar i vårt samhälle. Menar verkligen herr Brandt att det inte har

hant någonting? Vad är det som i dag pågår i vårt samhälle? Det förekommer en oerhört stark oro för detta.

Sedan säger herr Brandt att det inte finns utrymme för några skattesänkningar. Jag trodde i alla fall att det inte skulle gå sämre i detta samhälle än att vi skulle få åtminstone någon standardtillväxt under det kommande året, och då är ju frågan på vilket sätt vi skall disponera denna standardförbättring. Är det meningen att den uteslutande skall komma det allmänna till del? Skall inte de enskilda människorna få någon del av standardtillväxten?

Herr JOSEFSON i Arrie (c) kort genmäle:

Herr talman! Det är två punkter i det yttrande herr Brandt gjorde som förvånar mig. Han sade först och främst att ingenting har förändrats sedan förra året och att det därför inte finns någon anledning att ta upp en stor debatt i dag. Det är väl ändå så att vi haft en mycket stor penningvärdeförsämring under det senaste året, och detta ger oss väl anledning att på nytt undersöka hur det skattesystem som vi beslutade om i fjol verkar.

Jag tror inte att herr Brandt eller någon annan kan motsäga vad jag sade i mitt förra anförande om att en förutsättning för att detta skattesystem skall ge det som var målsättningen är att vi har ett fast penningvärde. När så inte är fallet är det stor risk för att hela målsättningen kommer att förvanskas, och jag tycker att detta skulle vara tillräcklig anledning för att i dag vara beredd att gå med på en utredning just beträffande de punkter som mest berörs av en inflation, nämligen grundavdragets värde och hur skatteskalorna kommer att fungera.

Herr Brandt sade att det inte finns utrymme för skattesänkning. De reservationer som jag berörde – det finns två direkta yrkanden om lagändring – innebär inte någon större kostnad. Reserverna avser bara att rätta till direkta oformligheter i lagstiftningen – jag har ännu inte hört något argument för att bibehålla bestämmelsen att mannen alltid skall beskattas för inkomst av jordbruk. Kostnadmässigt rör det sig om så ringa belopp att man inte bör anföra detta som skäl för att gå emot.

De övriga tre reservationerna innebär utredningskrav, och jag vill säga att det har betonats från många håll att vi när det gäller de faktiskt sambeskattade har ett system som ger orimliga förhållanden. Jag kan bara påminna om vad jag sade i mitt förra anförande om butiksföreståndaren. Kan det vara riktigt att ha ett skattesystem som verkar på det sättet? Vi har begärt att det skall utredas, och jag kan nämna att frågan upptagits i det betänkande i Statens offentliga utredningar som handlar om familjepensionsfrågor. Avsnittet om pensionen till de sambeskattade slutar med orden: ”Starka skäl talar för att översyn av skattebestämmelserna sker, varigenom också en mera ändamålsenlig pensionsordning för de faktiskt sambeskattade kan tillämpas.”

Jag tror att det finns all anledning att se på dessa frågor med allvar och försöka åstadkomma en förbättring.

Herr LARSSON i Umeå (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Brandt anser att det inte anförts några nya

synpunkter, och jag kan väl hålla med herr Brandt om det. Men de synpunkter vi framförde förra året har fått ytterligare skärpa med vad som har hänt.

Vidare sade herr Brandt att det inte finns utrymme för skattesänkningar. Mig veterligt har man inte i reservationerna gått in för sänkning av skatten. I samma andetag sade herr Brandt att det inte heller finns anledning att skärpa skattetrycket. Men det är ju det vi diskuterar. Det sker en automatisk skärpning av skattetrycket, beroende på den pågående inflationen. Människorna kommer att få skärpt skatt, även om de inte får större inkomster, beroende på att penningvärdet minskar. Det blir ett automatiskt ökat skattetryck utan att riksdagen beslutar därom. Det är det debatten gäller, men den frågan går herr Brandt förbi. Det är en väsentlig fråga för landets skattebetalare.

Fru HOLMQVIST (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Brandt påminde inte om vad bevillningsutskottet sade i fjolårets betänkande. Där visade utskottet en viss förståelse för förslaget om avtrappning av 1 800-kronorsavdraget. I år argumenterade herr Brandt bara med svårigheten att utforma en för praktiskt bruk användbar bestämmelse. Men vi har skickliga skattetekniker, och i skattesystemet finns redan avtrappningsregler, så jag är övertygad om att man skulle kunna klara den delen, om man bara ville.

Herr BRANDT (s) kort genmäle:

Herr talman! Det är förunderligt att det kan bli så mycket polemik mot en som inte har sagt något polemiskt, höll jag på att säga. Man tycker inte om att jag säger att ingenting nytt har inträffat, men nog måste ni ändå medge att det är ganska underligt att i riksdagen yrka på översyn av en reform som verkat i ett kvartal. I ett kvartal har den nya skattereformen verkat! Jag har aldrig under mina 30 år i riksdagen varit med om att man efter det att en reform haft ett kvartals livslängd sagt att nu skall vi göra om den. Det skulle i varje fall för oss socialdemokrater vara ett kapitalt underkännande av vad vi har beslutat. Vi tycker inte att reformen är så rosenrasande galen att vi vill vara med om det.

När jag säger att det inte finns utrymme, är det väl riktigt. Det finns väl ingen från något parti som anser att vi har något utrymme i dag. Men det går väl framåt, säger herr Magnusson i Borås. Ja, får vi ha en socialdemokratisk regering kommer detta naturligtvis att utveckla sig och standarden stiger och det blir kanske också utrymme för skattesänkning. Då företar vi den. Här är emellertid fråga om att göra om detta system. Vi anser att det inte kan vara rimligt att göra det nu.

Här har man nu, herr talman, samma motioner, samma yrkanden på varenda punkt. Jag tror att det är femte gången som dessa saker diskuteras, och då tyckte jag att jag kunde kosta på mig att säga att inga nya synpunkter framförts från motionärernas sida, och självfallet har vi från utskottet inte heller några nya synpunkter att framföra.

Men eftersom denna reform bara verkat ett kvartal borde man väl kunna avgöra detta nu. Man har ju rätt att ställa yrkanden, det förnekar jag inte alls. Men är det oriktigt om jag säger: Kan vi inte begränsa oss

Nr 66

Ondsdagen den
21 april 1971

*Viss översyn av
skattesystemet,
m. m.*

något när det är så bekymmersamt med tiden här – och ta ståndpunkt och fatta beslut om allt vad vi har sagt tidigare och skrivit i dessa frågor? Det var det jag tillät mig att liksom underförstått säga.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr MAGNUSSON i Borås (m) kort genmäle:

Herr talman! Herr Brandt förundrade sig över att vi kommer med en begäran om en översyn av någonting som inte verkat mer än tre månader.

Herr Brandt, det finns en mycket klar anledning till detta, och det är helt enkelt att det förslag som lades fram förra året och som också blev riksdagens beslut inte var utrett. Man hade inte på något sätt i vanlig ordning låtit utreda denna fråga, utan det var ett förslag som var helt lösligt. Vi påvisade redan då de ytterligt allvarliga verkningar som detta förslag skulle komma att få, speciellt ur marginalsattesynpunkt. Verkningarna av detta förslag har ytterligare förvärrats. Därför finns det enligt mitt sätt att se all anledning att i dag verkligen göra en översyn. Vi har sett de allvarliga verkningar som det har i samhället, och då finns det ingen som helst anledning för riksdagen att blunda för dem utan då bör den också göra något i dag.

Herr JOSEFSON i Arrie (c) kort genmäle:

Herr talman! Herr Brandt sade att om det blir ett fortsatt socialdemokratiskt regeringsinnehav kommer utvecklingen att gå framåt. Jag vill fråga om ett fortsatt socialdemokratiskt regeringsinnehav också innebär att man även i fortsättningen vägrar att rätta till orimligheter i skattesystemet. Som jag sade nyss har man inte redovisat några sakliga argument för systemets bibehållande, och man vägrar över huvud taget att diskutera det.

Andre vice talmannen fru NETTELBRANDT (fp):

Herr talman! Efter det att mitt utskotts ordförande herr Brandt har fått så många genmälen på sig vill jag faktiskt instämma med honom på någon punkt. Visst har herr Brandt rätt i att vi har diskuterat de här frågorna ingående vid upprepade tillfällen. Det finns nästan inte en bit av det som det här utskottsbetänkandet innehåller, som vi inte förut har vänt på fram och tillbaka inte minst under förra våren. Men därmed är det väl också slut med instämmandet.

Herr Brandt måste väl ändå medge, som flera talare här har varit inne på, att det finns förändringar och t. o. m. flera förändringar än de som här har berörts. Vi har en annorlunda majoritetssituation här i riksdagen i dag, och det har medfört att frågorna har utvecklats på ett något annorlunda sätt när de har behandlats under det här året jämfört med behandlingen under förra året.

Jag vet inte om inte herr Brandt har observerat sin egen finansminister – det är allas vår finansminister men framför allt är det ju herr Brandts – som sade här i kammaren i februari månad, när han uttalade sig om skattereformen, att den inte hade blivit vad man hade vågat hoppas på. Det är ju fjärran från de stolta fanfarer som vi hörde förra året, när vi fick reda på exakt hur stor del av befolkningen som direkt skulle få

skattesänkningar. Men den erfarenheten har ändå dessa månader givit, att finansministern behöver mera erfarenhet för att uttala sig med bestämdhet.

Förra året utgavs en bok, som verkligen blev en bestseller, och den hade författarnamnet Gunnar Sträng. Den hette Fakta om skatten, och den har citerats vid många tillfällen. Jag skall be att få läsa några ord på s. 14: "De skattepolitiska övervägandena talar alltså klart för behovet av att sänka den direkta skatten för i första hand de mest behövande, dvs. de grupper där man finner de stora och vanligen förekommande löntagarkategorierna. Jag inkluderar där såväl kroppsarbetare som tjänstemän."

Ur detta föddes sedan stridsropet under valrörelsen: Det blir skattesänkning för två tredjedelar av alla inkomsttagare! Löftet garanterades hållbart trots löneökningar och prisstegringar. Jag har här en annons, som visas på TV-skärmen. Det syns inte så tydligt, men det är fortsättningen av den bild som hade det här bestämda uttalandet i rubriken. Där ser vi finansministerns trygga fadershand utsträckt i en vänlig gest mot barnfamiljerna, pensionärerna och dem som förvärvsarbetar. Jag tror inte det syns så mycket av handen, men ni kanske minns den när ni ser den här annonsen. Nederst på annonsen stod det: "Klipp ur annonsen och sätt upp den på arbetsplatsen." Men det är väl inte något som man rekommenderar just nu. Där har vi just en annan förändring som har inträtt sedan förra årets diskussion, den oro på arbetsmarknaden som har blivit en följd inte minst av skattesystemets verkningar. I den mån man nu skulle ha en sådan här annons skulle man nog i stället vilja säga: Sätt inte upp den på arbetsplatsen.

Det är just de brutna löften som nu oroar löntagarorganisationerna och bidrar till att man avtalsvägen försöker kompensera vad finansministern och inflationen tar bort ur lönekuvertet. Är nu finansministern – han är dess värre inte här, för han har väl också diskuterat det här litet för mycket, förmodar jag – beredd att försöka nå upp till sitt vallöfte och rätta till det som blev fel? Skattereformen har inte blivit vad man hade anledning hoppas, sade finansministern ordagrant här i kammaren i februari. Vad leder nu den här intressanta slutsatsen till? Ja, enligt vissa experter lär det inte gå att rätta till felen i den direkta beskattningens system med mindre än att man utesluter inflationens skattehöjande verkan. Detta innebär alltså att vårt förslag om inflationskydd genom indexreglering av skatteskalor, avdrag och kanske också bidrag är den framkomliga vägen.

Vad anser finansministern? Finansministern, han sträckte ut handen emot barnfamiljerna i annonsen och berättade om barnbidraget som skulle höjas från den 1 januari. Barnfamiljerna får en kraftig förbättring som följd av skattereformen, säger annonsen. Men hur blev det?

Skatter och bidrag är oupplösligt sammanfogade med varandra. Åtgärder på båda dessa områden måste ses som delar av ett sammanhängande system som syftar till att ge familjerna en bättre ekonomisk trygghet och standard. Redan när det nuvarande skattesystemet infördes för ett år sedan tryckte vi hårt på att en skattereform med övergång till individuell beskattning borde innefatta ordentliga höjningar av barnbidragen som en viktig del av reformen. Den höjning av barnbidraget med 300

Onsdagen den
21 april 1971

*Viss översyn av
skattesystemet,
m. m.*

kronor per barn och år som finansministern kunde gå med på var en alltför obetydlig förstärkning. Den förslår inte till mer än att nått och jämnt köpa samma mängd varor som 1965, då barnbidraget senast höjdes. Det står nu alldeles klart för de hundratusentals husmödrar, som nyss löste ut barnbidragsavierna på landets postanstalter, att man med de nya bidragen, de nya 75 kronorna, knappast klarar prisökningarna. Att i detta sammanhang tala om standardökning för barnfamiljerna är givetvis grovt vilseledande.

Barnbidragens uppgift är ju att bidra till en jämnare fördelning av barnkostnaderna mellan barnförsörjare och andra grupper i samhället. Men barnbidragen motsvarar bara en mindre del av de totala barnkostnaderna, eller omkring en fjärdedel. Den diskussion som föregick det nya skatteförslaget var mycket lovande. Det fanns otvivelaktigt hos många barnfamiljer en stark förväntan om att man denna gång särskilt skulle tänka på barnfamiljernas svåra situation. Politiker av olika schatteringar föreföll att vara helt överens om att föräldrarna inte ensamma skall behöva bära alla barnkostnader och att den standardskillnad mellan barnförsörjare och andra som uppstår utan stödåtgärder i betydande utsträckning skulle utjämnas.

Den senaste utvecklingen visar väl alldeles klart att även barnbidraget skulle behöva ha ett inbyggt skydd mot inflationens verkningar. Många har säkert chockats av uppgifterna nyligen i pressen om att vanliga människor, vanliga inkomsttagare med inkomster på mellan 2 000 och 3 000 kronor i månaden, behöver bidrag och tillskott av samhället.

Vad beror det på att socialhjälpberoendet tenderar att öka? Ja, tydligen är det i första hand fråga om just barnfamiljer där modern till barnen arbetar hemma. Dessutom bor dessa, ofta unga, barnfamiljer i områden med höga hyror, speciellt i storstädernas förorter. De s. k. nya fattiga är alltså barnfamiljerna med de dryga kostnaderna för barnen. Det bästa sättet att göra någonting rejält för dessa familjer vore ju att kraftigt höja barnbidragen. De standardlyft som otvivelaktigt görs på många områden har inte omfattat barnbidragen. Av de över 4,5 miljarder som finansministern tar in genom den nya mervärdeskatten går endast en mindre del, ungefär 550 miljoner, till barnbidragen och vidare 160 miljoner till bidragsförskott. En alltför liten del går alltså tillbaka till barnfamiljerna. Då blir det för barnfamiljerna ett svidande minus, trots den nominella barnbidragshöjningen. Barnbidragens köpvärde är även efter den senaste höjningen lägre än för sex år sedan.

Ett exempel får belysa barnfamiljernas svåra situation. Följande förutsättningar gäller för det exemplet. Det är en familj med två barn under 16 år och hustrun hemma. Låt oss se vad som händer under en femårsperiod. För enkelhetens skull förutsätter vi – helt orealistiskt naturligtvis i och för sig – att kommunalskatten förblir oförändrad, 22:50, under fem år.

Vi antar att mannen tjänar 30 000 kronor år nr 1 och därefter varje år erhåller en löneökning på 5 procent. Vidare antar vi – vilket inte är helt orealistiskt – att priserna varje år också ökar med 5 procent. Vi får en oförändrad real bruttoinkomst. Sedan skatten på 30 000 – den blir 8 891 kronor -- är bortdragen, återstår 21 109 kronor år 1, men till detta

skall läggas barnbidraget på 2 400 kronor, dvs. 1 200 kronor per barn och år.

Om vi sedan hoppar framåt fem år i tiden och ser på år 5, vad har då hänt? Jo, då har bruttoinkomsten givetvis stigit, och den har blivit 38 300, eftersom den skulle stiga 5 procent per år. Skillnaden mellan år 1 och år 5 är 8 300 kronor, vilket innebär att såväl lön som priser har ökat med 27,6 procent på dessa fem år.

Skatten uppgår år 5 till 13 812 kronor på den inkomst som jag nämnde, 38 300. Det innebär att skatten har ökat med 55,3 procent under de fem åren. Man ser här alltså att skatten har ökat dubbelt så mycket som inkomsterna under samma period. Inkomsten efter skatt, omräknad i samma penningvärde som år 1, har, med hänsyn tagen till utgående barnbidrag, på grund av pris- och skattestegringar minskat till drygt 21 000 kronor.

Av detta ser vi sammanfattningsvis att familjens behållna inkomst under de fem åren har minskat med drygt 2 400 kronor. Med andra ord: Inkomsterna har visserligen ökat brutto med 27,6 procent, men genom skattesystemets konstruktion och påverkan av inflationen, som knuffar inkomsttagarna uppåt till högre skatteklasser utan att de fördenskull fått någon reell inkomstökning, har familjens reella standardökning uteblivit och förvandlats till en standardminskning på drygt 10 procent.

Ingen skall väl glömma finansministerns försök att smussla undan marginalskattetabellen för ett år sedan, när han presenterade det nya skatteförslaget. Det var ett försök att vilseleda både allmänheten och riksdagens ledamöter vid behandlingen av skatteförslaget. Men jag kan i viss mån förstå finansministerns vanda. Tittar man på marginalskattetabellen, så blir intrycket mycket förvirrat. Hur förklarar egentligen finansministern att den kraftigaste skärpningen inträffar just i 30 000-kronorsskiktet? En årsinkomst på 30 000 -- det är ju i dag den genomsnittsinkomst som vi räknar med för manliga industriarbetare. Anser verkligen finansministern det rimligt att 60 kronor av varje nyförtjänad hundralapp går till direkta skatter i dessa breda inkomstskikt?

Marginalskattetabellen visar ett hopp på hela 10 procent, om man förändrar sin inkomst från under 30 000 till över 30 000 per år. Någon så kraftig höjning av marginalskatten inträffar inte vid någon annan inkomstförändring. Tvärtom förhåller sig marginalskatten nästan oförändrad hela vägen i inkomstsiktet från 35 000 ända upp till 70 000.

Efter det att herr Sträng så småningom publicerade sin marginalskattetabell har en väsentlig förutsättning ändrats. Den genomsnittliga kommunalskatt som finansministern räknade med var 21 kronor. Sedan dess har den genomsnittliga ökningen varit hela 1 krona 50 öre i kommunalskatt, vilket innebär att marginalskattetablerna har förskjutits uppåt med ytterligare 1,5 à 2 procent. Detta är verkligen en oroande utveckling.

Jag behöver här inte gå vidare in på kommunalskatteproblemen de är väl kända.

Det nya skattesystemet innebär ju en övergång till s. k. individuell beskattning. Vi var överens med finansministern om att övergången till en sådan individuell beskattning måste göras mjuk, och just av det skälet

Onsdagen den
21 april 1971

*Viss översyn av
skattesystemet,
m. m.*

måste ensamma med barn och s. k. hemmafrufamiljer – dvs. familjer där kvinnan av olika skäl har svårigheter att gå ut på arbetsmarknaden – få ett särskilt stöd. Vi var helt överens med finansministern om tanken att man skulle välja en konstruktion med lika värde på stödet, oavsett inkomst.

Man menade väl i den ambitionen men skapade faktiskt ett riktigt missfoster. Avdraget missgynnar kvinnornas valfrihet, eftersom mannens skatt ökar när hustrun går ut i förvärsarbete. Sådana rättvisekrav för kvinnorna var finansministern helt oförstående för när skattepaketet genomfördes, och ingenting tyder på att han i dag har ändrat uppfattning. Hemmakvinnorna får därför med herr Strängs metod inte heller några egna pengar i handen.

Men det vi tyckte allra sämst om och fortfarande tycker är ett mycket negativt inslag i skattereformen, det är att de som bäst behöver 1 800 kronor blir helt eller delvis utan. Naturligtvis hade regeringen inte avsett en sådan effekt – det vill jag inte tro. När fru Holmqvist här talade för sin reservation sade hon: Enligt min uppfattning bör skattereduktionen i första hand ses som ett led i strävandena att åstadkomma förbättringar för låginkomsttagarna. Ja, om jag verkligen skulle pressa det som gäller för närvarande skulle jag med den formuleringen kunna säga, att enligt min uppfattning är skattereduktionen för närvarande i första hand ett led i strävandena att åstadkomma försämringar för låginkomsttagarna. Jag menar inte att det har varit någon ambition, men effekten är precis lika dålig för dessa med låga inkomster i alla fall. Det måste ha varit en lapsus att skattepaketet fick ett sådant här ojämnt inslag, att de lägsta inkomsttagarna får minst av ett direkt stöd. Men regeringen hade nu bestämt sig för en teknik som fick de här konsekvenserna, och när vi anvisade en annan teknik sökte regeringen efter alla tänkbara angreppspunkter i stället för att gemensamt med oss söka finna en bra lösning för att slippa fatta beslut som drabbade just de sämst ställda.

Familjer där den förvärsarbetandes inkomst är mycket låg kan inte tillgodogöra sig avdragen fullt ut. Om man t. ex. bara betalar 1 000 kronor i total skatt, så går det ju inte att utnyttja mer än 1 000 kronor av avdraget; 800 kronor återstår oförbrukade. Men det är just i dessa familjer som avdragen betyder så oerhört mycket. Man måste förutsätta att den som är gift med exempelvis en arbetslös, en långvarigt sjuk eller en som av annan anledning har mycket blygsamma inkomster bäst behöver avdragen. Detsamma gäller en ensam mor, som inte kan förvärsarbete fullt ut därför att hon själv måste ta hand om sitt barn.

Nog är det egendomligt att en socialdemokratisk regering med tjurig envishet år efter år försvarar ett system, där en sorts familjestöd kraftigt ökar med stigande inkomster. Det var ju ett av de mest kritiserade inslagen i sambeskattningen. Men när man skall göra rent hus med denna galna ordning väljer man i stället att längst ned på inkomstskalan minska eller helst strypa stödet. Det är tur för finansministern att detta låter så otroligt att nästan ingen kan tro det. Och det är tur för finansministern att detta är en så svärgenomtränglig materia att alla de stackars människor med låga inkomster som finansministern snuvar på stödet inte själva kan räkna ut det.

Herr Strängs skattereform kan redan nu betraktas som ett misslyckande, och det finns tendenser till att skattemissnöjet breder ut sig. Skattereformen har medfört ökad oro på arbetsmarknaden, där löntagarna uppenbarligen saknar förtroende för regeringens förmåga att hålla penningvärdet under kontroll och därmed tvingar fram ett kompensationsstänkande som allvarligt rubbar den samhällsekonomiska balansen.

En annan konsekvens har blivit att hushållssparandet har sjunkit kraftigt, helt enkelt därför att det inte har blivit något över till sparande men också därför att man inte har något förtroende för penningvärdet. De beräkningar och analyser som experter och fackekonomerna nu börjar kunna göra om skattesystemets verkningar förefaller att leda fram till slutsatser som är klart oroande och som visar att skattesystemet tvärtemot den uttalade avsikten ökar ojämlikheten och motverkar den standard- och inkomstutjämning som var dess egentliga syfte. Allt fler experter börjar nu bli ense om att endast en snabb omarbeting som innefattar ett inbyggt inflationsskydd kan rädda situationen.

Vad kan vi då göra? Tyvärr är det statsfinansiella läget sådant att allt tal om snabba skattelindringar och skattesänkningar faller på sin egen orimlighet. Men vi har ansett det rimligt att finansministern i vanlig ordning får komma till riksdagen, när han behöver mera pengar, och inte som nu med inflationens hjälp smyghöja skattehöjningarna på svenska folket. Givetvis måste politiker i detta hus liksom i kommuner och landsting ytterligare skärpa sin förmåga att göra riktiga ekonomiska avvägningar och prioriteringar. Dessutom behöver vi en bättre effektivitet och kontroll på både de offentliga utgifterna och den offentliga verksamheten. Men, och det är förmodligen det väsentligaste på litet sikt, det gäller här att återställa förtroendet för penningvärdet, så att löntagare och sparare och hela samhällsekonomin utvecklas i en riktning som i lugn takt befrämjar ekonomisk tillväxt och därmed är resursskapande.

Herr talman! Jag är ledsen för att jag inte ansåg mig kunna göra som min värderade utskottsordförande och fatta mig kort. Jag har den fullaste förståelse för att detta är ett önskemål, inte minst från talmannens utgångspunkt. Men jag har i detta läge funnit det nödvändigt att något närmare utveckla dessa synpunkter, även om herr Brandt naturligtvis har mått illa av att jag här har upprepat en del av vad som sagts tidigare. Men jag har sagt det utan att det har fått den effekten att man bifallit våra förslag, och då får vi dess värre lov att återkomma till dess vi blir överens om vart vi vill komma. Finansministerns nyanserade uttalande när det gäller värderingen av skattereformens resultat under detta år ger ju vissa förhoppningar om att det i alla fall håller på att mjukna. Det är inte bara fråga om stödet till barnfamiljerna och hemmamakebidraget, som jag här har talat om. Jag vill bara, utan att gå in på det, eftersom tiden inte medger det, nämna en del frågor som andra har varit inne på och som är mycket viktiga, nämligen att reglerna för folkpensionärer med nedsatt skatteförmåga bör gälla även för andra låginkomstagare som har det bekymmersamt och att de som är faktiskt sambeskattade, dvs. makar som arbetar tillsammans i ett av makarna ägt företag, också skall få särbeskattas — det är som här har påpekats en självklarhet. Vidare bör redan nu ett principbeslut kunna fattas om ett skydd mot automatiska

Onsdagen den
21 april 1971

Viss översyn av
skattesystemet,
m. m.

skattehöjningar. En utredning bör kunna lägga fram förslag om hur detta skall ske. På sikt blir det sedan angeläget att också mildra marginals-katten och få bort framför allt skönhetsfläckarna när det gäller beskattningen av vanliga mellaninkomsttagare.

Det är, herr talman, bra med löften. Men man lever inte så gott på löften. Låt nu utomstående experter få börja stämma av verkligheten mot de uppsatta målen! Ge barnfamiljerna ett hållbart löfte om en förbättrad standard! Ge de förhandlande parterna ett snabbt löfte om stabila priser! Lova nu ut en prövning av tanken på inbyggt inflations-skydd i skattesystemet! Sätt i gång utredningen om kostnadsfördelningen mellan stat och kommun! Ge småspararna en rejäl stimulans!

Det är några av de uppmaningar som man skulle vilja ge en regering i dag. Det vore ett sätt att rädda de goda intentionerna i skattesystemet.

Herr talman! Jag går tillbaka till annonsens kungord: "Nu ger det officiella materialet besked", stod det. "De borgerliga partierna har fört väljarna bakom ljuset när det gäller effekten av den socialdemokratiska skattereformen". Herr talman! Vem har förfört vem?

Herr HELÉN (fp):

Herr talman! Herr Brandt har väl vid det här laget blivit så påmind om de olyckliga formuleringar han använde här i talarstolen, så jag skall inte plåga honom ytterligare. Jag tänker i stället rikta mig till finansministern för att ge honom ett tillfälle att här tala om den skattereform som han för ett år sedan fann det så angeläget att tala till det svenska folket om. Jag förmodar att finansministern avlyssnar den här debatten inne på sitt tjänsterum via ledningarna i huset. Jag skall därför vänta, herr talman, för att bereda honom tillfälle att infinna sig här i kammaren.

— — — Herr talman! Herr Sträng har en gång upplyst den gamla riksdagen om att han sover gott om natten. Han sover tydligen på sitt rum. Jag skall därför inte fortsätta mitt anförande nu utan lämna talarstolen och anmäla mig sist på talarlistan.

Herr BOHMAN (m):

Herr talman! Jag tänker inte vänta tills finansministern kommer hit. De frågor jag tänker ta upp angår inte bara finansministern utan även kammarens ledamöter i övrigt. Jag förutsätter också att finansministern lyssnar om han inte av någon anledning är förhindrad att vara närvarande här i huset.

Jag vill allvarligt beklaga att en av riksdagens viktigaste frågor, en fråga som angår varje människa i samhället, skall behöva diskuteras så här sent på natten. Vi hade behövt ta upp den tidigare och få till stånd den debatt som jag — vad herr Brandt än tycker — anser att frågan förtjänar.

Jag har begärt ordet för att komplettera herr Magnussons i Borås inlägg med några mer allmänt hållna synpunkter som berör det nya skattesystemets konsekvenser, framför allt för samhällsekonomin och den framtida välförhållanden.

Det har herr Brandt har alldeles rätt — bara gått ett enda år sedan vi stod mitt uppe i en livlig skattdebatt som engagerade inte bara riksdagen utan hela svenska folket. Men något har ändå hänt, herr Brandt, sedan

den debatten, nämligen det att nu vet vi och nu vet svenska folket hur den s. k. reformen har slagit ut. Nu har vi fått bekräftelse på de farhågor som mitt parti förde fram i debatterna förra våren – och det har herr Magnusson i Borås påvisat. De skimrande vallöftena har förflyktigats i inkomsttagarnas grå vardag. De många optimister, som då räknade med en stor skattesänkning, har redan vid första avlöningstillfället i år kunnat konstatera att de t. o. m. fått mindre pengar kvar än förut i sina avlöningsskuvert. De förväntade överskotten vilka – som herr Brandt kanske minns – diskuterades i tidningarna och som skulle kunna sättas av till reparationer på det egna hemmet eller betala semesterresan till Kanarieöarna eller, som det hette på något ställe, ”bidra till att gumman skulle få en päls”, har nu plötsligt försvunnit med vinden.

Jag tror inte att någon av mina socialdemokratiska kolleger här i kammaren vågar motbevisa det påstående jag nu gör, att redan innevarande år eller möjligen nästa år kommer mer än halva svenska folket att ha fått det sämre ställt i reell köpkraft – och det är ju ändå det som räknas – än vad de hade den vår före valet då socialdemokraterna gick ut och lovade guld och gröna skogar åt svenska folket.

Redan i år tar staten in mellan 1 000 och 2 000 miljoner kronor mera i skatteintäkter än vad det tidigare, av oss kritiserade systemet skulle ha medfört. Hur mycket kommunerna plockar in genom skattebeslut, framtvingade av egna utgiftsåtaganden eller som en direkt följd av den statliga politiken, lämnar jag därhän. Även här är det säkert fråga om många tusentals miljoner kronor som måste betalas av några. Och de som skall betala är de arbetande människorna, människor vilkas levnadsstandard begränsats av prisstegringar och bestäms av de pengar som finns kvar i plånboken, efter det att de betalat skatter och avgifter till stat och kommun.

Det är allvarligt nog, herr talman, att folket i välståndslandet Sverige efter ett år med överfull sysselsättning, ökad produktion och god produktivitet skall få det sämre än det tidigare hade. Men det allvarligaste är kanske inte detta i och för sig utan alla följdföreteelser som det utlöser – för förhållandet mellan olika medborgare, mellan olika grupper av medborgare, för stabiliteten i samhällsekonomin och den fortsatta välståndsutvecklingen.

Både de tidigare och det nuvarande skattesystemets direkta skatter, och framför allt dess marginalsatter, får direkt kostnadsuppdrivande effekter. Om man jämför med lönekostnaderna i utländska konkurrerande företag, finner man utomordentligt stora olikheter till nackdel för de svenska företagen. I den utlandskonkurrerande industrin ökar konkurrenssvårigheterna och skärps kraven på strukturförändringar, rationaliseringsåtgärder och förbättrad produktivitet, något som i sin tur skapar anställnings- och sysselsättningsbekymmer i landet – det vet vi alla. I den konkurrensskyddade hemmamarknadsindustrin slår de höjda kostnaderna till följd av skatterna igenom i höjda priser som vi allesammans får vara med och betala.

Detta är den direkta följden av skattesystemets konstruktion. Den indirekta är de kompensationskrav som i vårt land mer än i de flesta andra kommit att präglå löneförhandlingarna, kompensationskrav, som i

sista hand utlöser motsvarande anspråk inom andra grupper och ökar bränslemängden till den inflationsbrasa som i dag ingen enda inkomsttagare är omedveten om. Och det utlöser motsättningar mellan olika inkomsttagargrupper, som alla bevakar varandra och det begränsade utrymme som står till förfogande för reella lönelöft – det är ju det som räknas. Aldrig förut under efterkrigstiden – det vågar jag påstå – har läget på den svenska arbetsmarknaden varit så tillspetsat, så konfliktladdat och så präglad av allas kamp mot alla som det är nu.

Vi lever i dag – herr talman – efter ett 35-årigt socialdemokratiskt styre i ett samhällsekonomiskt "undantagstillstånd", i en regleringsökonomi med reglerade investeringar, reglerade priser, reglerade hyror, reglerade krediter och i varje fall för närvarande delvis reglerade löner. Och jag påstår, att den företeelse som mer än något annat bidragit till denna utveckling är det tokiga skattesystem som skapats av den socialdemokratiska nivelleringspolitiken.

Enligt skatteteorin, herr talman, skall skattesystemet fullgöra tre olika uppgifter: den *statsfinansiella*, att se till att staten får inkomster som i möjligaste mån täcker statens utgifter, den *samhällsekonomiska*, nämligen att påverka efterfrågan i samhället så att balans mellan tillgång och efterfrågan möjliggör att de stabiliseringspolitiska målen kan uppnås, och slutligen den *fördelningspolitiska*, nämligen att åstadkomma en av sociala skäl motiverad utjämning av levnadsvillkoren mellan olika grupper av inkomsttagare.

Dessa uppgifter kan icke isoleras från varandra annat än i teorin. Åtgärder betingade av den ena eller den andra av dessa funktioner kan få konsekvenser, som inte sällan motverkar någon av de andra uppgifter som man önskar att skatteåtgärderna skall fullgöra.

De höga marginalsatserna må ursprungligen ha haft ett fördelningspolitiskt syfte. Men de visar sig nu få samhällsekonomiska och inflationistiska konsekvenser, som i sista hand drabbar just de grupper fördelningspolitiken skulle gynna. Prisstegringarna hos oss och de kompensationskrav dessa utlöst har nu nått en sådan styrka – det vet vi – att flertalet inkomsttagare ligger i inkomstskikt, där marginalsatten – utan hänsynstagande till bortfallna sociala förmåner – blir omkring 60 procent. Därmed har fördelningssyftet inte bara slagit sönder de samhällsekonomiska ambitionerna utan också lett till motsatsen till det avsedda syftet.

I själva verket är skattesystemets konstruktion och det totala skattetrycket i dag sådant, att statens finanspolitiska rörelsefrihet är utomordentligt begränsad. Det är med hänsyn härtill egentligen väldigt förvånande, att finansministern visat så påfallande begränsat intresse för att berika den finanspolitiska arsenalen med något slags konjunkturpolitiskt sparande. Det finns som bekant goda exempel att hämta utomlands. Se bara på Västtyskland, vars nuvarande socialdemokratiska regering säkerligen är beredd att redovisa sina erfarenheter.

Hos oss går hushållssparandet relativt sett ner. Det ligger på halva den nivå där det låg för fem à sex år sedan. Det är framför allt skattetrycket som har åstadkommit den oroande effekten, oroande för den enskildes trygghet och oroande för landets kapitalbildning.

Regeringen kan inte rimligen sväva i okunnighet om skattesystemets

medverka vid uppkomsten av det som i dag brukar kallas "den nya fattigdomen". När det har gått så långt i detta "Europas rikaste land", som det brukar heta, att hundratusentals människor med normala inkomster inte får pengarna att räcka till för att upprätthålla en draglig levnadsstandard utan måste gå till socialmyndigheterna för att få tillskott av allmänna medel, då är det något som är galet.

Det är framför allt barnfamiljerna som drabbas. Det är verkligen allvarligt att förekomsten av barn hos dessa unga familjer skall förvandla dem till socialfall. Skatterna tar helt enkelt för mycket av inkomsten. Skatterna tar för liten hänsyn till de olika försörjningsenheternas, framför allt barnfamiljernas, skatteförmåga. Och den groteska beskattningen av löneökningar begränsar sedan möjligheterna för dessa "nya fattiga" att ta sig ur den onda cirkeln.

Vi krävde förra året ett annat skattesystem än regeringens. Vi var ensamma om det kravet. Vi kan därför lättare än några andra ironisera över socialdemokraternas valannonser, över socialdemokraternas valloften. Vi begärde en skatteutredning, där olika löntagargrupper och de demokratiska partierna skulle vara representerade. Redan då begärde vi den utredningen. Herr Brandt har rätt — det kan synas märkvärdigt att man begär en reform när det bara har gått ett kvartal sedan systemet infördes. Vi begärde en reform *innan* det ens hade börjat införas, därför att vi förutsåg vad som skulle hända. Vi sade nej till skattereformen. Uppgiften för en dylik skatteutredning skall vara att skapa ett skattesystem som tar större hänsyn till skatteförmågeprincipen och stimulerar människorna till nya insatser — de insatser som vi behöver i vår samhällsekonomi. Vårt parti var, jag upprepar det, det enda som gick emot regeringens skatteförslag. Vi har konsekvent fullföljt den kritiken, och vi har i överensstämmelse med den grundsyn som vi redovisade förra året också i år begärt en utredning. Vi kommer att fortsätta att begära detta. Även om sakargumenten för den så småningom blir en aning utnötta och uttjatade så kommer argumenten därför att kunna hämtas ute hos de människor som upplever skattesystemets konsekvenser.

Det är glädjande, herr talman — jag vill särskilt stryka under det, inte minst därför att i det jag konstaterar nu ligger loften för framtiden — att de två övriga demokratiska oppositionspartiernas ledare nu offentligen har förklarat sig beredda att gå ut och påverka opinionen eller, om man så vill, följa upp vår linje då det gäller att fördöma det nuvarande skattesystemet och kräva ett nytt. När herr Hedlund i lördags förklarade att han har den uppfattningen "att skatterna nu nått den höjd att de knappast kan ökas mera utan att man i stället måste söka efter möjligheter till skattelättnader", och då herr Helén samma dag efterlyste en ny skatteöversyn "som bl. a. tar upp inflationens effekt på skatterna, de samlade marginalskatteeffekterna för inkomsttagare i mellanskiktet och flerbarnsfamiljernas situation", då vill jag uttala min oreserverade tillfredsställelse över mina oppositionskollegers uppslutning kring den konstruktiva skattekritikens tankegångar.

Även fru Nettelbrandt gisslade skattesystemets ofullkomlighet på ett sätt som jag inte skulle ha kunnat göra bättre — det vill jag säga i all blygsamhet. Man skulle ha kunnat tro att hon hade stått på samma

Onsdagen den
21 april 1971

Viss översyn av
skattesystemet,
m. m.

plattform som vi och avvisat skattesystemet.

Jag tycker, som sagt, att det är glädjande att den borgerliga oppositionen nu gemensamt kan driva skattefrågan till ett förnuftigt slut. Vi kan fortfarande ha skilda meningar i olika detaljer – självfallet kan vi det. Men om vi har kommit så långt att vi är överens om att skattesystemet har sådana bristfälligheter att det inte rimligen kan bestå, då kan vi också med betydligt större styrka och kraft driva på socialdemokraterna, så att de påskyndar den skattereform som de ändå till sist kommer att tvingas att vidtaga på grund av den allmänna opinionens tryck. Ju förr en sådan skattereform genomdrivs desto bättre är det, inte bara för de enskilda skattebetalarna – för barnfamiljerna, för familjerna över huvud taget – utan också för samhällsekonomin och för landets framtid. Det är min bestämda övertygelse, herr talman, och jag vet att den övertygelsen delas av långt fler människor än de som hittills har stött moderata samlingspartiet.

Jag tycker, mot bakgrunden av vad som här har sagts, att konsekvensen borde vara att de två andra borgerliga partierna skulle rösta för vår reservation om en ny skatteutredning. Om de inte gillar vissa formuleringar i vår motion, vilket jag kan förstå att de kanske inte gör, borde de ändå kunna ansluta sig till själva yrkandet. Men det tycks som om man anser att det skulle vara att gå för långt i politisk självövertvinnelse, och då vill jag förklara att det ändå ger stor tillfredsställelse att registrera in de uttalanden, som nu har gjorts av de två partiledarna, tidigare offentligen och av fru Nettelbrandt här, och det samförstånd som alltså i fortsättningen får förutsättas vara rådande då det gäller oppositionens bedömning av den socialdemokratiska skattepolitikens effekter. Och vi får, herr talman, tills vidare nöja oss med den totala enighet som föreligger rörande indexregleringen av grundavdrag och skatteskalor. Det är väsentligt att de automatiska skattehöjningarna upphör. Men ett indexsystem dämpar inte de nuvarande marginalskatterna, tar inte bort deras förödande effekt, framför allt för medelinkomsttagarna. Därför behöver vi ett helt nytt skattesystem. Och det måste komma, ju förr desto hellre, jag upprepar det.

Finansministern har ibland i debatten påstått att de enskilda skattebetalarna "inte bryr sig om" marginalskatterna. Det är den *samlade* beskattningen som är avgörande och intressant, har han gjort gällande. Självfallet har finansministern fel på den punkten. Jag tycker att han och de som har den uppfattningen bör gå ut och fråga de enskilda löntagarna. Man bör framför allt fråga dem som vill ha en inkomstökning för att kompensera sig för prisstegringar eller för att motivera ökade arbetsinsatser vad de tycker om marginalskattens inverkan på de belopp de anser sig behöva i kompensation eller för sin merprestation. Om det skulle förhålla sig på det sätt som finansministern i varje fall tidigare har menat, att människorna i dagens Sverige inte brydde sig om skatten på inkomstökningar, då skulle de inte heller vara intresserade av löneökningar. Och då skulle de inte heller vara intresserade av avtalsförhandlingar. Hela den nu pågående konflikten på arbetsmarknaden – nedfryst eller inte – bygger i sista hand på olika gruppers krav på att få meningsfulla lönehöjningar. Och vad som avgör om en lönehöjning är

Onsdagen den
21 april 1971

*Viss översyn av
skattesystemet,
m. m.*

meningsfull eller inte, det är – förutom prisstegringen – storleken på den skatt som drabbar lönehöjningen.

Herr talman! I utrikesdebatten excellerade – för att använda herr Strängs språkbruk – förre utrikesexcellensen Torsten Nilsson med historiska paralleller, en nog så riskabel sysselsättning men onekligen ibland rätt illustrativ. Jag tänker här göra detsamma. Det fanns, som kammarens ledamöter säkerligen minns, en gammal envis romare, som var så övertygad om riktigheten i sin uppfattning i en viktig fråga, att han aldrig lät bli att återkomma till den i sina tal i den romerska senaten.

Herr talman! Utan alla jämförelser i övrigt vill jag alltså likt Cato den äldre upprepa: *För övrigt anser jag att skattesystemet bör reformeras.* För de enskilda människornas skull, för samhällsekonomins skull och för att få bort de motsättningar mellan olika grupper av människor som i dag präglar det svenska samhället.

Andre vice talmannen fru NETTELBRANDT (fp) kort genmäle:

Herr talman! Att skattesystemet saknar inflationsskydd det är den faktor som mer än något annat inom skattesystemets ram skapar den oro som vi i dag har på arbetsmarknaden. Det är därför, vill jag säga till herr Bohman, som det är riktigt att i dagens läge göra den här klara prioriteringen av just den frågan.

Sedan uttryckte sig herr Bohman på ett sådant sätt att för den oinvidge skulle ha kunnat skapas den uppfattningen att man ändrat mening när det gäller karakteristiken av det skattepaket som vi har i dag. Jag vill för tydlighetens skull säga, att det finns ingen annorlunda mening än den vi hade när det gällde skattefrågorna förra året. Men vi har ingen anledning att i dag igen tala om hur positivt det var att vi förra året fick igenom den individuella beskattningen, fick igenom vissa lättnader för låginkomsttagarna. Det är ett passerat stadium. Då får väl den som eventuellt är emot detta system, vill ta ett steg tillbaka från den individuella beskattningen eller något annat steg tillbaka, ta upp dessa frågor. Vi har ingen anledning att göra det, utan vi koncentrerar oss på den kritik som vi riktade förra året. Och vår kritik är av samma slag i år som den var då.

Herr BRANDT (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag finner anledning att uttala min stora förvåning över herr Heléns angrepp på finansministern. Jag tycker det var synnerligen malplacerat, därför att dessa frågor har ju diskuterats i remissdebatten, och vi har nyligen haft en finansdebatt där de också har diskuterats. Jag kan inte heller erinra mig att statsråden i regel deltar i debatter om motioner, utan det brukar utskotten få syssla med själva. Jag måste understryka att jag finner herr Heléns uppträdande här synnerligen anmärkningsvärt.

Till herr Bohman, som är så tvärsäker på att den nya skattereformen är förkastlig, vill jag säga att den ännu inte har gått havandetiden ut ens utan endast ett kvartal. Ingen taxering har ännu skett efter den nya reformen, endast en uppbörd har betalats in. Då tycker jag att man inte skall vara så där tvärsäker på hur denna reform utfaller. Det är ju ett

Onsdagen den
21 april 1971

Viss översyn av
skattesystemet,
m. m.

obestridligt faktum att den betyder en skattelättnad på den statliga skatten för inkomster på upp till 40 000–45 000 kronor per år. Det kan ni aldrig trollda bort vad ni än säger om kommunalskatt och annat. Hade inte reformen genomförts, skulle de medborgare som har inkomster på upp till 40 000–45 000 kronors inkomst haft en högre skatt i dag än vad de har. Det är obestridligt.

För övrigt vill jag notera att fru Nettelbrandt understryker vad jag sade, att det finns inget finansiellt utrymme för skattelättnader i dag.

Men hur skulle det gå om man fattade beslut på rena antaganden som herr Bohman vill att riksdagen skall göra. Det finns ju inte ännu några erfarenheter av hur reformen utfaller, utan mest antaganden. Så säger herr Bohman att han är glad över att herr Hedlund har uttalat sig för att man bör sänka skatten när det blir tillfälle till det därför att den är hög. Ja, visst tycker vi alla att skatterna är höga. Vi har faktiskt sänkt den statliga skatten flera gånger tidigare. Finansministern kommer också, som han har sagt, att föreslå det också i framtiden i intervaller liksom tidigare när penningvärdet har försämrats och det blir anledning till det. Jag tror därför att finansministern i det fallet helt kan hålla med herr Hedlund.

Herr BOHMAN (m) kort genmäle:

Herr talman! Hur kan man vara så tvärsäker på att systemet skulle få dessa effekter, undrade herr Brandt. Ja, det är naturligtvis farligt att vara tvärsäker. Men de analyser som vi gjorde påvisade att skattesystemets konstruktion är sådan att det måste få inflationistiska effekter, att det måste leda till prisstegringar och kompensationskrav som driver på inflationen och att det kommer att resultera i att de två tredjedelar av skattebetalarna som utlovades skattesänkning i själva verket inom mycket kort tid får en skattein höjning. Vi har nu konstaterat att de farhågor som vi gav uttryck åt för ett år sedan har förverkligats. Gå ut och fråga inkomsttagarna, herr Brandt, så får ni en bekräftelse på att så här upplever människorna det, de människor som förra året räknade med att få en skattesänkning när Gunnar Sträng presenterade sitt förslag inför riksdagen. Just det vi har sagt har ju inträffat! Är det då märkvärdigt att vi vidhåller den uppfattning vi hade förra året – med skärpa och med större säkerhet nu än då? Dessutom var herr Brandts exempel på de grupper som skulle få skattesänkning inte alldeles riktigt.

Efter att ha inregistrerat en känsla av stark tillfredsställelse i vår del av oppositionen över att den andra delen tycks ha närmat sig oss i vår mycket kritiska, konstruktiva syn på det nuvarande skattesystemet och över att vi nu är överens om att det behövs en skatteutredning, vill jag naturligtvis ogärna polemisera mot fru Nettelbrandt. Vi är helt överens om att en indexreglering av framför allt skatteskalorna får stor betydelse för att motverka en fortsatt accelererande inflation. En sådan reglering vill vi gärna vara med om att prioritera, och eftersom vi är överens är det lätt att göra det. Men det räcker inte med detta. När vi befinner oss i det läget att marginalskatterna för ungefär hälften av svenska folket i dag ligger vid 60 procent, då är det något fel, då måste vi se till att vi får bort även denna besvärande kompensations- och inflationströskel.

Väsentligt är att både herr Helén och fru Nettelbrandt uttryckligen –

och herr Hedlund i varje fall underförstått — har uttalat sig på ett sådant sätt att vi nu inom oppositionen tydligen är enade om att det behövs en utredning som ger oss ett skattesystem som inte är försett med de allvarliga skönhetsfläckar som det nuvarande skattesystemet har. Det tycker jag är väldigt bra.

Fru HÖRNLUND (s):

Herr talman! Efter den här lilla borgerliga skärmytslingen skulle det nu vara min tur att tala litet om hemmamakeavdraget.

Redan förra året i samband med behandlingen av proposition nr 70 om det nya skattesystemet hade vi en motion och reservation i vilka vi yrkade att frågan om avtrappning av hemmamakestödet i de högsta inkomstlägena borde omprövas. Vi framhöll i motionen liksom i kammardebatten att det knappast kan vara angeläget att subventionera familjer i de högsta inkomstlägena med ett avdrag om 1 800 kronor per år oavsett hur hög inkomsten är och oavsett om det finns minderåriga barn i familjerna eller ej.

För alla dem som under årens lopp följt särbeskattningsdebatten och lyssnat till de argument som framförts för ett bibehållande av vissa inslag av familjebeskattning i skattesystemet måste det framstå som oförklarligt att detta sträcker sig upp till höginkomstlägena. Skälen för bibehållande av ett visst hemmamakestöd har ju i stället framhållits vara att ett stort antal familjer återfinns i de lägsta inkomstlägena, att många kvinnor som nu stannar kvar i hemmen saknar möjlighet att få arbete i bostadsorten, att de är ortsbundna på grund av mannens arbete, att de saknar barntillsynsmöjligheter, att många äldre familjer med särskilt låga inkomster skulle komma i kläm, eftersom äldre kvinnor har svårt att gå ut i arbetsmarknaden då de inte har någon utbildning osv. Och vi, som under många år intresserat oss för och arbetat för ett genomförande av individuell beskattning, vi har böjt oss för den här argumentationen, vi har försökt att finna olika vägar att skydda dessa familjer från alltför kraftiga skattehöjningar om vi skulle genomföra en individuell beskattning. Vi har diskuterat om frågan skulle kunna lösas via arbetslöshetsförsäkringen eller genom att ett extra avdrag skulle kunna yrkas i samband med inkomstdeklarationen. Vi har frågat oss om övergångsbestämmelser skulle kunna grundas på t. ex. åldersregler i kombination med ett inkomsttak, för att nu nämna några exempel. Men hela tiden har vi ju haft som utgångspunkt att det gällt familjer i låg- och medelinkomstskiktet och familjer som av en eller annan anledning inte själva har möjlighet att förstärka inkomsterna genom att två i familjen förvärsarbetar. För inkomsttagare i högre lönelägen har vi ansett att det så att säga är resandens ensak om man vill hålla sig med den service som det onekligen innebär att ha en hemmamake.

När vi nu har fått ett nytt skattesystem som jag i övrigt tycker är mycket bra, smärtar det mig att vi i stort sett har konserverat en god del av det gamla systemet med ett hemmamakestöd till alla familjer oavsett inkomsten. Jag vill inte bortse från den förbättring som inträffat genom att subventionen åtminstone inte ökar med stigande inkomst som i det gamla systemet med de dubbla ortsavdragen, vilket ju innebar att en

höginkomsttagares hemmamake var mera värd än den lågavlönades. Nu får man åtminstone lika mycket i avdrag, oavsett om man har hög eller låg inkomst. Men inte heller detta rimmar med tankegångarna om en omfördelning av skattebördorna till de lågavlönades favör. Nej, i själva verket anser jag att vi slösar bort ca 100 miljoner kronor i form av 1 800-kronorsavdrag till familjer, som knappast behöver de 150 kronorna per månad till extra nålpenngar eller till dem som i vart fall kan leva ganska bra de här pengarna förutan.

Inkomståret 1971, alltså i år, har vi totalt 57 000 fullständiga familjer med enbart en inkomsttagare, med inkomster överstigande 60 000 kronor, alltså de familjer som är aktuella i detta sammanhang. Av dessa familjer saknar 23 000 minderåriga barn. Inkomståret 1973 beräknas det att vi har ca 70 000 sådana familjer, varav ca 30 000 saknar barn. Det finns således inte någon familjepolitisk motivation för att behålla 1 800-kronorsavdraget i de familjetyperna.

Skatteförlusten kommer att stiga ganska kraftigt under de närmaste åren. Samtidigt har vi då en stor brist på barntillsynsplatser, och det skulle enligt min uppfattning vara en konsekventare linje att satsa 100 miljoner kronor ytterligare per år på den sektorn. Det skulle ju bli en icke obetydlig påbackning, eftersom vi i år satsar totalt ca 250 miljoner kronor på barnstugor och familjedaghem. Jag underströk i fjol vilken betydelse en sådan summa skulle ha för utbyggnadstakten, och jag tror fortfarande att t. ex. den sittande barnstugeutredningen inte skulle ha någonting emot att veta med sig att en summa av denna storleksordning skulle kunna vara disponibel för en utbyggnad av barntillsynen. Jag vill ändå framhålla att det dock inte är någon stor summa totalt sett, som vi berövar hemmamakefamiljerna med det här förslaget, om det skulle gå igenom, eftersom den subvention som de familjerna får inom skattesystemets ram totalt belöper sig till ca 1,8 miljarder kronor.

Vid behandlingen av frågan om avtrappning av hemmamakeavdraget i de högsta inkomstlägena vid fjolårets riksdag uttalade bevillningsutskottet, att man hade en viss förståelse för syftet med förslaget. Man menade dock att det skulle vara besvärligt att utforma bestämmelser, och på grund av detta, och med hänsyn till marginalskatteeffekterna ville inte utskottet biträda yrkandet. En reservation av bl. a. fru Holmqvist, i vilken det yrkades att frågan skulle utredas, samlade ett relativt stort antal röster i andra kammaren. Men även reservanterna uttryckte farhågor för marginalskatteeffekter. För att tillmötesgå framför allt reservanterna har vi i årets motion föreslagit en långsammare avtrappning. Vi har föreslagit att reduktionen skall ske med en tiondedel av den del av inkomsten som överstiger 52 500 kronor, medan vi i fjol använde den reduktionsfaktor som gäller för grundavdraget, nämligen en femtedel. Årets förslag innebär således att avtrappningen skulle ske inom ett större inkomstskikt och att extraavdraget om 1 800 kronor på slutskatten skulle vara borta vid en taxerad inkomst på 70 500 kronor. Reduktionen bör, har vi sagt i motionen, givetvis också gälla för ensamstående med barn i motsvarande inkomstlägen.

I år har det utskott som behandlat frågan, nämligen skatteutskottet, enligt min mening gjort en snävare bedömning än vad bevillningsutskottet

gjorde i fjol. Skatteutskottet anser att även en mindre marginalskattskärpning bör undvikas i de inkomstlägen som det gäller, och man anför att det inte skulle bli något tröskelproblem för gifta personer i dessa inkomstlägen om de går ut i förvärsarbete. Det är i sanning ett underligt skäl för avstyrkande. Är det inte av utomordentligt intresse för oss alla att gifta kvinnor – och särskilt de kvinnor som det här gäller – kan komma in på arbetsmarknaden? Många har en kvalificerad utbildning som det finns alla skäl att vi kan utnyttja. Varför ömmar inte utskottet för andra grupper, när man nu ömmar för ett gift par, kanske utan barn, i inkomstläget 52 500 kronor och däröver? Det är ju fråga om en mycket långsam avtrappning upp till 70 500 kronor, varefter hela 1 800-kronorsavdraget skulle vara borta.

Hur är det i dag t. ex. för en ensamstående förälder vars barn blir 18 år, och det i vilket inkomstläge som helst? I regel ligger ju inkomsten i den gruppen vid 20 000–30 000 kronor. När barnet uppnår 18 års ålder, försvinner hela det här 1 800-kronorsavdraget med en enda gång. Det är en kraftig smäll, särskilt för lågavlönade, och de flesta i den kategorin är, som jag sade, lågavlönade.

Varför ömmar inte utskottet för alla familjer med två förvärsarbetande och med barn och för den skattechöjning som drabbar dem, när förvärsavdraget om maximalt 2 000 kronor upphör vid barnets 16-årsålder? Det förhåller sig ju så att avdraget om 1 800 kronor på slutskatten reduceras mycket snabbt, när en hemmavarande make går ut i förvärsarbete. I konsekvens härmed bör väl också hemmamakestödet kunna avtrappas utan att man blir alltför hjärtnupen.

Nu är det ju så att om förmåner av något slag försvinner, så känns det för den det drabbar. Men eftersom förmånerna har knutits till ett speciellt förhållande, t. ex. förekomsten av minderåriga barn, eller man får nya förmåner i form av grundavdrag när man går ut i arbete, så har man naturligtvis att finna sig i detta. Men att det skulle vara speciellt ekonomiskt betungande för just den grupp som vi talar om här i dag, dvs. familjer med relativt höga inkomster, om vi tar bort en förmån för dem, kan varken jag eller mina 14 medmotionärer ha förståelse för. Ty vad är det som händer, om förslaget i motionen skulle bli verklighet? Jo, det skulle betyda att en gift person med hemmavarande make och inkomster över 70 500 kronor skulle betala exakt lika mycket i skatt som en ensamstående person i jämförbart inkomstläge. Den ensamstående har kanske lika stor försörjningsbörda som den gifte, vilket kan vara viktigt att framhålla i det här sammanhanget. Det skulle också betyda att alla förvärsarbetande gifta och ensamstående, även i låglönelägen, slipper att subventionera de högst avlönade med hemmamake.

Fru Holmqvist har reserverat sig på grundval av motionen och kräver utredning. Jag kan ansluta mig till fru Holmqvists reservation, och jag anser att det finns möjligheter att mycket snabbt komma fram med ett förslag.

Det är av ett stort principiellt intresse att ta upp frågan om hemmamakestödet berättigande i höginkomstlägen till omprövning, eftersom det skulle föra oss ett betydande steg närmare ett individuellt skattesystem. Allt fler familjer kommer onekligen inom de närmaste åren

Onsdagen den
21 april 1971

*Viss översyn av
skattesystemet,
m. m.*

upp i högre inkomstlägen. Men en sådan omprövning ger också ökade inkomster för staten. Den skulle öka statens inkomster med cirka 100 miljoner kronor per år för de närmaste åren, och detta belopp skulle stiga ytterligare allteftersom fler familjer kommer upp i de aktuella inkomsterna. Vi har frågat oss om det inte i ett läge med ökade resurser är skäl att bedöma denna fråga även ur samhällsekonomisk synpunkt. Vi anser att det finns angelägna användningsområden, där insatsen kan komma att ge utdelning, och vi har uttalat oss för att pengarna satsas på en utbyggnad av barn tillsynen.

Herr talman! Med detta ber jag att få yrka bifall till reservationen 8 av fru Holmqvist.

Men, herr talman, till sist kan jag inte låta bli att kommentera moderaternas reservation i vilken man har gjort ett ganska horribelt räkneexempel. Man menar att i en familj med två förvärvsarbetande makar och två barn skulle det inträffa en förlust på 5 kronor per månad om mannen ökar inkomsten med 300 kronor. Ni måste ha kombinerat rätt länge, herr Magnusson i Borås, innan ni kom fram till det här exemplet. Men nu är exemplet behäftat med så grova fel att det knappast kan tas på allvar. Det sägs att kvinnan tjänar 10 000 kronor, vilket betyder att hon måste ha deltidsarbete. Det betyder i sin tur att ingen kommun i detta land kan erbjuda hennes båda barn heltidstillsyn i daghem. Man skulle omedelbart använda familjedaghem i stället. Inte ens TEKO-förretagen betalar numera så litet som 10 000 kronor för heltidsarbete, eller hur, herr Magnusson? Uppgiften om förlusten av de 80 kronorna i höjda daghemsavgifter är således alldeles gripna ur luften.

Vidare räknar man in en förlust av bostadstilläggen som skulle inträffa 1973. Varken herr Magnusson, jag eller någon annan vet var inkomstgränserna går för bostadstilläggen 1973 eller vilka belopp som kommer att gå ut då. De 75 kronorna är således också gripna ur luften. Av löneökningen återstår sedan med detta räkneexempel 155 kronor.

Jag skulle vilja rekommendera herr Magnusson och moderaterna att nästa gång ta ett exempel som är mer trovärdigt även om det inte ger fullt så härresande effekter.

Herr Magnusson var också kritisk till daghemmen och kostnaderna för dessa. Jag tycker att herr Magnusson och andra arbetsgivare skall vara tacksamma för vad vi i vissa kommuner åstadkommit när det gäller barn tillsynen. Hur skulle det gått för arbetsgivarna exempelvis i vår gemensamma hemstad, herr Magnusson, om vi inte hade haft verksamheten i våra barnstugor? Herr Magnusson borde ha varit den förste att tänka på detta i det här sammanhanget.

Herr MAGNUSSON i Borås (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall be att få replikera fru Hörnlund och tala om för henne att det finns mycket stora möjligheter att vederbörande, t. ex. om hon har arbetat på heltid under vissa månader under året, måste betala dessa höjda daghemsavgifter som vi här talat om. Frågan är sedan huruvida man skall behålla det system som man för närvarande har när det gäller bostadsbidragen, med en eftersläpning på två år. Man har ju sagt i propositionen att det förslaget skall komma att förändras.

Jag vill gärna fråga fru Hörnlund, om det är meningen att vi skall behålla ett sådant system att personer som har inkomster kanske om 150 000–200 000 kronor det ena året men det andra året en mycket blygsam inkomst skall ha rätt till ett bostadsbidrag. Vi kan väl inte i det långa loppet fortsätta med ett sådant system. Det har ju visat sig att en hel del kändisar här i landet på detta sätt tillskansat sig bostadsbidrag som är helt oberättigade.

Fru HÖRNLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! I reservationen och i vad herr Magnusson i Borås sagt i debatten har man försökt ge intryck av att den höjda avgiften på daghemmen och likaså förlusten på bostadstilläggen skulle gälla hela året. Man har från denna utgångspunkt gjort detta vad jag kallar horribla räkneexempel.

Vi håller för närvarande på att utreda hur vi skall kunna bättre lösa frågan om bostadstilläggen och bestämmelserna kring dem.

Herr BERGQVIST (s):

Herr talman! Det här gällde närmast en liten kommentar med anledning av att utskottets ordförande uttalat att det är i det närmaste omöjligt att rent praktiskt klara avtrappningen av 1800-kronorsavdraget.

Om man säger så, måste man ha en oerhört hög ambitionsnivå när det gäller att få överensstämmelse mellan preliminärskatten och den slutliga skatten -- en högre ambitionsnivå i det här fallet än vi har i andra delar av skattesystemet, där vi använder vissa schabloner och där det kan bli vissa avvikelser mellan slutlig skatt och preliminär skatt. Jag har en uppgift från riksskatteverket, som jag gärna vill förmedla, där det sägs att det inte bör vara omöjligt att ta hänsyn till avtrappningen när man upprättat källskattetabeller. I fråga om avtrappningen vid slutuppbörden torde knappast några svårigheter föreligga. Jag tror därför att vi kan med ganska stort förtroende överläta åt experterna att utforma praktiskt hanterbara schabloner.

Vidare säger utskottet att även mindre skärpningar i inkomstlägena 52 000–70 000 kronor bör undvikas. Det är naturligtvis en ståndpunkt som man kan inta, men det är samtidigt litet märkligt att utskottet accepterar en ännu högre marginalsatt i inkomstläget 35 000–40 000 kronor. Det borde väl ändå vara så att det är de högre inkomstlägena som tål den högre marginalsatten.

Den avtrappning av 1800-kronorsavdraget, som föreslås i motionen 88, innebär en skatthöjning med 7 kronor per månad för 54 000 kronors inkomst och stiger sedan långsamt till 150 kronor för 70 000 kronors inkomst. Med ett sådant här system skulle effekten av avtrappningen innebära en tjugonedel av den totala skatt som man betalar i inkomstlägena 52 000–70 000 kronor. Lägg därtill att i reservationen 8 av fru Holmqvist öppnas möjligheter för en ännu mjukare avtrappning, vilket måste innebära att marginalskatteinvändningarna mot reformen egentligen blir mycket svaga.

Jag ber att få yrka bifall till reservationen 8.

Onsdagen den
21 april 1971

*Viss översyn av
skattesystemet,
m. m.*

Herr HELEN (fp):

Herr talman! De kritiska synpunkter vi från folkpartiets sida nu riktar mot skattesystemet är inte följderna av några dagsfärska iakttagelser. Farhågorna redovisades för ett år sedan, men vad vi nu tvingas konstatera är att farhågorna har besannats. Jag kanske skall tillägga, att utvecklingen har visat sig gå snabbare än vad vi kunde räkna med. Ingen på oppositionssidan kunde ju veta hur stora de kommunala skattehöjningarna skulle bli, som slog igenom på ett sådant sätt att den fråga, herr talman, som vi diskuterar här i kväll sannolikt är den som inför avtalsrörelsens slutskede mest intresserar mycket stora delar av svenska folket.

Då är det intressant, herr talman, att notera att herr Brandt upplever det som naturligt, rimligt och riktigt att från socialdemokratins sida ingen debatt skall föras med företrädarna för de tre partier, som här i kammaren representerar en större andel av svenska folket än socialdemokratins själv. Det må vara, herr Brandt, att man har haft den dåliga traditionen under den socialdemokratiska dominansens tid att inte från regeringsbanken infinna sig när oppositionspartiernas motionsyrkanden diskuteras. Men när det är frågor som verkligen gäller mycket stora delar av svenska folket och som hänger samman med huvuddragen i den socialdemokratiska politik, som nyligen har redovisats inför svenska folket, borde man visa så mycket politiskt omdöme att man också efter valet deltar i debatten om den problematiken.

Det är ganska häpnadsväckande att regeringen alltså inte vill diskutera här med de tre oppositionspartierna om huvuddragen i den reform, som enligt uppgift skulle vara den största jämlikhetsreformen efter krigets slut. Herr Brandt har ju för sin del redan avisat att som företrädare för socialdemokratien delta i diskussionen, och vad var då naturligare än att vädja till finansministern att delta?

Nu får vi utgå ifrån att vi för den här diskussionen som om finansministern vore närvarande, och då skulle han kanske säga att det inte är möjligt att dra några vettiga slutsatser innan man får tid att titta på problemen. Javisst, vi har varit medvetna om den tidsaspekten från oppositionens sida. Vi krävde från folkpartiet redan i skattedebatten i maj förra året att herr Sträng skulle tillkalla en arbetsgrupp av fristående experter, så sammansatt att garanti fanns för opartiskhet och erfarenhet av arbetsmarknadens sätt att fungera, för att utröna hur denna skattereform skulle slå i praktiken. Eftersom finansministern även då så ogärna lyssnade på oppositionen lovade jag till och med att vi inte skulle göra anspråk på att vara med och utforma riktlinjerna för den arbetsgruppen, utan det skulle finansministern få göra alldeles själv.

Det lär ha sagts i en annan skattedebatt nyligen i ett av riksdagens utskott, att det finns två tillfällen för ett regeringsparti då det är lämpligt att kalla på experterna. Det ena är då man är osäker, det andra är då man är säker på att man har rätt. Men, sade den talaren, det finns bara ett sammanhang då man inte bör kalla på sakkunskapen, och det är då man är övertygad om att man har fel. Instämmer herr Sträng i den definitionen eller är han beredd att i handling visa att han inte gör det? För det är väl ändå så att herr Sträng utgår från att han har rätt i sin skattepolitik?

Onsdagen den
21 april 1971*Viss översyn av
skattesystemet,
m. m.*

En utvärdering av hur skattesystemet slår är ingen stor, omfattande och dyrbar historia. Den skulle tolkas som en positiv insats i ansträngningarna att komma till rätta med skatternas karaktär av börda i ett läge där så oändligt många av löntagarorganisationernas medlemmar sitter och räknar på just hur skattereformen slår inför den väntade inkomstutvecklingen efter avtalsuppgörelsen.

En sådan utvärdering skulle också kunna ange hur och i vilken takt man kan motverka de allra mest besvärliga inslagen i dagens skattesituation. Ett av de misstag som finansministern och socialdemokratin har gjort sig skyldiga till är ju att man envist upprepat att höga marginaleffekter, just åstadkomna genom föreningen av skalor och inflation, skulle vara ett problem främst för de högre inkomsttagarna. Vid det här laget borde det stå klart för de flesta att det är de vanliga inkomsttagarna som drabbas av detta och att många av dem drabbas hårdare än exempelvis de som befinner strax under 70 000-kronogränsen.

Jag skall inte ytterligare utveckla de exempel som fru Nettelbrandt här har tagit fram, men jag tror det vore välgörande om finansministern lade sin prestige åt sidan och medgav att dessa kontinuerliga skattehöjningar, som åter upp löneökningarna och driver på inflationen i en ond cirkel, är ett problem för nästan alla inkomsttagare och inte minst för dem som ligger i mellaninkomstskikten. Den tål att upprepas, denna sanning: för löntagarna blir det alltmer svåracceptabelt att även med oförändrad verklig inkomst genom inflationen påläggas ett högre skattetryck. Det innebär ju att den del av löneökningen som skulle kompensera henne eller honom för inflationen i stället leder till högre skatt.

Nu har finansministern ett par gånger sagt att ett inflationsskyddat skattesystem skulle innebära ständiga skattesänkningar. Ja, att då säga nej till ett inflationsskydd, som socialdemokratin hittills har gjort, det är ju att erkänna att regeringens skattesystem är ett system för ständiga skattehöjningar, och ett sådant system vill vi inte ha. Det skattetryck som skall gälla är det som riksdagen har beslutat, och nya skatter måste sedan beslutas i vanlig ordning. Det är uppenbart att det är där som skon i själva verket klämmer. Finansministern har ju vid ett tillfälle öppenjärtigt konstaterat att ett inflationsskydd skulle innebära att man helt enkelt "med tätare mellanrum måste skicka finansministern till riksdagen för att begära direkta skattehöjningar än vad finansministern nu måste göra". Ja, vad det skulle vara för fel att finansministern verkligen kom till riksdagen och redovisade när han ansåg att skatterna måste höjas? Vad är det för fel med den hårdare prioritering av olika angelägna utgiftsändamål som det leder till? Vad är det för fel att det är riksdagen och inte inflationen som fastställer skattetrycket och avgör fördelningsfrågorna? Menar verkligen regeringen att det är bättre att inflationen med dess oberäkneliga och orättvisa effekter skall sköta den saken?

Flera talare har berört skatteutvecklingen i kommunerna. Herr Sträng brukar inte vara sen med att hänvisa till den rekordartade, snabba skatteutvecklingen i kommuner och landsting som den totala förklaringen när skattetrycket förs på tal. Men det går inte för regeringen att komma undan sitt ansvar. Vad som har hänt är ju dels att kreditpolitiken fått en sådan utformning att kommunernas normala chanser att låna för

Onsdagen den
21 april 1971

*Viss översyn av
skattesystemet,
m. m.*

sina investeringar omöjliggjordes just när man skulle fastställa det här årets budget, dels att kommunerna försetts med ökade uppgifter av staten som de delvis inte har kunnat förutse. Regeringen har inte tillsatt den utredning om kostnadsfördelningen mellan stat och kommun som en enig riksdag begärde och som är en nödvändig förutsättning för att man skall kunna få rätsida på den här situationen. Nu har en majoritet i riksdagen på nytt begärt en sådan översyn. Det vore orimligt om finansministern inte skulle vara beredd att här bekräfta att den verkligen kommer att bli tillsatt.

Kommunalpolitikerna landet runt konstaterar nu att de stora åtaganden som staten försett dem med finns kvar i oförändrad utsträckning. Det kommer att kräva helt andra tongångar ute i kommunerna -- och den debatten har redan börjat -- när det gäller att ta ställning till önskemål från kommuninvånarna och planera för framtiden. Långtidsutredningen anger att kommunernas utgifter, som den senaste femårsperioden steg med nära 9 procent per år, nu får växa på samma tid med mindre än 5 procent. Läser man Kommunförbundets yttrande över långtidsutredningen, står det klart att kommunerna har en i det närmaste omöjlig uppgift framför sig. En hårdare prioritering blir nödvändig, inte bara mellan nya verksamheter och tillkommande utgifter, utan över hela linjen. En totalprioritering som rensar upp i gamla beslut och "traditionella" kostnader måste till. Är inte detta en sak som är värd att diskuteras av denna kammare, även om det skulle vara mitt i natten?

Det är angeläget att säga ut, herr talman, att det svenska samhället vid ingången av 1970-talet befinner sig i en besvärlig ekonomisk situation, som fordrar resoluta tag av regeringen. Det är inte bara, som finansministern nu äntligen erkänner, fråga om att klara bytesbalansen och öka industriinvesteringarna. Utgiftstrycket från den offentliga sektorn och löntagarnas krav på verkliga löneförbättringar eller åtminstone kompensation för inflationen har fört oss till ett läge där det inte går att försöka trola bort diskussionen genom att inte delta i den.

Jag antar att man inom finansdepartementet nu går igenom remissyttrandena över långtidsutredningen. I förening med själva betänkandet illustrerar de ju den svenska ekonomins svårigheter. Från olika offentliga myndigheter, från kommun- och landstingsförbunden framhålls att den nedpressning som utredningen föreslår blir utomordentligt svår att genomföra redan med hänsyn till de åtaganden statsmakterna har gjort -- och det i en situation då skattetröttheten breder ut sig ganska ordentligt.

Herr Hedlund brukar påpeka att vi alla har hjälpt till att föreslå stora utgifter, och det går inte att bestrida. Vi har alla upplevt de stora bristerna i vårt samhälle och varit angelägna om att rätta till dem. Vi har alla önskat att vidga välfärdspolitiken. Men det måste också läggas till att regeringen och finansministern i årtal har vägrat att diskutera hur vi skulle få instrument för en väsentligt förbättrad planering med den verkliga långtidsbudget som prioriterar mellan olika angelägna utgiftsbehov. Att en sådan inte kommit fram bär regeringen ensam ansvaret för och därmed också en stor del av ansvaret för hur människorna upplever dagens situation.

Onsdagen den
21 april 1971

*Viss översyn av
skattesystemet,
m. m.*

irritationen vänder sig inte bara mot politikerna utan också mot centrala inslag i välfärdssamhällets sociala ansvarstaganden. Jag är övertygad om att herr Sträng i likhet med många andra under de senaste månaderna nåtts av ganska obehagliga utslag av förakt för socialpolitiken och de värderingar som ligger bakom. Då räcker det inte att, som Stockholms arbetarekommun, bara ond göra sig över det, utan då måste man i stället göra klart för människorna att det just är i tider av ekonomiska problem som vi verkligen måste försöka leva upp till den solidariska ansvarskänslans humana principer. Att här förlora sig, som många nu gör, i den tron att det skulle vara tillfälliga misstag i socialpolitiken som är skälet till att vi har den nuvarande skattenivån är verkligen att missa poängen.

De misstag som gjorts måste rättas till, men vi får aldrig svikta i övertygelsen om att det finns ett gemensamt ansvar för dem som har det verkligt illa ställt, för dem som lider nöd och måste få hjälp. Och då är det i sådana tider av ekonomiska svårigheter som den fasta och målmedvetna prioriteringen är mest nödvändig, så att inte de som har det allra sämst drabbas hårdast. Här har också från folkpartiets och centerpartiets företrädare pekats på hur skattereformen i fjol mot vår önskan fick inslag som direkt drabbar de sämre ställda.

En långtidsplanering och en konsekvent besparingsaktion vad gäller statens utgifter - en besparingsaktion som i sig tar hänsyn till sociala och humana principer - är inte bara en ekonomisk nödvändighet utan en förutsättning för att vi skall kunna förankra den sociala rättvisepolitiken hos människorna. Herr Sträng, som så många gånger från den här talarstolen och från den gamla riksdagens talarstol förklarat, att det minsann sparas och prutas i finansdepartementet, måste väl ändå medge att det metodiska arbetet med verkan på längre sikt för att få klarhet i vad som är mest angeläget och vad vi måste skjuta på har man icke lyckats prestera.

Då blir en utvärdering av skattesystemet, en utredning om kommunernas och statens finansiella ansvarsförhållanden, en målmedveten prioriterings- och besparingspolitik och ett snabbt införande av inflations-skyddade skatteskalor det som regeringen nu borde ta itu med. Får jag säga med direkt syftning på dagens avtalsläge, att inflationens skatte-stegrande inverkan på även den del av inkomsthöjningarna, som bara är kompensation för prisstegringar och alltså inte reella höjningar, är ju det som är dynamiten inför slutskedet av avtalsförhandlingarna.

Självklart är ett system för skydd mot den typen av inflationsverknin- garna viktig för möjligheten att åstadkomma en avtalsuppgörelse med rimliga samhällsekonomiska konsekvenser. En utfästelse nu, som hade getts här i kväll från regeringens sida, att medverka till tillämpningen av ett sådant system med inflations-skydd mot skattehöjningarna vilket trädde i kraft fr. o. m. den 1 januari 1972, skulle säkerligen mer än något annat snabbt och kraftigt förbättra utsikterna till överenskommelser i de pågående förhandlingarna. De undersökningar som behövs är inte särskilt komplicerade och skulle kunna göras snabbt.

Om regeringen inte inser att ett sådant initiativ är den rätta vägen att förbättra avtalsläget och därmed undvika riskerna av nya tvångsätgärder gentemot löntagarparterna, då blundar man för verkligheten. Herrarna

Onsdagen den
21 april 1971

Viss översyn av
skattesystemet,
m. m.

var inte så karska när de kom till oppositionsledarna den 10 mars, och därför hade det varit naturligt att ta det här tillfället i akt att svara på denna uppfordran från vår sida. Det hade kunnat bli ett politiskt betydelsefullt meningsutbyte.

Herr CARLSHAMRE (m):

Herr talman! I detta skatteutskottets betänkande som handlar om stora och väsentliga skattefrågor – om också inte så stora att de kunnat påräkna intresse från det ansvariga statsrådet – behandlas även en del mindre frågor, som många säkert tycker är ganska detaljartade. En av de frågorna har herr Lothigius och jag aktualiserat i motionen 588, i vilken vi har yrkat avdragsrätt för av frånskilda män utgivna underhållsbidrag till barn med det verkliga beloppet, inte ett schablonartat lågt belopp.

Det är inte någon ny fråga, och det finns ingen anledning att vid denna tid på dygnet spilla många ord på att argumentera för förslaget, som nu liksom tidigare har behandlats ganska kallsinnigt av utskottet. Jag vill bara erinra om att det i många fall här gäller två familjer med på grund av familjesituationen ytterst väsentligt nedsatt skatteförmåga, som inte med nuvarande regler har möjligheter att vid taxeringen få hänsyn tagen till denna nedsatta skatteförmåga.

Herr talman! Jag vill yrka bifall till det framställda motionsyrkandet.

Herr BRANDT (s):

Herr talman! Jag har ett intryck av att herr Helén redan tror att han är vad han kanske aldrig kommer att bli. Han har här en kammare med 350 ledamöter, men vi är tydligen enligt herr Heléns mening inte tillräckligt goda och kvalificerade åhörare. Det måste finnas ett statsråd i bänkarna när herr Helén äntrar talarstolen. Endast statsråd duger att diskutera med. Det är ingen idé att en utskottsordförande eller andra ledamöter deltar; dem kan herr Helén inte nedlåta sig att debattera med.

Hela herr Heléns anförande är troligen, enligt hans egen uppfattning, bortkastad möda. I magistrala tonfall har herr Helén nu föreläst för en kammare, som enligt herr Heléns mening inte är värdig att få del av hans visdom i skattefrågor, en visdom som såvitt jag förstår går över alla gränser. Vi har då bara att i all ödmjukhet böja våra nackar för att vi trots finansministerns frånvaro har fått ta del av detta mästerverk.

Herr HELÉN (fp):

Herr talman! Jag tackar för den innantilläxa som herr Brandt här läste upp.

Jag tror emellertid inte att de som har varit tillsammans med mig 15, 16 år i det gamla riksdagshuset har den uppfattning om min syn på kamraterna i kammaren som herr Brandt här försökte inbilla dem. Och jag skulle gärna ha diskuterat med herr Brandt i kväll, men herr Brandt talade om att han inte tänkte diskutera med oss. Är det inte naturligt att vi i det här läget frågar oss om den regering och den ledning för det socialdemokratiska partiet som har gått ut till svenska folket och sagt att man skulle genomföra den största jämlikhetsreformen under efterkrigstiden är beredd att nu diskutera huruvida verkningarna av den reformen

blev vad man lovade eller inte?

Jag är verkligen glad för att herr Brandt har lyckats samla så många ledamöter i kammaren och att vi har fått klarlagt det faktum att regeringen inte har velat delta i den diskussion som för svenska folket i dag upplevs som den viktiga, att man inte har velat diskutera förutsättningarna för att undvika nya tvångsåtgärder i slutskedet av avtalsrörelsen, utan att man tydligen avser att denna gång klara den saken på egen hand och inte komma springande till oss och be om hjälp när man har satt sig i klistret.

Tack för den upplysningen!

Överläggningen var härmed slutad.

Herr TALMANNEN yttrade: Propositioner ställes först beträffande de frågor som beröres i de vid betänkandet fogade reservationerna. Därefter framställdes propositioner på ett motionsyrkande, till vilket under överläggningen yrkats bifall, och slutligen ställes utskottets hemställan i övrigt under proposition i ett sammanhang.

Allmän översyn av skattesystemet

Propositioner gavs på bifall till dels utskottet hemställan, dels reservationen nr 1 av herrar Magnusson i Borås och Nilsson i Trobro, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Borås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 18, såvitt avser allmän översyn av skattesystemet, röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herrar Magnusson i Borås och Nilsson i Trobro.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Borås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	-	225
Nej	-	35
Avstår	-	51

Avtrappning av grundavdraget m. m.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herrar Magnusson i Borås och Nilsson i Trobro, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Borås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 66

Onsdagen den
21 april 1971

*Viss översyn av
skattesystemet,
m. m.*

Onsdagen den
21 april 1971

*Viss översyn av
skattesystemet,
m. m.*

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 18, såvitt avser avtrappningen av grundavdraget m. m., röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herrar Magnusson i Borås och Nilsson i Trobro.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Borås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Den omröstning gav följande resultat:

Ja	–	270
Nej	–	36
Avstår	–	6

Indexreglering

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av herr Magnusson i Borås m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Borås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 18, såvitt avser indexreglering, röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av herr Magnusson i Borås m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Borås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Den omröstning gav följande resultat:

Ja	–	163
Nej	–	148
Avstår	–	1

Förvärvsavdraget m. m.

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 4 av herr Josefson i Arrie m. fl. samt 3:o) reservationen nr 5 av herrar Magnusson i Borås och Nilsson i Trobro, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då herr Josefson i Arrie begärde votering, upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan herr Magnusson i Borås begärt votering beträffande kontrapositionen, upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 18, såvitt avser

förvärvsavdraget m. m., antar reservationen nr 4 av herr Josefson i Arrie m. fl. röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr 5 av herrar Magnusson i Borås och Nilsson i Trobro.

Nr 66

Onsdagen den
21 april 1971,

*Viss översyn av
skattesystemet,
m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Borås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 121
Nej - 37
Avstår - 153

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 18, såvitt avser förvärvsavdraget m. m., röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 av herr Josefson i Arrie m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Josefson i Arrie begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat.

Ja - 161
Nej - 150

Herr Lundkvist (s) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Ändrade bestämmelser om s. k. faktisk sambeskattnig

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 7 av herr Magnusson i Borås m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Josefson i Arrie begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 18, såvitt avser ändrade bestämmelser om s. k. faktisk sambeskattnig, röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 7 av herr Magnusson i Borås m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens

Onsdagen den
21 april 1971

*Viss översyn av
skattesystemet,
m. m.*

ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Josefson i Arric begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 162
Nej — 149

Utredning rörande s. k. faktisk sambeskattning

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 6 av herr Magnusson i Borås m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Borås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 18, såvitt avser utredning rörande s. k. faktisk sambeskattning, röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 6 av herr Magnusson i Borås m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Borås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 162
Nej — 149

Avtrappning av skattereduktionen

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 8 av fru Holmqvist, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Holmqvist begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 18, såvitt avser avtrappning av skattereduktionen, röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 8 av fru Holmqvist.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 231
Nej — 69
Avstår — 11

Andre vice talmannen fru Nettelbrandt (fp) anmälde att hon avsett att rösta ja men av misstag nedtryckt nej-knappen.

Hemmamakebidrag

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 9 av herr Josefson i Arrie m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Josefson i Arrie begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 18, såvitt avser hemmamakebidrag, röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 9 av herr Josefson i Arrie m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Josefson i Arrie begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	195
Nej	–	115
Avstår	–	1

Avdrag vid taxering för underhållsbidrag till barn m.m.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 588, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Carlshamre begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 18, såvitt avser avdrag vid taxering för underhållsbidrag till barn m. m., röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 588.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Carlshamre begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	278
Nej	–	23
Avstår	–	11

Utskottets hemställan i övrigt

Bifölls.

§ 6 Föredrogs försvarsutskottets betänkanden:

Nr 7 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående livränta till vissa personer

Nr 8 i anledning av motion om anstånd i vissa fall med utbildning inom civilförsvaret och värnpliktsutbildning

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

Nr 66

Onsdagen den
21 april 1971

*Viss översyn av
skattesystemet,
m. m.*

Onsdagen den
21 april 1971

*Förbud mot
otillbörliga avtals-
villkor, m. m.*

Föredrogs näringsutskottets betänkande nr 7 i anledning av proposition med förslag till lag om förbud mot otillbörliga avtalsvillkor, m. m., jämte motion.

I propositionen 1971:15 hade Kungl. Maj:t efter hörande av lagrådet framlagt förslag till

- 1) lag om förbud mot otillbörliga avtalsvillkor,
- 2) lag om ändring i lagen (1970:417) om marknadsråd m. m.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande:

”Det väsentliga syftet med den föreslagna lagen om förbud mot otillbörliga avtalsvillkor är att ge underlag för en bättre avvägning än hittills mellan konsument- och företagarintressen vid utformningen av kontraktsformulär som används på konsumtionsmarknaden i olika branscher.

Den nya lagen skall gälla i fråga om försäljning från näringsidkare till konsument av vara eller tjänst för enskilt bruk, liksom också beträffande upplåtelse av nyttjanderätt till lösöre. Undantag görs för sådan verksamhet som står under tillsyn av bank- eller försäkringsinspektionen. Lagens centrala bestämmelse utgörs av en generalklausul, vilken ger möjlighet att förbjuda företagare att använda kontraktsvillkor som med hänsyn till vederlaget och övriga omständigheter måste anses otillbörligt mot konsumenten. Förbudet skall i regel förenas med vite.

För tillämpningen av lagstiftningen svarar konsumentombudsmannen och marknadsrådet. Konsumentombudsmannen skall övervaka marknaden, ta upp överläggningar med företrädare för näringsidkarna och föra det allmännas talan inför marknadsrådet. Rådet skall vara enda instans i ärenden enligt lagen. Frågor om utdömande av vite skall dock handläggas av allmän domstol.

I samband med den nya lagen föreslås vissa följdändringar i lagen om marknadsråd m. m.”

I motionen 1971:1221 av herrar Möller i Göteborg och Romanus hemställdes att riksdagen beslutade

att göra sådan ändring av det framlagda lagförslaget att enskild näringsidkare gavs möjlighet att föra talan om fastställelse av godtagbarheten hos av honom använda eller planerade avtalsvillkor,

att ändra lagen (1970:417) om marknadsråd m. m. så att möjlighet gavs att anföra besvär mot marknadsrådets beslut hos högsta domstolen.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen skulle bifalla propositionen 1971:15,
2. att riksdagen skulle avslå motionen 1971:1221 såvitt den gällde fastställsetalan beträffande godtagbarheten av avtalsvillkor,
3. att riksdagen skulle avslå motionen 1971:1221 såvitt den gällde talan mot marknadsrådets beslut.

Onsdagen den
21 april 1971

*Förbud mot
otillbörliga avtals-
villkor, m. m.*

Reservation hade avgivits

1. beträffande *fastställsetalan* av herrar Börjesson i Glömminge (c), Andersson i Örebro (fp), Gustafsson i Byske (c), Sjönell (c), Nordgren (m), Möller i Göteborg (fp) och Clarkson (m), som ansett att utskottet under 2 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionen 1971:1221 i ifrågavarande del som sin mening gav Kungl. Maj:t till kännä vad reservanterna anført i fråga om fastställsetalan beträffande godtagbarheten av avtalsvillkor,

2. beträffande *talán mot marknadsrådets beslut* av herrar Andersson i Örebro (fp), Nordgren (m), Möller i Göteborg (fp) och Clarkson (m), som ansett att utskottet under 3 bort hemställa,

att riksdagen i anledning av motionen 1971:1221 i ifrågavarande del som sin mening gav Kungl. Maj:t till kännä vad reservanterna anført i fråga om talán mot marknadsrådets beslut.

Herr MÖLLER i Göteborg (fp):

Herr talman! I och med de allt fler kapitalvaror, som försäljes till konsumenter, har de s. k. kontraktsformulärens utscende blivit allt viktigare. Att formulärens betydelse skulle öka så kraftigt var knappast förutsett när nuvarande bestämmelser i köplag m. m. tillkom. Dessa lagar har till stor del som utgångspunkt en tänkt likställning mellan köpare och säljare, som båda antas kunna försvara sina intressen och göra avtal bara när deras intressen har blivit tillgodosedda. Därför är dessa lagar huvudsakligen dispositiva, dvs. inte tvingande, och köpare och säljare får göra upp om avtalsvillkoren skäligen fritt.

Men för de varor som säljs enligt fastställda formulär befinner sig köparen i praktiken ofta i en tvångssituation: hon eller han får acceptera de sidovillkor för ett köp om garanti m. m., som är fastställda i säljarens formulär – eller får man avstå från varan. I de fall då sådana, ständigt och jämt använda avtalsvillkor är klart otillbörliga mot konsumenten, är därför ett ingripande på sin plats. Grundtankarna bakom proposition nr 15 kan därför hälsas med tillfredsställelse.

I motionen 1221 yrkas på två viktiga ändringar, som också i utskottet föranlett reservationerna 1 och 2. Jag ber att få yrka bifall till dem.

Den första reservationen syftar till att ge möjlighet till förhandsprövning av avtalsvillkor, dvs. att en näringsidkare genom fastställsetalan eller liknande skall ha möjlighet att få godtagbarheten prövad i ett formulär som tänkes använt. Detta vore värdefullt från flera synpunkter.

För det första skulle man på så sätt ibland kunna undvika att formulär trycks, försäljare läres upp om försäljningsvillkoren och försäljning igångsättes – med avtalsvillkor som efter en eller annan månad befinnes otillbörligt av marknadsrådet. På så sätt skulle säljaren slippa göra onödiga förluster. Och konsumenten måste ju för sin del gagnas av att slippa bli utsatt för avtalsvillkor, som senare just betecknas som otillbörliga. Jag anser att utskottsmajoriteten här tagit alltför lätt på vikten av att kunna få förhandsbesked i konkreta fall.

Syftet med förhandsbeskedet blir bara delvis tillgodosett genom de överläggningar som konsumentombudsmannen förutsättes föra med branschorganisationer och liknande organ. Man bör ta till vara alla

Onsdagen den
21 april 1971

*Förbud mot
otillbörliga avtals-
villkor, m. m*

möjligheter till förhandsbesked, särskilt som den föreslagna lagen har en generalklausul, dvs. tar upp otillbörliga marknadsvillkor men utan att i lagtexten ge någon specificering.

Att bindande förhandsbesked rörande planerade *marknadsföringsåtgärder* inte kan lämnas enligt beslut av riksdagen i föl – vilket i och för sig är illa -- är inte ett särskilt starkt skäl för att undvika förhandsbesked om *avtalsvillkor*. Beträffande marknadsföringen har man åtminstone tillgång till de grundregler för reklam som Internationella handelskammarens råd antagit, och av dessa kan man få en viss vägledning, medan det i fråga om avtalsvillkor inte finns samma utomrättsliga praxis att falla tillbaka på.

Reservationen 2, i korthet sagt, syftar till att marknadsrådets beslut skall kunna överklagas. Vi föreslår att så skall kunna ske till ytterligare en instans, nämligen direkt till högsta domstolen. Vi anser att detta är det ur rättssäkerhetssynpunkt principiellt riktigaste. Någon flod av ärenden blir det givetvis inte fråga om – prövningstillstånd måste ju erhållas.

Att som i propositionen anse att specialkunskapen i konsumentfrågor är så stor hos marknadsrådet – och att högsta domstolen inte har samma specialkunskap – kan inte som vi ser det få hindra en överprövning. I rader av andra ärenden kan väl inte högsta domstolen anses vara den myndighet som har den tekniskt-praktiskt största kunskapen, men vi låter ändå den juridiska prövningen ligga där. Till detta kommer, i det speciella fall som vi nu skall besluta i, att sambandet mellan den civilrättsliga lagstiftningen och den nu föreslagna näringsrättsliga lagstiftningen är väsentligt. Detta understrykes inte minst i propositionens olika resonemang på många punkter.

För civilrättslig prövning är med andra ord högsta domstolen sista instans. Låt den få vara det också för den näringsrättsliga lagstiftning som vi nu skall fatta beslut om.

Herr BENGTTSSON i Landskrona (s):

Herr talman! Det lagförslag som presenterats riksdagen i propositionen 15 om förbud mot otillbörliga avtalsvillkor ger en bättre avvägning än hittills mellan konsument- och företagarintressen vid utformningen av kontraktsformulär. Lagens centrala bestämmelse utgörs av en generalklausul vilken ger möjlighet att förbjuda företagare att använda kontraktsvillkor som med hänsyn till vederlaget och övriga omständigheter måste anses otillbörliga. Bestämmelserna medför en värdefull förstärkning av konsumenternas rättsliga ställning i förhållande till nuläget.

Det är två punkter, som vi hört, där utskottsmajoriteten och reservanterna inte kunnat enas.

Den ena frågan gäller att man önskar att näringsidkare skall kunna vända sig till marknadsrådet och få bindande förhandsbesked om vissa avtalsvillkor som man avser att inskriva i sina avtal. Den andra frågan gäller, som vi också hörde nyss, att man önskar skapa möjlighet att föra talan hos högsta domstolen mot marknadsrådets beslut.

Vad först beträffar frågan om bindande förhandsbesked så menar jag i likhet med departementschefen att näringsidkarna genom kontakter med konsumentombudsmannen bör kunna få upplysningar och därmed ett

väsentligt mått av trygghet för hur avtalen skall utformas. Praxis kommer rätt snart att utveckla sig, och jag är allvarligt rädd för att anhopningen av ärenden i vilka man krävde förhandsbesked skulle bli så stor, att antingen avsevärda väntetider skulle uppstå eller också en ansevärd tjänstemannastab skulle behöva anställas. Jag tror att det hela kommer att utveckla sig ur alla synpunkter tillfredsställande, om man i angelägna frågor överlägger med konsumentombudsmannen och i övrigt använder rejäla affärsmetoder.

Vad sedan gäller frågan om en överprövning av marknadsrådets beslut i högsta domstolen så anser utskottsmajoriteten, att eftersom i rådet finns företrädare för såväl konsumenter som näringsidkare detta bör skapa garantier för en korrekt rättsbildning. Det råder ingen tvekan om att rättsbildningen vid en överprövning i domstol kommit att ta stor hänsyn till vad marknadsrådet sagt beroende på dess sammansättning. Med hänsyn härtill anser vi det inte erforderligt att låta högsta domstolen pröva ärenden av detta slag.

Med det anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr MÖLLER i Göteborg (fp):

Herr talman! Herr Bengtsson säger i fråga om fastställsetalan två saker: dels att en klar praxis snabbt kommer att bli utformad, så att det här i stort sett skulle vara överflödigt, dels att det skulle vara risk för en så stor mängd ärenden som man vill få prövade att det skulle bildas en kö av ärenden och att en alltför stor tjänstemannastab skulle behövas. Dessa två uttalanden strider med förlov sagt mot varandra. Man får välja ettdera – eller kanske intetdera, dvs. reservationen.

När det gäller överprövning sades att högsta domstolen, om överprövning kommer till stånd, skulle ta stor hänsyn till vad marknadsrådet beslutat. Ja, det är självklart att den som inte vill ha någon överprövning tror det. Men det kan inte hjälpas att den civilrättsliga lagstiftningen, köplag, avtalslag och andra bestämmelser, har andra tonfall och ibland andra uttryckssätt än denna näringsrättsliga lagstiftning, vari det talas om otillbörliga marknadsvillkor och inte om *uppenbart* otillbörliga avtal och liknande ting. Här finns en diskrepans en bristande överensstämmelse – som högsta domstolen såsom enda organ borde titta på så att en bättre samordning kommer till stånd vid den juridiska prövningen.

Herr BENGTTSSON i Landskrona (s):

Herr talman! Det är ingen bristande överensstämmelse i vad jag säger. Jag är alldeles övertygad om – nu får vi väl, hoppas jag, ingen chans att pröva detta, herr Möller – att många av de affärsmän som använder kontrakt och framdeles skulle komma att använda sådana kontrakt eller avtal, för den minsta bagatell skulle begära förhandsbesked. Det är mot den bakgrunden jag menar att det skulle komma att bli en anhopning av ärenden.

Vi tycks i alla fall vara överens på den andra punkten, nämligen att praxis rätt snart skulle utbildas med hänsyn till marknadsrådets sammansättning.

Överläggningen var härmed slutad.

Onsdagen den
21 april 1971

*Förbud mot
otillbörliga avtals-
villkor, m. m.*

Punkten 1

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Börjesson i Glömminge m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Möller i Göteborg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 7 punkten 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Börjesson i Glömminge m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Möller i Göteborg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 162
Nej - 147

Punkten 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Andersson i Örebro m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Möller i Göteborg begärde votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 7 punkten 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Andersson i Örebro m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Möller i Göteborg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 214
Nej - 91
Avstår - 3

§ 8 Föredrogs näringsutskottets betänkanden:

Nr 8 i anledning av motioner om utredning av formerna för revisorsauktoriseringen

Nr 9 i anledning av motion om åtgärder för att stimulera nyetablering av mindre företag

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren uppskjuta behandlingen av återstående ärenden på föredragningslistan till morgondagens sammanträde

Nr 66

Onsdagen den
21 april 1971

§ 9 Herr talmannen meddelade att civilutskottets betänkanden nr 11, 12, 13 och 14 i nu angiven ordning skulle uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden på föredragningslistan för morgondagens sammanträde.

§ 10 Kammaren åtskildes kl. 0.52.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert